

Jiisas Nge Ek Ka Jon Pułum

Ek Konj Ei Tonu Opu Wu Telim

¹ Am kumb ok Gos nge ek ka ei Jiisas Krai se multum. Mei eneririm kunum ei eim Gos kin ouni multum. Jiisas eim Gos Mendpił.

² Am kumb ok mendpił, Jiisas Krai eim Gos kin ouni mulkuł.

³ Molkuł, eim mendpił epi kanim kanim pei eririm. Epi endi andlam eipi endi ele tonu enerim, mon! Eim erang tonu om.

⁴ Noman konj ei eim kin pim. Pe noman konj ei wumb tilang ngum.

⁵ Tilang ei wumb noman tuk emii konu tilang ngołum. Emii ei erpi tilang ele tuk onermba mon!

⁶ Pe wu endi tonu om; wu ei embe Jon. Gos eim wu ei nipi, kindang om.

⁷ Wu ei opu, ek ni tor kindmba nge om. Eim Jiisas nge tilang ei ni tor kindmba nge om; eim ek mong wumb ek ei piik, ambil gii nik, pii gii ningii nge nimba nge om.

⁸ Jon eim tilang ei mon, eim Jiisas nge tilang owundu palim ei ni tor kindmba nge mendpił om.

⁹ Jiisas eim tilang ei keimi. Eim tilang ei wumb pei ngołum. Eim mani mei konu omba eim kunum ele.

¹⁰ Gos Jiisas Krai kin mei ei eririm. Erang, Jiisas eim opu mei ele multum; ba mei wumb eim pii poł tunenjing mon!

¹¹ Eim pupu eim nge konu pum; ba eim nge wumb tilap ei eim onum pa ninarik, eim ek ei piinenjing mon!

¹² Ba wumb kombur eim ek ei piik, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing. Pii gii ninjing wumb, ei eim sipi Gos nge kingam ambilam nol mulngii nipi mundum.

¹³ Gos nge kingam ambilam nol mulngii ei wumb miyem ele mengk singii min; wumb nge ngenj ele mengk singii; min wu noman ele mengk singii ei ok Gos nge kingam ambilam nol mulerngii mon. Gos eim nge wumb er mondulum. Wumb ei Gos nge noman ele eim kingam ambilam nol mendpil mulngii.

¹⁴ Jiisas eim mei mani opu wu talpi Gos nipe mil molum, eim sinim anda tum eim tuk sinim kin molum. Sinim Gos nge kingam mendpil eim nge tilang owundu ei kan poru ninjpin. Eim nge tilang Gos Owundu kindang om. Jiisas eim noman kun ka ni ele kun ka mendpil; ei eim kin piki top molum.

¹⁵ Jon eim ek ei nipi eim wii dinga topu yi nim, “Wu ei ok na enim kanip yi ninj, ‘Wu endi na ond konu ekii se omba wu ei, na nge Owundu. Nimbil erang na tonu onerir kunum, ei eim kumb ok multum.’”

¹⁶ Sinim wumb pei, eim nge ka wii epi pei sinmin ei eim kin piki to molum. Eim nge noman ka ei sinim kin am pei ngopu minj molum.

¹⁷ Nimbil erang, Gos eim lo ek ei Moses angil ele ngurum. Ba Jiisas Kraisa eim noman ka ngopu ni, ek keimi mendpil ei Jiisas Kraisa eim sin kin tonu om.

¹⁸ Wumb endi Gos endeim kinalim mon. Gos eim nge kingam endeim mendpil, ei eim mendpil Gos arim kin ouni molulum. Ei eim Gos nge elim ol ei, pule ni tor kindpi sinim ngolum.

*Jon Wumb Nol Pendilim Wu Ek Ni Tor Kindim
(Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-8)*

¹⁹ Jura wumb molk, Gos kin kulmal katilmin wu kombur ni, Liiwai wumb men ngii kongun paki tok elmin wumb ei, nik kindangin Jerusalem konu si kindik ok, Jon kanik kii sinjing, “Nim Nii?”

²⁰ Pe Jon eim ek ei koi enerim mon. Eim ek ni tor kindpi ek dinga yi nim, “Na Kraiss Gos kindang wu mon!” pa nim.

²¹ Pe wu ombu eim kii sinjing, “Pe nim Elainga Gos nge ek ni tor kindilim wu ok multum min?” Pe eim yi nim, “Ei na mon.” Nga wu ombu kii sinjing, “Sin wu endi ol ekii se tonu omba ei piipi nimba wu endi omba nipin kui er mulnjpun, wu ei nim min?” Nga Jon ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei na mon,” pa yi nim.

²² Wu ombu en enim yi ninjing, “Pe nim nii? Wumb si kindik ninjing ek ei nim nipin ngonmun. Pe ninim ek nikin, ‘Na wu ei,’ pa nen piimin,” pa ninjing.

²³ Pe Jon eim ek yi nim, “Enim noman tuk ele er kun erei!” Ek pule ei yi mil,

‘Na wu endi eim konu wumb mulenjing konu ele wii top ek dinga nip,’ yi ninim. ‘Owundu nge andlam to kun erei!’ Ei ok ek ni tor kindilim Aisaiya ol ekii se tonu omba nge piipi nirim ek ei nge nimbii ond,” pa yi nim.

²⁴ Lo ek piilmin wumb, wu ombu kindangin Jon kin onjung.

²⁵ Pe wu ombu Jon kii sik yi ninjing, “Nim ok wu Aisaiya ol ekii se tonu omba ei piipi nilim wu ei mon. Nga nim Krai Gos kindang om mon; nga ol ekii se tonu omba ei wu endi mon. Nga nim nimbił erang wumb noł pendkin en?”

²⁶ Pe Jon eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na noł mendpił ele wumb noł pendind. Ba enim mołmun konu tuk ele wu endi angpi mołum. Ei enim piinanmin mon.

²⁷ Wu ei na ond konu ekii se omba; ba na nam wu ka mon, eim simb su kan ei pos kindnermbii mon. Eim ol kis min, ol embin ei na si kindnermbii, mon!”

²⁸ Epi ombu pei Besanii konu orung noł Joran ele tonu om. Konu orung ele, Jon wumb noł pendpi ngum.

Jiisas Eim Gos Nge Kung Siipsiip Wał Mił

²⁹ Jon eim topuł mołpu kenim ni, Jiisas eim mułum konu omba nge om. Pe Jon eim yi nim, “Ei Gos nge kingam kung siipsiip wał mił wumb kułmał kałiłmin eim onum kinei! Eim onum kułang mei ele wumb pei kis kil ngumba nge onum,” pa yi nim.

³⁰ “Wu ei na ek yi mił nir, ‘Wu endi ond ekii se omba; ba wu ei na nge wu owundu nir. Nimbił erang na minan mingneririm kunum ei, eim am kumb ok mendpił eim multum.’

³¹ Na nam eim pii poł tunerir mon. Ba na op wumb noł mendpił pendip ngur. Ei nge Esrel wumb Gos kingam ni piingii.”

³² Pe Jon eim ek nipi tor kindpi yi nim, “Na kenj tonu epin Gui Ka kei Kurmuł mił ninmin mił yi mani om. Opu, eim kin mułum,” pa nim.

³³ “Pe na nam eim piip poł tunerir; ba Gos na kindang op, wumb noł mendpił ele pendip ngur. Eim na kin ek nipi ngopu yi nirim. ‘Nim moł kinan Gos Gui Ka ei opu, wu endi kin mułum kin, wu ei wumb Gos nge Gui Ka ei, wumb noł mił pendpi ngumba.’

³⁴ Pe na nam kanip poru nip, ek ei nip, tor kindinj. Ei Gos kingam mendpił,” Jon eim ek yi mił nipi kindim.

³⁵ Nga kupiiring, Jon eim kin ekii sinjngił wu tał ouni mulnjung.

³⁶ Molk kin, Jon eim mołpu kenim ni, Jiisas andlam ele, andpi pum. Pang kin, Jon eim ek yi nim, “Gos nge kung siipsiip wał ei onum, kenei!” pa yi nim.

³⁷ Eim kin ekii sinjngił wu tał, eim ek yi mił nim ei, piinjngił! Piikił, Jiisas pum konu ele ekii sikil punjngul.

³⁸ Jiisas eim pupu, kan ak topu, wu tał kanpi, ek nipi, wu tał ngopu, yi nim, “Elip epi nipe kurkuł, onmbul?” Pe wu tał ek ni, orung kindkił. “Nim ek emb tołun wu, nim ngii jili salim?” yi nikił, eim kii sinjngił.

³⁹ Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Elip ya okuł kine!” nim. Wu tał pukuł eim mułum konu ngii ei kankił kin, eim kin ouni mulnjung. Nimbił erang, konu eni kapił kapli erim ei, eni wuł mani pupu, konu pou nim.

⁴⁰ Wu tał Jon ek neng, piikił, Jiisas pum konu

ele, ekii se punjngu! wu ta!, endi Endru, ei Saimon Piisa angim.

⁴¹ Pe Endru eim pupu, angim Saimon kanpi, yi nim, “Sin Gos Kindim Wu Krai om, kenjpin ei, sinim Krai Gos Kindim Wu ei, sin kenjpin,” pa nim.

⁴² Pe Endru eim angim Jiisas mu!um konu ele, kenmba nipi sipim. Jiisas eim kanpi, yi nim, “Nim Saimon, Jon nge kingam; ekii se, nim embe endi Siipas ningii; Griik wumb embe ei yi mi! ni!min. Piisa ei pu!e, ‘Kom ku,’ yi ni!min,” pa nim.

Jiisas Pilip Kin Nasaniyel Tel Wii Tum

⁴³ Nga kupiiring, Jiisas eim Galilii konu ele bii nipi opu, Pilip kan sipi, yi nim, “Na ond konu ekii se wa!” a nim.

⁴⁴ Pilip ni wu ei, eim konu ele embe Beseira konu ei, Piisa kin Endru tel konu ende.

⁴⁵ Pilip Nasaniyel kur kanjpi yi nim, “Ok Moses lo ek polpu, nga ok ek ni tor kindi!min wumb, eim kin ek polk wumb ei nge, ni wu ei sin kenjpin. Eim Jiisas Naseres konu ele wu Josep nge kingam,” pa nim.

⁴⁶ Pe Nasaniyel ek nipi yi nim, “Naseres konu ele, akip epi ka endi tonu omba min mon?” Pilip ek nipi, orung kindpi, yi nim, “Nim okun kenjii; oi!”

⁴⁷ Jiisas kenim ni, Nasaniyel eim kin wang kanpi, eim ek yi nim, “Ei Esrel wu mendpi! onum, kenei! Ek kend endi ni, eim kin pina!im, mon!”

⁴⁸ Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim na er kanilin mi! nenj?” Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Pilip nim kin ek tinerim kunum

ei, nim ond mong pik puł ele mułun ni, na nim ok kenj,” pa nim.

⁴⁹ Pe Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, “Ek emb tołun wu! Nim Gos nge kingam mendpił. Nim Esrel wumb nge King,” pa nim.

⁵⁰ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nim ok kenj ond pik puł ele mułun kunum ei na ninj, nim pii gii nin min? Ekii se nim kenjii ei epi owundu mendpił tonu omba,” pa nim. Ei Jiisas eim ekii se jep oł piipi nim.

⁵¹ Jiisas ek nga nipi ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Ekii se enim molk piingii ni, na Gos kindang mani mei ele tels wu moł; yi erang Gos nge andlam ele sinim. Eim kin ek tangpin piipin ermin andlam ele aki tum. Ekii se enim molk keningii ni, tonu epin wuł ał pang, Gos nge enjel pei, tonu puk, nga mani ok erngii ei, na kin ongii. Na Gos kindang mani mei wu tels wu moł.”

2

Wu Endi Keina Konu Amb Sim

¹ Kunum tekliki ele, wu endi Keina konu orung Galilii niłmin konu ele, wu endi amb simba erim konu ele, Jiisas mam pupu konu ele mułum ku.

² Jiisas eim nge ekii siłmin wumb kin, Jiisas kin Keina konu ele, wangin nik tung kindnjing.

³ Ekii se noł wain nunjung poru neng, Jiisas mam opu, Jiisas kanpi yi nim, “Noł wain nunjung poru ninim,” pa nim.

⁴ Pe Jiisas mam kin ek yi nim, “Amb ei nim epi mon. Na nam noman ele, na nam andan tumbii kunum ele tonu onanim mon,” pa nim.

⁵ Jiisas nge mam eim ek nipi kongun wii elmin wu ombu kanpi yi nim, “Jiisas eim nipe ek endi enim kanpi nim kin enim eim nimba mił, ekii sik erei!” a nim.

⁶ Noł ming mił owundu angil nga endeim mił sim. Ei Jura wumb noł was elmin oł ei nge ming. Noł kulngii ei noł kulk ming endeim piki top mulmba ei nge su 20 ni 30 su pei sik ninmin.

⁷ Jiisas ek nipi, “Noł ming pei ele noł kulk piki tei!” pa nim.

⁸ Pe Jiisas eim kongun wii elmin wu ombu kanpi yi nim, “Noł kopur bein tok, sipik wu kuni wumb ngonum tep elim wu ei ngei!” nim. Yi neng kin, sipik ngunjung.

⁹ Pe kuni mok topu tep er mulum wu ei, pe noł ei sipi nupu piim ni, noł wain mendpil pim. Wu ni yi piim, “Noł wain ei jili orung sinjing,” ni piim. Ba kongun wu ming owundu noł kulnjung wu ombu en enim piinjing. Pe kuni mok topu tep er mulum wu ei eim ek nipi wu amb sim wu ei kii sipi yi nim.

¹⁰ “Wumb pei noł wain ka mił ei ok ngok, erang wumb nok kis er mulangin noł wain kis mił ei ekii se ngolmun. Ba ni nim noł wain ka ei ambil gii nikin, ekii se tu wun,” pa yi nim.

¹¹ Jiisas eim jep oł ei am kumna mendpil erang, eim nge noman dinga tilang ei andan tum. Kunum ele eim nge ekii sinjing wu ombu Jiisas kin pii gii ninjing.

¹² Pe kunum ei poru neng, Jiisas eim mam angim noł ni eim ekii sinjing wu ombu kin Kapaniyam konu ele puk, kunum kopur konu owundu ele mulnjung.

*Gos Ngii Ele Wumb Epi Top Er Mulnjung Ei,
Jiisas Topu Tor Kindim*

(Masyu 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46)

¹³ Jura wumb kuni owundu Pasopa nołmun kunum mandi erang, Jiisas eim Jerusalem konu ele tonu pum.

¹⁴ Nirikring, Gos nge men ngii owundu ele wumb kung kou ni, kung siipsiip ni, kei ni, kom ku tilan erik. Enjing, wumb ombu ok peł ele molk ku tilan erik mulnjung.

¹⁵ Pe Jiisas eim kan endi sipi, wumb ei kan pilangsi topu, wumb to anda kindim. Kindpi, wumb ku tilan erik mulnjung wumb ei top bein topu, ku peł ni ku ombu orung orung si kindim.

¹⁶ Jiisas kanpi, wu kei tu wuk, ku sik erik mulnjung wumb ei kanpi ek yi nim, “Enim epi ei sipei! Enim na Arnan ngii yi erangin opu, top ngii mił sinermba mon!” pa nim.

¹⁷ Jiisas eim kin ekii silmin wumb ei, en enim yi piinjing. Gos ek endi yi palim mił keimi tonu om. “Na kongun dinga erpi, Arnan nge men ngii ka simba nipi end.”

¹⁸ Ba Jura wumb ei kanik yi ninjing, “Nim jep oł nipe jep oł endi eran, sin kenmin nim nge noman dinga peng oł yi mił en?”

¹⁹ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos men ngii ei to mani kindangin, nga na kunum tekliki mendpił ngii ei si tonu kindip tekmbii,” pa yi nim.

²⁰ Pe Jura wumb yi ninjing, “Kung ngii 46 kinan, wumb ngii ei teknjing. Ba nim kunum tekliki mendpił ngii ei tekmbii nin min?”

²¹ Ba Jiisas eim Gos men ngii ei nim ek, ei eim ngenj ele kolpu nga kunum tekliki konj angpi tonu ba ei piipi, ek ei nim. Ba wumb ek ei pii pol tunenjing mon.

²² Ei mił, Gos eim kolpu ekii se eim sipi nga konj angpi orung simba nirim ek ei, eim nge ekii silmin wumb ei Gos nge ek pol ei piik mił Jiisas eim yi kun nipi tor kindang, ek ei pii gii mendpił nik, mulnjung.

Jiisas Eim Wumb Pei Noman Tuk Piipi Poru Ninim

²³ Jiisas eim Jerusalem konu ele Jura kor owundu Pasopa kunum ka ele mułum. Mułang, wumb pei eim jep ol erim ei kenjing. Kanik, eim yi erim ol ei eim kin pii gii ninjing.

²⁴ Ba Jiisas eim wumb pii gii ninmin ninjing ei Jiisas eim keimi ni piinerim mon. Piinarpi, eim wumb kin bii ni piinerim. Nimbil erang wumb pii gii ninenjing. Jiisas wumb noman ele kan poru nilim.

²⁵ Wumb endi molk wumb ombu yi mił ol yi mił elmin pa nik Jiisas eim ek ngunerngii mon. Ele nge nimbil erang Jiisas eim wumb pei noman tukrung nipe ele noman pim ei eim kan poru nim.

3

Jiisas Eim Nikoriimas Kin Ek Nim

¹ Wu endi wu num ei, eim embe Nikoriimas. Wu ei eim lo ek piilim wu. Eim Jura wumb ei tep wu num mułum wu.

² Wu ei eim epin kunum opu, Jiisas mułum konu opu yi nim, “Ek emb tokun wumb ngołun wu. Sin

piinmin, nim Gos kindang, ek emb tokun wumb ngunjii nge on. Pe Gos wu endi kin mulermba, ei eim jep ol en mił yi kapli enermba mon.”

³ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Keimi mendpil na nim kanip nind. Pe wu endi ei opu noman tuk konj kangil kembis mił punerim kin, Gos sinim tep er mołum wumb ei kin konj mulermba mon.”

⁴ Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb tukui molk nga kangil kembis mił tonu ongii mił nenj? Nga menjing kirim ele tuk pangin, nga menjing mek kindangin ok konj mulngii nin min?”

⁵ Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Keimi mendpil na nim kanip nind. Pe wu endi eim noł pepi, Gos Gui Ka ei sipi opu, wu konj mił punerim kin, keimi wu ei Gos sinim tep er mołum ele tuk punermba mon.

⁶ Wumb nii endi ngenj ele mengnim ei ngenj ele wumb, nga Gos Gui Ka ele wumb konj tonu ongii ei, Gos Gui Ka nge wumb,” a nim.

⁷ “Na nim kanip nind, ek ei piikin noman embin to pinerii mon! Nim okun, nga wu konj mił mulii,” pa nim.

⁸ “Konu pop tonum, ei eim pop top orung pupu, orung pupu enim. Konu pop onum ei nim piin. Ba konu jili opu, nga jili orung punum ei nim piinan. Yi mił, wumb pei Gos Gui Ka ele ok, wumb konj mił mulnjung kin, yi mił ku,” pa nim.

⁹ Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Epi ei er tonu omba mił nenj?”

¹⁰ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Esrel wumb nge ek emb tokun ngołum wu mołun,

ba nimbił erang nim epi ei pii kun enan?”

¹¹ “Keimi mendpił na nim kanip nind. Sin ek nipin enim ngopun ninmin ei, epi sin kanpin poru nipin kin, ek ni tor kindpin enim ngonmun. Ba enim ek ei piinarik, buł ngok ngok enmin,” pa nim.

¹² “Na enim mei ele epi ei, enim kanip ninj; ba ek ei enim pii gii ninanmin mon! Pe na tonu epin epi ei nip enim ngumbii ei, er pii gii ningii mił nenj?

¹³ Wumb endi tonu epin pupu kinalim mon! Gos Jiisas (Krais) kindang opu mei wu telip ei, na nam mendpił konu ei kanił. Nimbił erang ei nga nam moł konu.”

¹⁴ “Kumb ok Moses eim mei wumb mulenjing konu ele ka wembii endi mił ond endi tonu kindpi pendim; yi mił ku Gos kingam kindang opu mei wu telim wu ei, wumb yi mił ku erik; nga eim ond peri ele tonu kindik tok kundngii.

¹⁵ Kundangin, wumb pei na kin pii gii ninjing kin, en enim noman konj sik kunum kunum ka mułngii.

¹⁶ Keimi, Gos eim kingam endeim mendpił molum. Ba Gos eim mei wumb pei noman mendpił ngopu, eim kingam endeim mendpił ei ngum. Gos eim yi mił erang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii wumb ei, Gos kin mułngii. Wumb ei noman konj sik, kunum kunum konj mułngii.

¹⁷ Gos eim kingam kindang om ei, wumb kos piipi, wumb ek nipi kun erpi yi ermba nge onerim mon. Gos kingam ei kindang om ei, wumb sipi Gos kin orung simba nge kindim.

¹⁸ Wumb eim kin pii gii ninenjing kin, Gos kos

owundu piimba. Kunum ei en enim Gos kin mulerngii mon, kunum kunum dup nok mulngii. Nimbił erang, Gos kingam endeim ei kin pii gii ninenjing. Nga wumb eim kin pii gii nik mulngii wumb ei, noman konj sik, kunum kunum konj ka mulngii.

¹⁹ Gos wumb kos piimba ei, ek pułe yi palim. Jiisas tiłang owundu ei mei wumb noman tuk kin tiłang ermba. Ba wumb en enim emii konu noman kulk, tiłang ele onenjing mon. Nimbił erang, wumb en enim oł kis er mulnjung.

²⁰ Wumb oł kis elmin wumb ei, en enim tiłang ei noman ngunałmin. Nimbił erang, wumb en enim oł kis peni ele omba ni piik nge onałmin. Onarik, tiłang ele oł ka ei kin, opu orung erik buł ngołmun.

²¹ Ba wu endi eim oł kun elim wu, ei eim tiłang ele opu, erang wumb kaniłmin. Wu ei eim Gos nge dinga ele enim ni piilmin.”

Jon Eim Jiisas Nge Ek Pułe Ei Ni Tor Kindim

²² Pe epi ei poru neng, Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu kin, Jura konu orung ele puk. Konu ele pu molk, eim nge ekii siłmin wumb ei wumb noł pendik, elmin.

²³ Jon eim yi ku wumb noł pendpi eririm, ei konu Einon ni konu ei, Salim konu mandi sirim. Noł pei pim konu ele wumb ok noł pinjing.

²⁴ Eros Jon sipi kan ngii pindneririm kunum ei erim.

²⁵ Jon nge ekii sik wu ei nge ombu ni Jura wu endi kin, tuk ek orung orung nik, wumb noł pendik elmin oł ei nge nik.

²⁶ Pe Jon nge ekii sik wu ombu ok, eim kanik yi nik, “Ek mon wu, nim wu endi kin ok nim kin Joran konu orung molkuł, wu ei nim ek ni tor kindin. Wu ei eim wumb noł pendnim nik, wumb pei eim kin punmun,” pa ninjing.

²⁷ Pe Jon eim nipi yi nim, “Gos tonu epin mołum ei epi endi wumb ngunermba; nga wumb endi ei eim kapli sinermba mon. Nimbił erang Gos eim Krai kindang ya mani opu, wumb noł pendik elmin oł ei ermba nge om.

²⁸ Enim ok piimin, na ek nip ngunj, ‘Na Krai mon. Ba Gos na eim ekii se omba konu na ok kindang ond,’ pa yi ninj.

²⁹ Pe wu endi eim amb sim kin, wu ei eim amb ei mendpił mułmba. Pe eim nge wu angim ei angpi piim ni, eim angim wu ei amb sipi ek tingang, eim piipi ka piim. Nimbił erang wu ei amb simba wu ei ka piinim. Yi mił ku, na noman ka ka piki top mołum.

³⁰ Eim nge embe ei am owundu ei tonu mendpił pang, na nge embe ei am mani mendpił ba,” nim.

³¹ “Wu endi tonu mołpu mani om kin, ei owundu mendpił mołum. Wu endi mei konu tonu om kin wu ei mei wu. Mei ele epi ei nip ngonum, ba wu endi tonu epin mani om wu ei, Jiisas epi pei tep er mołpu Owundu mendpił mołum,” pa yi nim.

³² “Wu owundu eim ek nilim ei, piipi poru nipi, kanpi poru nipi, ek nipi tor kindilim, ba wumb endeim endeim, endi eim nim ek ei piik, sik, ambił gii nik, piik mulałmin min?

³³ Wumb endi eim ek ei ambił gii nik mułngii, wumb ei, ek ei piik ni orung kindngii. Gos ei eim

ek keimi mendpił nilim,” pa ningii.

³⁴ Wu ei Jiisas Gos kindang om. Opu, Gos erim ek ei nipi tor kindim. Nimbił erang Gos eim Gui Ka ei, wu ei kin dinga aninga er ngunerim mon; ba eim dinga owundu pei ngolum.

³⁵ Arim Gos eim kingam Jiisas ei noman ngopu, eim epi pei kingam angil ele ngopu, wu ei Jiisas epi pei tep er molum.

³⁶ Wumb endi Gos kingam ei kin pii ninjing kin, eim noman konj kunum kunum sipi mulmba. Wumb endi Gos kingam ek ei pii gii ninenjing kin, noman konj ei, sinermba mon. Gos wumb ei kin kos owundu erpi kindang; nga kumep kis eim kunum kunum simba.”

4

Jiisas Sameriya Amb Endi Kin Ek Tengim

¹ Kunum ele lo ek piłmin wumb ek endi yi mił piinjing, “Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu ei wumb noł pendik ngolmun. Nga wumb pei Jiisas kin ekii siłmin ninjing. Jon kin wu ombu aninga ekii sek punjung,” pa ninjing.

² Ba Jiisas eim wumb noł pendnerim mon. Eim kin ekii siłmin wumb ei wu amb noł pendik ngunjung.

³ Jiisas eim lo ek piłmin wumb ei ek ei piinmin ni piipi, eim Jura konu ei si kindpi, Galilii konu orung pum.

⁴ Pupu andlam endi ele ekii sipi pupu, Sameriya konu ele tuk pup ele orundung tor bii ni pum.

⁵ Pe Jiisas eim pupu, Sameriya wumb konu owundu endi ele tor om. Konu ei embe Saikar niłmin. Konu ele kumb ok Jeikop mei nendii

kingam Josep ngurum mei ei, konu ele mandi mił sim.

⁶ Noł tukpu ei kumb ok Jeikop silim noł tukpu, ei konu ele sim. Jiisas eim noł tukpu ele mandi mułum. Jiisas andlam olt om eim ten erim. Ei konu eni tinga beli sim kunum.

⁷ Sameriya amb endi noł kulmba nge om. Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Noł na ngan numbii,” a nim.

⁸ Jiisas ei kin ekii sik ok wu ombu konu owundu ele puk, kuni top erngii nge punjung.

⁹ Sameriya amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Jura wu, na Sameriya amb. Nimbił erang, nim na noł ngamb nin? Jura wumb kin Sameriya wumb kin tep tok ende andnalmin mon!” pa nim.

¹⁰ Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Gos eim epi wii wumb ngolum ei nim piin kin, kapli nim na nii ei nim pii poł tokun kin na kii sen kin, noł ei ngamb nim nokun konj kunum kunum mulnjii noł ei na nim ngumbii,” pa nim. Jiisas eim noman konj ngumba ei nge piipi, ek nipi amb ei ngum.

¹¹ Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, noł ming endi sinałim; pe nim noł wumb nok konj kunum kunum mułngii noł ei, er sinjii mił nenj?

¹² Sinim nge kupenjpın Jeikop, eim noł tukpu ei sin ngum. Ok eim kingam noł ni eim kung kou ni, kung siipsiip ni, ei pei noł ei ngolum. Pe nim, eim to mani kindkin sin noł ka wii ngunjii min?”

¹³ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb ya noł tukpu ele nonmun wumb ei, nga noł ele kulk nungii.

14 No! ei kunum kunum tangpi, tonu opu topu tor wang ei noman konj ngang konj kunum kunum mulmba,” pa yi nim.

15 Amb ei ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim no! ei na ngo! Ngan, na no! nuwa enerang, nga ya no! tukpu ele op kulermbii,” pa nim.

16 Jiisas eim ek nipi amb ei ngopu yi nim, “Nim pukun, wanim nen. Nga ya wel!” nim.

17 Amb ni ek yi nim, “Na wu molalim,” pa nim. Pe Jiisas ek yi nim, “Amb, nim na wu mulalim nin ei keimi nin.

18 Ok, nim wu angil orung pun. Pe nim wu endi nim kin molum ei ninim wu mendpil mon.”

19 Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu na pe piind nim Gos ol ekii se ermba ol ei piikin nilin wu.

20 Sin Sameriya konu ele wumb ok kupenjpin no! mulk, ei tonu komung Gerisim ele kulou tok Gos kin men tok elmin. Nga enim Jura wumb ei yi nilmin. Men tok erngii konu ei Jerusalem konu ele salim,” pa nilmin.

21 Jiisas ek nipi amb ei ngopu yi nim, “Nim na ek ei pii gii ninjii. Ekii kunum endi tonu omba kunum ei, mandi wumb tonu komung Gerisim ele Gos men tok enarik, nga wumb pei Jerusalem konu ele Gos men tok enerngii ku.

22 Pe enim Sameriya konu ele wumb en enim Gos pii pol tunarik, men tok elmin. Nga sin Jura wumb ei Gos piilmin eim kin men tok elmin. Ei nimbil erang, Gos ei kongun erpi, wumb sipi eim kin orung simba nge wu ei, sin Jura wumb kin om.

23 Kunum endi tonu omba nik, ei pe tonu om

poru ninim. Wumb en enim Gos kin men tok keimi mendpił elmin wumb ei en enim noman tuk ele Gos kin noman ka ngungii. Nga en enim men tok keimi erik, Gos kin ngungii.

²⁴ Gos wumb mił mon! Gos eim Gui Ka mołum. Wumb endi Gos kin men tok erngii ei, Gui Ka ele erik en enim noman ka ngok; ek keimi noman ka ngok ek keimi nik Gos ngungii.”

²⁵ Amb ni ek yi nim, “Na piind, wu endi omba, ‘Krais’ niłmin. Wu ei om kin, sinim kin Gos nipi oł erim ei nipi ngumba.”

²⁶ Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Ei na; na pe nim kin ek tang moł,” pa nim.

²⁷ Eim ek yi neng kin eim nge ekii sik wu ombu orung onjung. Wu ombu en enim yi piinjing, “Eim amb ei kin nimbił erang, ek tangnim?” ni piinjing. Ba wu endi opu, “Nim amb ei kin nimbił erang ek tangkin mołun? Nim nimbił oł en?” Jura wumb oł yi mił enałmin; yi ningii wu endi onenjing nik, en enim yi piinjing.

²⁸ Pe amb ei eim noł ming ei mani kind sepi, konu owundu ele orung pum. Pupu, wumb kanpi yi nim.

²⁹ “Enim wu endi mołum ei, keningii wei!” pa nim. “Wu eim na ok ele mił pei ei nipi ngum. Ei Krais min mon?”

³⁰ Pe wumb konu owundu ele si kindik, Jiisas mułum konu ele bin ni punjung.

³¹ Kunum ele, eim ekii sinjing wu ombu ek dinga yi ninjing, “Ek emb tołum wu, nim kuni nui!” a ninjing.

³² Ba Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Na kuni kombur sałim ei enim piinanmin,” pa nim.

33 Yi mił neng kin, Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, ek en enim yi ninjing, “Wumb endi eim kuni endi tu wuk ngunjung min?”

34 Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Na kuni ei ya mani mei ele kuni mon; ba yi mił. Na Gos kindang onj; ei eim noman ele na ekii sind. Eim nge kongun ei na er poru nimbii,” pa nim.

35 “Enim ek yi niłmin, ‘Oi kapil kapli palim ei poru neng, sinim kuni kułou simin kunum,’ pa niłmin. Na enim kanip nind, enim kan orung kind kinei! Kuni pei pol top mołum. Ei pe kunum ele kuni singii. (Ei Jiisas eim ek ekin mił end nim.) Wumb ok wumb ei pe na kin pii gii nik erngii,” pa nim.

36 “Wu nii endi eim kuni wiis kilip topu kułou tum kin, ei eim kumep ka simba. Nga eim wu endi kuni wiis emb telim wu ei kin, el elip ouni noman ka piingil. Nga yi mił ku, wumb nii endi eim yi erang kin wumb na kui erik pii gii ninjing kin, eim kumep ka simba. Nga nim wu endi kin Gos ele ka ei wumb kin ek emb topu ngum, el elip ouni noman ka piingil.

37 Pe ek yi mił ei keimi, “Wu endi kuni emb talpi pendilim kin, wu endi opu kuni kułou topu siłim.”

38 Na enim kuni se nip kindamb punjung, ei enim kongun er tilenjing; wumb epi kongun dinga er tal pendnjing konu, enim puk kuni singii nge punjung.”

39 Pe Sameriya wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Nimbil erang, amb ei eim ok erim ol ei, Jiisas eim piipi nipi tor kindim. Amb ek yi neng kin, wumb Jiisas eim kin pii gii ninjing.

⁴⁰ Pe Sameriya wumb ok Jiisas eim kanik, kii sik yi ninjing, “Nim sin kin mulmun min?” pa nengin kin, Jiisas eim konu ele kunum ta! mendpi! mulum.

⁴¹ Pe kunum ei wumb pei nga Jiisas nge ek piik eim kin pii gii ninjing.

⁴² Pe wumb ei ek yi ninjing, “Amb, nim ek ei sin pii gii mendpi! ninenjpin mon. Sin sinim eim ek ei piipin, nga eim kanpin enmin. Sin piipin eim wu ei mendpi! mei wumb pei Gos kin sipi orung simba nge onum, pa ninjing.

Jiisas Wu Owundu Endi Eim Kingam Er Ka Erim

⁴³⁻⁴⁴ Jiisas eim ek nipi tor kindpi yi nim, “Gos ol ekii se ermbe ei piipi nipi tor kindpi elim wu, ei eim konu ele eim embe tonu punanim,” nim. Pe wumb Jiisas eim ek ei piinerangin kin konu ele kunum ta! mo! pu poru nipi pendpi, eim konu ele si kindpi, Galilii konu ele pum.

⁴⁵ Pe Jiisas eim pupu Galilii konu ele tor pang, wumb eim onum nik ka piinjing. Nimbi! erang, ok en enim kor owundu kuni owii, ‘Pasopa’ nilmin kunum ei Jerusalem konu ele puk Jiisas nge epi kanim kanim erim ei kenjing.

⁴⁶ Nga Jiisas eim opu, Galilii konu ele orung konu endi Keina nilmin ele tor om. Konu ele ok eim no! mendpi! ei erang opu no! wain mendpi! pim konu ele. Pe Kapaniyam konu ele gapman nge epi tep elim wu endi mulum. Wu ei eim kingam ening tum.

⁴⁷ Wu ei eim mo!pu piim ni, Jiisas Jura konu si kindpi, Galilii konu ele onum ninjing. Wu ei yi piipi eim pupu, Jiisas kin dinga kii sipi yi nim,

“Nim kapli mani na ngii pukun, na kangsi kulmba mandi enim. Ei er ka erkin se konj sinjii,” nim.

⁴⁸ Jiisas eim ek nipi eim ngum, “Pe enim jep ol kanim ei kinenjing kin, enim pii gii ninerngii,” pa nim.

⁴⁹ Pe gapman nge epi tep er mołulum wu ni yi nim. “Owundu, nim sikir mani oi! Mon peng kin, na kangsi ei kolpu ermbe,” pa nim.

⁵⁰ Jiisas ek nipi wu ei ngopu yi nim, “Nim po! Nim kinganim ei konj kindpi mulmba,” nim. Wu ni Jiisas nim ek ei pii gii nipi pum.

⁵¹ Wu ni eim andlam ele pupu peng, eim nge kongun wumb tor ok, eim kanik yi ninjing, “Nim kinganim ni ka wii mołum,” pa ninjing.

⁵² Pe wu ni eim kongun wu ombu kii sim, “Konu eni kunum nenj eim ka wii mił mołum?” “Oltin konu eni beli orung kunum ei, eim ening ei poru neng, ka wii mołum,” pa yi ninjing.

⁵³ Yi nengin kin, arim eim piim oltin kunum ele Jiisas ek yi nim, “Nim kinganim konj mulmba,” pa yi nim, ei piim. Pe eim pii gii neng, eim nge wumb tilap ei kin ouni Jiisas kin pii gii ninjing.

⁵⁴ Jiisas eim Juriya konu ele si kindpi pupu, Galilii konu om. Opu kin, Galilii konu ele, eim jep ol nga ei eririm. Jiisas eim ok noł wain eririm. Nga wu ei kingam er ka erim, jep ol tał mił erim.

5

*Besesra Konu Ele Noł Gop Kembis Ele Jiisas Wu
Endi Er Ka Erim*

¹ Pe ei poru neng kin, Jura wumb kor owundu nge kuni owundu endi tonu onum nengin kin, Jiisas eim Jerusalem konu ele tonu pum.

² Jerusalem konu ele mandi kung siipsiip ngii ondu konu ele endi sim konu ele, no! gopu kembis endi mu!um. No! ei Eipru wumb ek embe ele embe yi silmin, 'Besesra' nilmin. Konu ele ngii tika angil orung engim.

³ Ngii tika ele, wumb pei ening pim wumb ni, ningil kis mu!um wumb ni, simb kis mu!um wumb ni, wumb ngenj embil pei ku!um wumb, pei konu ele mulnjung. No! ei olup tumba ni kui er mu!ulmun.

⁴ Kunum endi, Gos Owundu nge enjel endi kindang opu, no! ele mandring pupu, no! ei olup tang kin, wumb endi ok opu mani no! ele pu!um ei, eim ening ei poru nipi, ka salilim.

⁵ Wu endi ngii tika ele mu!um wu ei, eim ening kunum kinan tang palilim. Wu ei kung ngii 38 pei mu!um.

⁶ Jiisas opu kenim ni, wu ei or pepi mu!um. Jiisas piinim ni wu ei ening kunum kinan tum pim. Pe Jiisas ek nipi wu ei ngum, "Nim ngenj ei opu, ka ba ni piin min?"

⁷ Ening pim wu ei ek nipi orung kindim, "Wu Owundu, no! ei olup elim kunum ei, wu endi na paki tangin bii ei, wu endi mon. Nam bii ni ele ei, kapli enerang, wumb na to mani kindik, ok ku no! ele puk pu!mun," pa nim.

⁸ Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, "Nim tonu angkin ninim pel ei sikin pui!" nim.

⁹ Pe sikir wu ni angpi, eim pel ei sipi pum.

Pe kunum ele, kor kunum.

¹⁰ Jura wumb wu ei kanik yi ninjing, “Pe kor kunum ei, nim nimbił erang peł ei ko wukun tu wun? Ninim nge peł tu wun ei, sin nge men tołmun lo ele mon ninim,” pa ninjing.

¹¹ Ba wu ening peng opu ka pum wu, ni ek yi nim, “Wu ei ka er ka erim wu ei eim yi nim, ‘Nim peł ei sikin pui!’ nim,” pa nim.

¹² Pe wumb eim kii sinjing, “Wu nii nim peł ele sikin pui nim?”

¹³ Ba wu ening pim wu opu ka pum wu ei, Jiisas pii kun enerim mon. Nimbił erang, wumb pei tuk ele mulnjung. Jiisas eim konu eipi pum.

¹⁴ Ekii se Jiisas wu ei, men tołmun ngii owundu ele kanpi wu ei nim, “Piini! Nim pe ka mołun; nga oł kis endi enenjii. Nim nga en kin oł embin tui owundu endi nim tonu omba,” pa nim.

¹⁵ Pe wu ni pupu, Jura wumb kanpi yi nim, “Wu endi na er ka erim, ei Jiisas.”

¹⁶ Yi neng kin, Jura wumb Jiisas tumun ni piik enjing. Nimbił erang, eim oł ei kor kunum men tołmun lo ele mon niłim kunum ei, Jiisas eim jep oł ei enim.

¹⁷ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na Arnan ei kunum kunum kongun er mołum. Pe na yi ku kongun ei end,” pa nim.

¹⁸ Yi neng kin, Jura wumb, “Jiisas to kundmun mendpił,” ninjing. Nimbił erang, eim lo ek kor kunum pałim ek ei, ekii sipi enalim. Ei ek yi ninim, “Gos ei na Arnan mendpił,” ninim ek ei yi mił, “Eim Gos mił mołpu ninim min?” a yi ninjing.

Gos Kingam Eim Dinga Peng Kongun Enim

¹⁹ Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Na Gos kingam nam noman ele oł endi enand, mon. Nam Arnan elim kanıl epi ei minj end. Arnan eim elim epi pei ei, na eim kingam yi ku ermbii.

²⁰ Na Arnan eim noman ka na ngopu, eim epi pei enim mił na andan tołum. Nga Arnan eim kin kongun owundu kombur nga na andan tumba ku. Yi mił erang kin, enim puku sik erngii.

²¹ Arnan eim wumb kulii eim nga noman konj ngołum. Yi mił ku, nam noman ele wumb ombu noman konj ngamb konj mułngii ni piıł ei, na yi mił ku el.

²² Arim, wumb oł kis enjing kin kos piinermba. Eim kongun ei mok topu, na eim kingam kos ei piip ermbii nip, eim kingam ngum poru nim.

²³ Yi mił pałim, wumb pei Arim embe ambił tonu kindiłmin. Yi mił ku, kingam anm embe ambił tonu kindngii. Wumb endi kingam nam embe ambił tonu kindnenjing kin, Arim eim kindang eim embe ambił tonu kindnerngii,” pa yi nim. (Jiisas eim kin Gos eim kindang om ei, ek ekin mił nim.)

²⁴ “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Wumb endi na ek ni piipi na kindang onj ei, Gos kin pii gii nim kin, eim noman konj sipi kunum kunum ka mułmba. Wumb ei oł kis enjing, eim kos ei tonu onermba mon! Eim wumb koltmun ngenj ei si kindpi, pe eim noman konj nga sipi kunum kunum mułmba.”

²⁵ Jiisas ek nga nipi yi nim, “Keimi mendpił na enim kanip nind. Kunum endi tonu omba min, ei pe tonu onum ei, wumb kulii wumb ei

Gos nge kingam na ek ei piingii. Wumb na ek ei piingii wumb ei, noman konj sik kunum kunum ka mułngii.

²⁶ Na Arnan, eim noman konj nge puł wu, eim noman dinga ei na eim kingam ngum. Pe kingam na yi ku, nam noman konj ka nam kin pałim. Wumb Gos ek pii gii ninjing kin, kingam na wumb ei noman konj ei ngumbii.

²⁷ Gos kindang opu mei wu telim ei, na eim arim eim kingam wumb oł kis enjing kos piipi, ‘Erangli!’ ni piipi ngum.

²⁸ Enim ek ei kin puku sinerngii mon. Kunum endi tonu omba wumb kulii mer tukpu ele wumb ei, na ek ei nimbii piingii.

²⁹ Piik, tukpu konu ele si kindik tor ongii. Wumb oł kun elmin wumb ei angk, noman konj sik kunum kunum mułngii. Wumb oł kis kanim kanim erik kulk wumb ei, angk tonu ok, nga oł kis enjing kos ele piik kin konu kis pungii.”

Wumb Kombur Jiisas Nge Ek Puł Ei Ni Tor Kindilmin

³⁰ “Na nam noman ele epi endi enermbii. Na Arnan eim ek nim mił piinj ek ei nip, wumb oł kis enjing kos ermbii. Nimbił erang, wumb kos piimbii ei kun ka salim mił piimbii. Na kindang onj ei, eim noman ele na ekii sip ermbii end.

³¹ “Pe na nam mendpił ek endi ni tor kindmbii ek ei, ek keimi min mon? Nii piimba?

³² Ba Arnan mołpu na ek ek ei nipi tor kindim. Pe na piind, na ek ei nip keimi mendpił pałim.

³³ Ok enim Jon multum konu, ek nik, kii sik kindik ei, Jon ek keimi na kin nipi tor kindrim.

³⁴ Wumb na ek ni tor kindik, na enj ol pule nik enmin ei, piinand mon. Ba na noman ele on ek ninim ek ei, Gos enim sipi orung simba ni piip ek ei nind.

³⁵ Jon eim dup alam mił tilang erpi wumb ngum. Enim noman ele, dup alam ei kin kunum aninga er ka piinjing,” Jiisas yi ninim.

³⁶ “Ba epi endi ei, Jon na kin ek nirim ei to mani kindim ei, na nge pule ni tor kindnim. Kongun pei na Arnan ngum kongun ei, er poru nimbii. Kongun ombu na end, na kongun ei erip, wumb andan tamb, wumb piingii nip end. Na Arnan kindang onj ni piingii.

³⁷ Na Arnan ei, na kindang onj. Na Arnan, eim na nge pule nipi tor kindim. Enim eim ek endi piinalmin. Nga eim kinalmin ku.

³⁸ Eim nge ek ei, enim kin pinalim ku. Nimbil erang Arnan wu endi kindang opu, eim kin enim pii gii ninenjing.

³⁹ Gos nge ek ka mon ele gerngii ei, enim noman konj sik, kunum kunum mulngii ni piilmin. Ek ei, na nge ek pule ei, ni tor kindilim,” pa nim.

⁴⁰ “Ba enim na kin ok, noman konj ei simin ni piinanmin. Enim noman yi pinalim,” pa nim.

⁴¹ “Wumb na embe ambil tonu kindngii ni piinand.

⁴² Ba na enim noman ele piind. Enim Gos kin noman ka ngok ngok enmin ol ei, enim noman ele pinalim.

⁴³ Na Arnan nge noman dinga ele na onj; ba ei na nind ek ei, enim piinanmin. Ba wu endi eim nge noman dinga ele nipi omba wu ei, eim nimba ek ei, piingii.

⁴⁴ Enim wumb eipi, sin embe ambil tonu kindngii ni piinmin. Ba enim Gos mendpil tonu molum ei, sinim embe, ei ambil tonu kindmba ni piinanmin. Pe Gos Owundu tonu molum ei, enim eim embe ele, pii gii ningii ei kapli enanim mon.

⁴⁵ Enim piinmin mil, na Gos kin ek nip enim ol kis kos er ngumbii ni, noman to piinerngii mon! Wu endi enim kin kos er ngumba wu ei, Moses. Wu ei enim piik kin, 'Sin paki tumba,' ni piinmin, ba ei enim kos erpi ngumba wu," pa nim.

⁴⁶ Pe enim Moses nge lo ek ei pii gii nik pim kin, na ek ei pii gii ningii ku. Nimbil erang, Moses eim na nge ek ei pultum.

⁴⁷ Ba Moses eim pultum lo ek ei pii gii ninenjing kin, kapli na nge ek ei enim pii gii ningii mil nenj?"

6

*Jiisas Eim Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17)*

¹ Jiisas eim ek ei nipi poru ni pendpi, eim Galilii nol gopu ele orundung orung pum. Pum konu ei, nga embe, 'Taiperiyas nol gop' nilmin.

² Pe wumb tilap owundu ei eim wumb ening pim wumb ni, eim jep ol pei erim ei, kanik kin, eim pum konu ele ekii sik punjung.

³ Jiisas eim nge ekii silmin wu ombu eim sipi kin, tonu komung ele tonu puk mulnjung.

⁴ Jura wumb kor kunum ka nilmin ei, 'Pasopa' kuni owundu nilmin kunum ei mandi omba enim.

⁵ Jiisas eim molpu kin, kan orung orung kind kenim ni, wumb tilap owundu endi eim kin ongii

nge onjung. Pe eim ek nipi, wu Pilip ngopu yi nim, “Sinim kuni min bres konu jili sipin wumb ei kuni ngumun?”

⁶ Pilip ek nimba ek ei piimbii nipi kin, Jiisas eim Pilip kii sim. Jiisas eim ermba mił ol ei pii poru nipi nim.

⁷ Pilip ek nipi, orung kindpi yi nim, “Sinim bres top ermin, ei ku 200 mił ba palim, ei ya mołmun wumb ei, nungii ei kapli enermba,” pa nim.

⁸ Jiisas kin ekii siłmin wumb ei, wu endi embe Endru ei, Saimon Piisa angim, eim ek yi nim.

⁹ “Kangi endi eim kuni bres embe ‘barlii’ angil orung kin, omu tał eim se mołum. Ei ya wumb tilap owundu mołmun ei, kapli ermba pinalim,” pa nim.

¹⁰ Jiisas eim ek yi nim, “Wumb nengin kin, mani mułngii,” pa nim. Wumb konu ele kui engimb pei pim konu ele mulnjung. Pe wu konu ele mulnjung wu ei, 5000 pei yi mił, wu am pei mulnjung.

¹¹ Wumb pei mani mułangin kin, Jiisas eim bres angil orung ni sipi kin, Gos kin prei erpi, mok topu, eim ekii siłmin wumb ngum. Nga eim omu tał yi ku erpi ngum. Eim ekii siłmin wumb kuni ei, wumb pei ngok, wumb ei en enim kuni numun ni piinjing mił, nunjung.

¹² Wumb tilap owundu ei kuni nangen kapli erang kin, kuni mend orung pei mułum. Pe Jiisas eim ekii siłmin, wu ombu kanpi yi nim, “Enim kuni orung mołum ei, sik kułou tungii. Mon peng kin, kuni ei wii mił ba, ei mon!” pa yi nim.

¹³ Pe wu ombu, bres barlii nunjung orung

mulum ei sik girenj kon engki nga tał tu wunjung ei, wumb pei kuni nunjung, orung mulum ei, sik girenj kon tunjung.

¹⁴ Pe wumb pei Jiisas eim jep oł erim ei kanik yi ninjing, “Keimi mendpił, wu ni tor kindilim wu ei Gos kindang mei konu ele om ei, sin paki tumba nge om,” pa yi ninjing.

¹⁵ Pe Jiisas eim piim ni, wumb ei ok eim ambilk, eim en enim king mundngii enjing ei piipi kin, wumb pei si kindpi kin, eim endeim mendpił tonu komung ele orung pum.

*Jiisas Eim Tonu Noł Peł Ele Andpi Pum
(Masyu 14:22-23, Mak 6:45-52)*

¹⁶ Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii silmin wu ombu noł gopu ele mani punjung.

¹⁷ Puk noł kanu ele tonu puk kin, Kapaniyam konu ele orung bin ni piik punjung. Pe konu emii ermba erim kunum ei, Jiisas eim wu ombu kin tor onerim.

¹⁸ Pe wu ombu noł kanu ele pangin kin, konu pop owundu topu, noł tuk ele topu, pinin nipi yi erim.

¹⁹ Pe wu ombu noł kanu ele eim dolu sik pu, konu turii mił ele puk kenjing kin, ni Jiisas noł peł ele opu, mani noł kanu ele mandi om. Wang kin, wu ombu en enim mund mong enjing.

²⁰ Ba, Jiisas eim opu yi nim, “Enim mund mong enerei! Na mendpił ond,” pa yi nim.

²¹ Wu ombu, eim noł kanu ele tuk simin nik enjing ni, noł kanu ei pe mendpił, en enim pungii ni piik onjung konu ele, kun tor om.

Wumb Pei Jiisas Kur Andik Punjung

²² Nga kupiiring, wumb tilap owundu pei en enim yi piinjing. Jiisas eim nge ekii silmin wu ombu mendpil noł kanu ele punjung. Jiisas eim noł kanu ele, tonu pupu, punerim. Noł kanu endi konu ele, sinałim mon. Jiisas konu ele tor omba nik, noł gop ele orungdung wumb ei kupiiring ok, ok konu ele mulnjung. Ba Jiisas eim noł peł ele andpi pum ei, wumb en enim piinenjing.

²³ Taiperiyas konu ele nge noł kanu kombur ok Owundu Jiisas bres sipi, Gos kin prei erpi, wumb kuni ngang nok enjing konu ele mandi onjung.

²⁴ Pe wumb tilap owundu ei molk kenjing ni Jiisas kin eim ekii silmin wu ombu kin, konu ele mulenjing. Pe noł kanu kombur ele tonu puk, Kapaniyam konu ele pupun, Jiisas kurmun nik, Kapaniyam konu ele punjung.

Jiisas Eim Epin Konu Ele Bres Mił Motum

²⁵ Wumb tilap ni konu ele tor puk, Jiisas eim kenjing. Kanik kin, yi ninjing, “Ek emb to wumb ngolun wu, nim kunum nenj ya on?”

²⁶ Jiisas eim ek nipi, wumb tilap ei ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpil enim kin nip ngond. Enim jep ol pei enj kanik kin, nga na kuruk onanmin mon. Ba enim kuni bres ei nanging, pinang punum ei piik kin, na kuruk onmun?” pa nim.

²⁷ Nga Jiisas eim yi pim, “Enim ya mei ele kuni minj numun kuni ei namin ni piik, ele nge kongun enerngii mon. Ba enim kongun erngii ei, noman konj kunum kunum mułngii ei nge kongun erngii. Noman ei kunum kunum konj salim kuni ei singii. Singii kuni ei nge, wu kingam Gos kindang mei konu ele mani opu wu telim ei,

enim ngumba. Arnan Gos eim noman dinga wii ei, na kin ngum poru nim.”

²⁸ Pe wumb ei ek yi mił ninjing, “Sin nimbił oł erpin, Gos nge kongun ei erpin bin?”

²⁹ Jiisas ei nipi orung kindpi yi nim, “Gos nge kongun ei yi pałim. Enim Gos na kindang ya mei ele op kin, na kin pii gii ningii.”

³⁰ Wumb ei en enim yi ninjing, “Nim jep oł nipe jep oł eran, sin nim kin pii gii nimin? Pe nim kongun nipe kongun enjii?”

³¹ Kumb ok sin nge kupenjpin noł ei, wumb mulenjing konu ele kuni mana ei, sik nunjung. Gos nirim ek yi mił ninim, ‘Gos tonu epin konu ele kuni ei, ngang kin nunjung.’ Pe nim kuni yi ku, sin nga numun ni piik enjing.”

³² Wumb ek yi mił nengin kin, Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Moses eim tonu epin konu ele kuni keimi ei sipi kin enim kupenjing noł ei ngunerim mon. Na nge Arnan eim tonu epin konu ele kuni keimi ei, noman konj kunum kunum enim ngonum.

³³ Gos eim bres ei ngum bres ei, tonu epin konu ele si kindpi, mani om bres ei, mei wumb noman konj ka ngomun,” pa nim.

³⁴ Pe wumb ei enim yi ninjing, “Owundu, nim bres ei, sin kunum kunum ngunjii!” pa yi ninjing.

³⁵ Jiisas ek yi nim, “Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii sałim ei nam. Wumb endi na kin omba wumb ei, nga epi endi simbii ni piinermba mon. Ei yi mił, wumb ei, nga kuni tang piinermba. Nga wumb endi na kin pii gii nim kin, eim noł nga nuwa erang kin, piinermba mon.

³⁶ Na enim kanip ninj, enim na kan poru ninmin. Ba enim na kin pii gii ninenjing mon!” pa nim.

³⁷ “Pe wumb pei na Arnan ngumba wumb ei, na kin ekii sik ongii. Wumb endi na kin omba ei, na eim to tor kindnermbii; keimi mendpił mon!

³⁸ Na tonu epin konu ełe si kindip, mani mei konu ełe onj ei, nam noman ełe ekii sip, endmbii nip onenj, mon! Na Arnan eim kindang onj ei, eim nge noman piimba mıł ei, na ekii simbbii.

³⁹ Eim noman ełe yi piipi kin, na kindang onj ei, yi mıł; wumb pei eim na ngopu poru nim ei, na wumb endi si kindnermbii mon. Ekii se mıł mei poru nimba kunum ei, nam wumb pei Gos kin, nga konj sip orung simbbii.

⁴⁰ Na nge Arnan ei eim noman yi pałim. Wumb pei na kangi ei kanik pii gii ninjing kin, noman konj ka sik kunum kunum mułngii. Mułngii wumb ei, na kunum poru nimba kunum ełe, wumb ombu na konj sip orung simbbii.”

⁴¹ Jiisas eim yi nim, “Na nam kuni bres ei tonu epin konu ełe, si kindip mani onj.” Yi neng kin, Jura wumb ek ei piik, popuł sik, eim ek ngok, ek pei nik eim ngunjung.

⁴² Pe wumb en enim yi ninjing, “Wu ei Jiisas, Josep nge kingam. Sinim eim arim mam ei kaninmin. Nimbił erang eim yi ninim? Na tonu epin konu ełe si kindip mani mei konu ełe onj, ninim?”

⁴³ Pe Jiisas eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “En enim mołmun tuk ełe, ek eipi eipi ninerngii mon!

⁴⁴ Wumb endi na kin wii onermba, mon! Na

nge Arnan ei na kindang kin, na onj. Eim wu endi tu wupu, na ngum kin wumb ei, eim kunum poru nimba kunum ele, na wumb ei, nga konj sip orung simbii.

⁴⁵ Ek ni tor kindi kindilmin wumb mon ele ek ka palim ei,

‘Gos wumb pei, ek ei emb topu wumb ngolum. Pe wumb ei, na nge Arnan ek ei piik, ekii sik poru nik wumb ei, na kin olmun,” pa nim.

⁴⁶ Wumb endi Gos endeim kinalmin mon. Na Gos kin ouni molup kin, na kindang mei ele onj. Na endeim mendpil, na Arnan Gos kanil.

⁴⁷ Na ek keimi mendpil nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nimba wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum mulmba.

⁴⁸ Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii salim ei, nanim ngoł.

⁴⁹ Kumb ok, enim nge kupenjing noł, wumb mulenjing konu ele kuni mana nilmin kuni ei nok, kolk mon erik, poru nik.

⁵⁰ Ba pe kuni ei eim tonu epin konu ele si kindpi mani om kuni ei, na nam mol kuni ei, wumb endi sik nungii ei, na kin pii gii ningii wumb ei, kunum kunum konj mulngii.

⁵¹ Na kuni ei, noman konj peng kin, tonu epin konu ele si kindip, mani onj. Pe wumb endi, kuni ei sipi nim kin, eim noman konj sipi, kunum kunum mulmba nge, ei simba. Pe na kuni ei, eim ngumbii ei, nam ngamb to kundangin kin, mani mei ele wumb ei noman konj singii.”

⁵² Pe Jura wumb en enim molmun tuk ele ek eipi nik yi mil ninjing, “Nimbił erang eim ngenj ngopu kin, sinim ei ngenj kuni mil ei ngumba?”

⁵³ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond ei, Gos kindang mani opu mei wu telim ei, na kolup miyem bein tamb kin, wumb na kin pii gii ningii wumb ei, noman konj kunum kunum mulngii ei, singii. Ei yi mił, wumb endi kuni ni, noł nunjung kin kunum kunum konj mulngii.

⁵⁴ Wumb endi na nge miyem ngenj mił epi nołmun wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum mulmba. Gos Owundu kunum poru nimba kunum ei, na wumb ei nga konj sip orung simbii.

⁵⁵ Nimbił erang, na nge ngenj kin miyem ei, noman tuk nge kuni mendpił mołum.

⁵⁶ Wumb endi na ngenj, miyem mił epi ei nopus, na kin piipi, mulmba wumb ei, na nam wumb ei kin mulmbii ku.

⁵⁷ Arnan eim konj kunum kunum mołpu kin, na kindang op, Arnan nge noman dinga ele nge, nam noman konj moł. Pe yi mił ku, wumb endi na ngenj mił epi ei num kin, nam nge noman dinga ele, eim noman konj kunum kunum sipi, mulmba ei, eim ngumbii.

⁵⁸ Pe kuni ei tonu epin konu ele si kindpi mani om kuni ei, ok enim kupenjing noł wumb mulenjing konu ele, kuni nok, kolk poru ninjing, ei kin ende mon. Wumb endi, kuni ei num kin, eim noman konj sipi, kunum kunum mulmba,” Jiisas yi nim.

⁵⁹ Kapaniyam konu ele men tołmun ngii ele, Jiisas eim ek emb topu, wumb ngopu, eim ek yi nim.

Ek Noman Konj Pimba Ek Ei Jiisas Nge Mendpił

⁶⁰ Pe Jiisas eim kin ekii silmin wu pei ek ei piik, noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, “Wumb nii endi ek ei piimba?”

⁶¹ Ba eim ekii silmin wu ombu, ek ei piik kin, ek orung orung ninjing ei, Jiisas ei eim noman ele, ek ei piim. Jiisas eim nge ekii silmin wu ombu ngopu yi nim, “Enim ek ei enim noman ele to kis enmin?” pa nim.

⁶² “Pe Gos kindang mani mei wu telim ei, na mani onj, konu ele nga orung epin konu ele tonu pup kin, nimbił ol mił piingii ei, enim kis piingii?”

⁶³ Noman konj ei, Gos Gui Ka wumb ngołum; ba sinim wumb noman konj sinalim. Pe sinim ngenj ei, wumb kulii mił mołum. Na ek ei nip enim ngond ek ei, enim noman ele kuni mił mołum ek ei, enim noman konj ngołum.

⁶⁴ Ba enim mołmun konu tuk ele mołmun wumb ei, kombur pii gii ninanmin.” Kumb ok pii gii ninarik mulnjung wumb ombu ei Jiisas piim. Wumb ei, na nge opu orung wumb konu ele, ni tor kindmba ni yi piirim.

⁶⁵ Pe Jiisas ek yi nim, “Wu endi na nge opu orung wumb kin na ni tor kindmba ei nge na piip kin, ok ek ei, nip enim ngunj,” pa nim. “Pe na nge Arnan ei, eim dinga wu ei ngunelang kin, wu ei na kin onelang mon.”

⁶⁶ Jiisas ek ei nipi, poru neng kin, wu ombu Jiisas kin ekii sik erik, wu ombu Jiisas si kindik, en enim orung punjung. Puk kin, nga Jiisas kin tep to endnenjing mon.

⁶⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, eim kin ekii silmin wu engki nga tał ei, kanpi yi nirim, “Enim yi ku, na si kindik, pungii enmin min?”

⁶⁸ Saimon Piisa eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Owundu, pe sin konu jili orung bin? Nim nge ek ei mendpił, noman konj kunum kunum sin kin noman konj ngumba.

⁶⁹ Sin nim kin pii gii nipin poru ninmin. Nim Gos nge oł kun ka nge puł wu ei, sin piinmin,” pa nim.

⁷⁰ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nimbił erang na enim wu engki nga tał wii top sinj; ba enim mołmun konu tuk ełe wu endi mołum ei, Seisen gui kis eim kin mołum,” pa nim.

⁷¹ Jiisas ek nim ei, Juras Saimon Eskeriyas nge kingam ei kin piipi nim. Jiisas kin ekii sinjing konu ełe tuk mołmun, wu engki nga endeim mulnjung konu ełe tuk, eim mułum. Ba ekii se, wu ei eim Jiisas sipipi, opu orung wumb angil ełe ngopu kin, ku sim.

7

Jiisas Nge Angim Noł, Eim Kin Pii Gii Ninenjing

¹ Pe ei poru neng kin, Jiisas eim Galilii konu ełe endim. Ba Jura wumb eim tumun ni erangin kin, eim Juriya konu ełe nga endnerim mon.

² Jura wumb en enim kor owundu kunum endi alap ngii ełe kuni owundu nołmun oł ei nge, kunum ei tonu omba ei, mandi enim nik enjing.

³ Pe Jiisas eim angim noł yi ninjing, “Nim ya konu ełe si kindkin Jura konu ełe pan, nim kin ekii sik ok wu ombu, nim enjii kongun ei keningii,” pa ninjing.

⁴ Wumb ombu Jiisas kin ek yi ninjing, “Pe wu endi eim peni ełe mułmbii ni piip, yi ełim ei, eim

epi koi er enalim mon. Nim epi yi ermbii ni piikin kin, pukun wumb ningil ele pei enjii,” pa ninjing.

⁵ Jiisas eim nge angim nol ei, eim kin pii gii ninarik kin, ek yi mil ninjing.

⁶ Yi nengin kin, Jiisas ek nipi yi nim, “Kunum ei wumb pei na piik kanik erngii ei, tonu onanim; ba enim kuni owundu pungii kunum ei, noman ele pei salim,” pa nim.

⁷ “Ya mei wumb ei, en kin opu orung er ngunerngii mon; ba na kin opu orung enmin. Ei nimbil erang, na ek nip tor kindil ei, ‘En enim ol kis enmin ei,’ na ni tor kindip kin, ek yi mil ei na kin opu orung enmin,” pa nim.

⁸ “Pe en enim kuni owundu ei puk, Jura wumb kor kunum ka nilmin kunum ei, puk keningii. Ba pe nga, na kor kunum ka ei pup kinermbii. Na bii kunum ei tonu onanim.

⁹ Jiisas eim ek yi nipi kin, eim Galilii konu ele kunum kombur nga enj mulum.

Jura Wumb Kuni Owundu Nik Elmin Alap Ngii Ele Jiisas Pupu Kenim.

¹⁰ Jiisas nge angim nol ei Jura wumb kulou tok elmin konu ele keningii nge ok punjung. Pe eim yi ku ekii se pum. Jiisas eim pum ei, peni ele punarpi kin, koi mil erpi pum.

¹¹ Jura wumb kulou tok mulnjung kor kunum ka ele molk. “Wu ni jili punum?” pa nik, kuruk mulnjung.

¹² Pe Jura wumb eim kin ek kanim kanim ninjing. Wumb kombur molk, “Mon wu ei, wu ka,” pa ninjing. Ba wumb kombur molk yi ninjing,

“Mon wu ei, eim wumb kanpi kin, ek kend topu nilim,” pa ninjing.

¹³ Jura wumb kombur Jiisas kin pii gii nik, wumb pei konu ele tuk mulnjung; ba lo ek piilmin wumb kin mund mong enjing. Erik kin, wumb endi tonu angk, Jiisas nge ek endi ninenjing. Nimbil erang, wumb endi ek nipi, “Jiisas ei Mesiya” nimba wu ei, men tolmun ngii ele, to anda kindngii nilmin, pim.

¹⁴ Pe Jura wumb kuni owundu kunum ka nik elmin kunum ei, aninga mandi no poru ningii, er mulangin kin, Jiisas Gos ngii owundu tuk ele angpi, ek nipi wumb ngum.

¹⁵ Pe Jura wumb kenjing ni mon gerpi nim. Neng kin, wumb puku sinjing. “Eim mon konu endi pupu neng kin, kinenjpin mon? Nga eim mon ei gernim mil nenj?”

¹⁶ Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngopu yi nim, “Na pe nip, enim ngond ek ei, na nge mon. Ei Gos nge ek, eim na ‘Pui’ nipi, kindang kin, na onj.

¹⁷ Pe wumb endi, Gos ek ei piipi nipi, ermba wumb ei, eim na nind ek ei piipi om kin, eim Gos kin ba. Min na nam noman ele ek ei nind.

¹⁸ Wu endi eim noman ele, ek ninim ei eim embe tonu ba ni piipi ninim. Ba wu endi kindang om ni piipi kin, eim embe er tonu kindpi kin, ek kun nipi ermba wu ei, eim ol kis endi eim kin pinermba, mon!

¹⁹ Kumb ok Moses enim lo ek nipi, ngurum kunum ei, enim molmun konu tuk ele, wumb endi lo ek ei, ekii sinarik; ba enim na nimbil erang na to kundmun, ninmin?”

²⁰ Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Nim

gui kis endi nim kin mołum. Wumb endi nim to kundnerngii mon!” pa ninjing.

²¹ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na jep oł owundu endi enj ei, enim pei puku sinjing,” pa nim.

²² “Moses enim ngenj kopsingii oł ei, nipi ngum ei keimi. Pe enim oł ei, Moses kin onerim mon. Oł ei enim nge kupenjing noł kin tonu om; ba enim kangıl kunum tonu opu, ngenj kor owundu kunum ele kopsılmin,” pa nim.

²³ “Pe enim Moses nge lo ek ei, am kun ekii sılmin. Ba en enim kangıl ei, kor owundu kunum tu wuk kin, ngenj kopsılmin. Pe na yi ku, kor owundu kunum ei, wu ening pim wu ei, er ka enj; ei nimbił erang na kin popuł sinjing?

²⁴ Epi ningił ele kanik kin, epi mok tunerngii! Enim epi pei mok tungii ei, oł kun pałim mił kun erngii!”

Wumb Yi Ninjing, “Gos Kindim Wu Kraiss Wu Ei Min?”

²⁵ Pe wumb Jerusalem konu ele mołmun wumb kombur ek yi ninjing, “Nimbił erang wu ei to kundmun ninjing wu min?” pa yi ninjing.

²⁶ “Pe kineł! Eim wumb mulnjung konu peni ele, ni tor kindnim. Nga wumb ek endi ni orung kindnanmin. Pe keimi, Jura wu num peng pim wu ombu, piinmin ei, Gos kindim wu Kraiss min?”

²⁷ Pe sinim wu ei eim nge ngii konu ele sinim piinmin. Nga Kraiss omba kunum ei; ba wumb endi eim nge ngii konu ele piinerngii. Yi peng kin Jiisas ei Kraiss ya mon,” pa ninjing.

²⁸ Jiisas men tolmun ngii ele Gos ek ei piipi wumb tor kindpi mulang kin, ek kombur ei piipi, eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Enim na piinmin! Na ngii konu ele enim piinmin ku! Ba na nam noman ele onenj, mon. Na Arnan eim na kindang kin, onj ei, ol kun mendpil palim mil end; ba enim pii kun enanmin mon!

²⁹ Na nam eim piind. Na Gos kin ouni muls. Gos eim na kindang kin, na mani mei ele onj,” pa nim.

³⁰ Pe wumb eim kan ngumun ni piinjing; ba Jiisas eim kongun ei poru ninerim. Yi peng kin, wumb endi Jiisas embilmba mil, pinerim mon.

³¹ Pe wumb pei eim nim ek, pii gii nik, yi ninjing, “Gos kindang wu Krais tonu om kin, eim jep ol pei erpi, ya ei enim jep ol ombu to mani kindpi, kapli piipi yi enermba mon!” yi ninjing.

Opu Ond Wu Kombur Kindangin Puk Kin, Jiisas Kan Ngungii Nge Punjung.

³² Lo ek piilmin wumb ei, piinjing ni wumb pei Jiisas nge ek ei eipi eipi nengin kin piinjing. Lo ek ekii sik elmin wumb ni, kulmal kalilmin wumb pei puk, opu ond wu kombur nengin puk kin, eim kan ngungii nge punjung.

³³ Pe Jiisas eim ke nipi, wumb ngopu yi nim, “Na enim kin kunum aninga er mol. Nga na eim kindang onj konu ele orung bii,” nim.

³⁴ “Na bii konu ei, enim kuruk endngii ei, na kapli kan sinerngii, mon! Nga na bii konu ele, enim kan sinerngii mon!”

³⁵ Pe Jura wumb en enim ek nik yi ninjing, “Eim konu jili pang kin, sinim eim kur andinmin ninim? Eim sinim Griik wumb konu ele pupu

kin, Griik wumb kin, ek nipi ngopu, ermba ninim min?

³⁶ Pe eim yi ninim, 'Enim na kuruk pungii ei, kan sinerngii,' ninim. Nga, 'Nam bii konu ele, enim kapli punerngii,' pa ninim. Ek ei pule er palim mił nenj?" pa yi ninjing.

Noł Konj Kunum Kunum Mołum

³⁷ Jura wumb kor owundu kuni owundu simba kunum ei, mandi poru neng kin, kunum owundu mendpił palim. Jiisas eim angpi ek dinga yi nim, "Wumb endi na kin pii gii ninjing pim kin, kapli na kin ok pii gii ningii. Yi mił peng kin, wumb endi noł nuwa mułum kin, na kin wang, noł ngamb numba," pa nim.

³⁸ Ei Gos nge ek ele yi ninim, "Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim noman tuk ele noł konj mił tonu omba," pa nim.

³⁹ Jiisas ek ei, Gos Gui Ka kin ek yi nim, "Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim Gui Ka ei singii." Kunum ei, Jiisas eim nge tiłang owundu ei sinarpi kin, epin konu ele tonu orung punerim kunum ei, Gui Ka ei tor onerim.

Wumb Tiłap Tał Er Mulnjung

⁴⁰ Wumb kombur Jiisas ek ei piik, "Keimi mendpił wu ei, Gos ek ni tor kindiim wu mołum," pa ninjing.

⁴¹ Nga wumb kombur yi ninjing, "Wu ei, Gos kindang nge wu Krai tonu om," pa ninjing. Nga wumb kombur ek eipi nik yi ninjing, "Gos kindim wu Krai eim Galiliu konu ele tonu omba min? Jiisas eim Gos kindim wu Krai mon, ni piinjing.

⁴² Gos nge ek ele yi nirim, “Gos kindang wu ei Krais eim Deipis nge tilap ende. Pe eim Beslem konu ele tonu omba nirim konu ele, ok Deipis multum konu ei salim.”

⁴³ Wumb ek yi nik kin, wumb tilap tał erik, Jiisas kin eipi eipi punjung.

⁴⁴ Wumb kombur, “Eim kan ngumun,” ninjing; ba wumb endi eim embilmba wumb endi, mulerim mon.

Jura Wu Num Ombu Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

⁴⁵ Pe opu ond wu ombu, nga orung puk kin, lo ek piilmin wu ni, kulmał kalilmin wu owundu ombu ni, kanik yi ninjing, “Enim nimbił erang, wu ei tu wunmun?”

⁴⁶ Yi nik opu ond wu ombu, ek ni orung kindik yi ninjing, “Ok wu yi nge endi, opu ek wu ei ninim mił ei ninerim mon!” pa yi ninjing.

⁴⁷ Yi mił nengin kin, pe lo ek piilmin wumb ombu ek yi ninjing, “Wu ei, enim kin ek kend topu ngonum, ku min?”

⁴⁸ Enim kanmin ei, sin lo ek piipin, elmin wu ombu ni, men tołmun wu num ombu ni, endi pii gii nik erangin kin, kenjing min?

⁴⁹ Ei mon! Ba wumb Jiisas kin pii gii ninjing ya wumb ei, Moses lo ek piinarik enmin, wumb ei, Gos kos owundu singii,” pa ninjing.

⁵⁰⁻⁵¹ Wu Nikoriimas ei wu ombu nge men tołmun ngii kongun ende elmin wu ei, eim ok, epin tuk memb kunum ele Jiisas kin purum. Wu ei eim ek yi nim, “Sinim lo ek ei wumb kos wii er ngumun ninim? Ei mon! Sinim eim nge ek ei ok piipin, eim nimbił oł erim ei piimin,” pa yi nim.

⁵² Pe lo ek piilmin wu kombur, eim kin ek nik kii sinjing. “Pe nim Galilii konu ele wu min? Lo ek ei, ger kankin, enjii. Ek ni tor kindilim wu endi, Galilii konu ele tonu onermba,” pa nik yi ninjing.

8

Amb Endi Wu Pulum Ol Ei To Kindim

¹ (Wumb pei en enim ngii konu ele eipi eipi pangin kin, nga Jiisas eim tonu komung Olip ele tonu pum.

² Kupiiring ok eim pupu kin, men tolmun ngii owundu ele nga pum. Pang kin, wumb pei eim kin wangin eim molpu kin, ek emb to nipi, wumb ngopu kin, yi er mulum.

³ Lo ek piilmin wu ni, lo ek polmun wumb ni, amb sik elmin ol ei, amb endi lo ek ei to kindim nik, tu wuk kin, tuk ele engindangin engim.

⁴ Engang kin, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Ek emb to wumb ngolun wu, ya amb ei wu puk enmin ol ei to kindim ni kenjing,” pa yi ninjing.

⁵ “Moses nge lo ek ele, wumb ombu yi erngii ei, kom ku to konduk erngii, pa nipi pendim. Pe nim nipe ek ninjii?”

⁶ Wumb en enim yi piinjing, “Sin ek yi ninmin. Eim nipe ek nimba ei, piipin kin eim ol kis kun pinermba mil ermba, ni kenjing. Ba Jiisas eim kan mani kanpi kin, eim angil orung ei sipi, mei ele mei tumb mil nipi, mani kanpi er mulum.

⁷ Wumb am ek nik, kii sik mulangin kin, Jiisas eim angpi, ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Enim molmun konu ele wumb endi eim ol kis enalim wu endi mulum kin, eim amb ei ok, ku tangli,” nim.

⁸ Jiisas eim ek yi nipi kin, nga mani moŋpu kin, mei ele mei tumb nipi, mani kanpi er muŋum.

⁹ Pe wumb ek ei piik kin, en enim oŋ kis erpin ni piinjing wumb ei, pei endeim endeim ni, anda punjung. Puk wu num ombu, kumb se pangin kin, wumb wii ekii se punjung ku. Jiisas endeim mendpiŋ muŋum. Nga eim muŋum konu ele amb ni opu, eim kumb ele engim.

¹⁰ Pe Jiisas eim angpi kin, yi nim, “Amb, wumb ni jili moŋmun? Wumb endi, nim kin kos ermbe wumb endi moŋum min mon?” pa nim.

¹¹ Amb ni ek yi nim, “Owundu, wumb endi mulakim mon!” Pe Jiisas yi nim, “Na yi ku, nim kos enermbeii. Nim po! Pukun, nga oŋ kis endi enerii mon!” ni Jiisas yi nim.)

Jiisas Mei Wumb Ele Tiŋang Moŋum

¹² Ekii se Jiisas wumb men toŋmun tuk moŋmun wumb ek nipi yi nim, “Na nam mei wumb ele tiŋang moŋ. Wumb endi na kin pii gii nim kin, eim noman tuk ele, emii pinermbe mon. Wumb ei, eim tiŋang konu ei eim kin pimbe wu ei, noman konj simbe,” pa nim.

¹³ Lo ek piik elmin wumb ei ek nik, eim ngok yi ninjing, “Nimbiŋ erang ninim nge nikin ek ei, ni tor kindin? Kindin ek ei, keimi mon,” pa ninjing.

¹⁴ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Keimi, na nam nge ek ei nind; ba na nind ek ei keimi. Nimbiŋ erang na nam angip onj konu ei piind. Nga nam bii konu ei piip moŋ. Ba enim na nam ngii konu ei enim piinanmin. Nga na konu jili bii ei, enim yi ku, piinerngii mon!

¹⁵ Pe enim mani mei ol palim mił ei, wumb mok tonmun. Ba na wumb endi ei, mok tonał mon!

¹⁶ Ba na wumb mok tulamb kin, kapli na mok kun mendpił tulamb. Nimbił erang, na nam endeim mendpił mon. Na Arnan na kindang mani mei ele onj ei kin ouni kongun erpił wumb mok tumbul.

¹⁷ Enim nge lo ek ei yi palim, 'Pe wu tał ek ende mił, ni tor kindngił ei, ek keimi,' pa yi niłmin.

¹⁸ Na nam ek ei nind. Ei na Arnan na kindang op kin, nam ek yi ku, nip tor kindind."

¹⁹ Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, "Nim Arnim konu jili mołum?" Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na Arnan, enim pii poł tunanmin ei, enim na Arnan ei enim piinerngii. Ba enim na piinjing kin, kapli enim na Arnan ei piingii ku."

²⁰ Men tołmun ku sałilim konu ele ek ei nirim kunum ei, eim men ngii owundu ele wumb ek emb topu ngurum. Wumb endi eim sipi, kan ngungii mił pineririm. Nimbił erang, Jiisas nge kongun ei poru ninerim mon!

Enim Na Bii Konu Ele, Enim Kapli Punerngii

²¹ Jiisas eim ek nga nipi, wumb ngum, "Na pe konu ele bii ei, enim na kinerngii. Pe enim kułangin kin, ol kis ei enim kin pim kin, na Arnan kin tonu bii konu ele enim onerngii mon."

²² Eim ek yi neng kin, Jura wumb en enim yi ninjing, "Nimbił erang eim ek yi ninim? 'Na eim tui min epi endi sipi, eim to kundmba ninim min? Eim kan to kułmba nge ninim min?"

²³ Pe Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, "Enim ya mei mani ele wumb; ba na nam tonu epin konu

ele nge wu. Enim ya mei ele wumb; ba na mei konu ele nge wu mon!" pa nim.

24 "Yi piip kin na ek nip enim ngond. Pe enim kulangin kin, enim nge ol kis ei pepi mulmba. Ele nge Gos kindim wu ei, na enim pii gii ninenjing kin, pe enim kulngii; ba ol kis pei ei piram pepi mulmba."

25 Pe wumb ek yi ninjing, "Nim wu nii?" Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Ok na enim kanip ninj, wu ei mendpil na mol," pa nim.

26 "Enim elmin ol ei nge, na am ek pei palim. Na enim elmin ol ele, kos wu mil piip ermbii. Ba ei eim, na pui nip kindang onj ei, eim nge ek ei keimi mendpil palim. Eim nim ek ei, na piip op kin, mei wumb ombu kanip nind."

27-28 Jiisas Erinjpin Gos kin ek nipi ngum ei, wumb en enim piinenjing mon. Piinerangin kin, Jiisas eim ek nipi wumb ngopu yi nim, "Ekii se enim Gos kindang opu, mei wu telim wu ei, na ond peri ele, tonu kindngii. Kindngii wu ei na mol ei, enim piingii. Na nam noman ele, ek endi ninand mon. Na Arnan nipi, andan to ngurum ek ei mendpil, nip enim ngond.

29 Na Arnan 'Pui' nipi kindang kin, na onj. Eim na kin ouni molum. Na endeim mendpil mulamb kin, eim na si kindnalim mon. Kunum kunum na eim noman elim epi ei, minj erip yi el."

30 Jiisas eim ek yi neng kin, wumb pei eim kin pii gii ninjing.

*Wumb Wii Molmun Wumb Nin Kan Ngii Mil
Ambil Gii Nik Molmun Wumb*

³¹ Jiisas ek yi nipi Jura wumb pii gii ninjing wumb ei ngum, “Pe enim na ek ele mendpił ekii sik mulnjung kin, na nge ek se endngii wumb mendpił mułngii.

³² Molk, ek keimi mendpił ei piik er mułangin kin, ek keimi enim erang tonu ok, kunum ka seng kin, wii mułngii. Oł kis ni, embin tui ni, oł kanim kanim ei enim kin tonu onermba. Ei yi mił enim wumb Seisen nge kongun wii erik, mulerngii mon!”

³³ Wumb ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, “Sin Eiparam nge tiłap ende wumb. Sin kunum endi wumb kin kongun wii enałmin. Nim nimbił erang sin opun, kongun ni endi tonu onerang kin, kunum ka seng kin, wii mołmun nin?”

³⁴ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Wumb pei oł kis elmin ei Seisen nge kongun wii elmin; ba kumep pułe ei wumb kułngii.

³⁵ Kongun wii elmin wumb ei, ngii konu ele mulałmin mon. Arim kingam ei, mendpił kunum kunum mołum. Wumb kis en enim yi niłmin, wumb endi, sin tep enermba ninmin wumb ei, en enim am mendpił pungii.

³⁶ Pe yi mił, Gos kingam ei enim sipi, Gos kin orung sim kin, ei keimi mendpił; enim noman konj sik mułngii. Enim oł kis si kindangin kin, enim kunum ka seng mułngii.

³⁷ Na piind ei, enim Eiparam nge tiłap ende; ba na nge ek ei enim noman tuk ele pinalim. Enim ek ei piinarik kin, na to kundmun ninmin.

³⁸ Na ek nip tor kindił ei, na Arnan nge epi pei kan poru nip nind. Pe enim yi ku, kupenjing noł

elmin ol ei enim yi ku elmin.”

Enim Nge Erinjing Ei Seisen

³⁹ Wumb ei ek ni orung kindik yi ninjing, “Sin nge kupenjin Eiparam,” pa ninjing. Pe Jiisas nga ek nipi, ngopu yi nim, “Pe enim Eiparam kupenjing nol molmun; ba enim Eiparam elim ol ei mil enim enanmin, mon!” pa nim.

⁴⁰ “Na ek keimi nip enim ngunj ei, na Gos nirim ek ei piip kin, nip enim ngunj; ba pe enim na to kundmun, ninmin. Ba Eiparam eim ol yi nge eneririm, mon.

⁴¹ Enim kupenjing nol elmin ol ei enmin.” Yi neng kin wumb ek nik, eim ngok yi ninjing, “Mon, sin kupenjin endeim molum ei Gos. Sin eim nge kupam nol mendpil molpun si kindinmin,” pa ni yi ninjing.

⁴² Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Keimi, Gos ei enim kupenjing pim kin, enim kapli na noman ngungii. Nimbil erang, na Gos kin ouni molup kin onj. Na nam noman ele onenj mon! Gos na pui nip kindang kin, na onj.

⁴³ Nimbil erang enim na nge ek ei pii kun enanmin? Pule yi mil palim, enim na ek ei piinmin.

⁴⁴ Enim kupenjing ei Seisen nge kupam nol molmun. Pe enim kupenjing nge noman ele, ekii sik, dinga puk molmun. Wu ei ok wumb to kondulum ol yi erpi kin, eim ol kun mendpil palim ei ekii sinerim mon. Nimbil erang, ol kun ei eim kin pinerim mon. Eim ek kend topu nipi, ek kun mil nilim. Eim ek kend nge pul wu, ei eim mendpil molum,” pa nim.

45 “Ba na ek mendpił ei kun nip enim ngond. Nimbil erang enim na ek ei ekii sinanmin?”

46 Enim mołmun konu tuk ele wu endeim angpi kin, na oł kis kun pinerim mił ei en pa yi nimba min? Mon pim kin, na ek mendpił kun pim ek ei ninj. Ba nimbil erang, enim na nind ek ei pii gii ninanmin?

47 Gos nge kingam noł ei, Gos nge ek pei ei piłmin. Enim Gos nge kingam noł molałmin mon! Nimbil erang enim Gos nge ek ei piinałmin mon.

Eiparam Tonu Oneririm Kunum Ei Jiisas Kumb Ok Multum

48 Jura wumb ek dinga nik, orung kindik yi ninjing, “Sin nim Sameriya konu ele wu pa niłmin. Nim gui kis endi nim kin mołum, pa niłmin. Ei keimi mendpił, min mon?”

49 Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na gui kis endi na kin mulałim mon. Na nam Arnan nge embe ambil tonu kindil ei, enim na embe ei to mani kindinmin,” pa yi nim.

50 “Na nam embe ei, tonu ba ni, kongun ei enand mon. Wu endi na nge embe ambil tonu kindmbii ni piinim ei, eim wumb kos piipi, kun erpi, mok tumba. Eim na kin kun ermba ku.

51 Keimi mendpił, na enim kanip nind. Wumb endi na ek ei ekii simba wu ei, eim kulermba; ba kunum kunum konj mułmba,” pa yi nim.

52 Jura wumb ek yi ninjing, “Pe eim nim piinmin nim gui kis endi mołum. Eiparam mułum wu ei kułum; nga ek ni tor kindilim wumb tonu onjung ei, kulnjung ku. Pe akip nim yi nin, ‘Wumb endi na ek ei, ekii simba wumb ei, kularpi kin, konj kunum kunum mułmba,’ pa nin.

⁵³ Nimbił ol en? Nim Eiparam sin nge kupen-jpin ei, nim to mani kindkin nin min? Eiparam eim kułum, nga ek ni tor kindiłim wumb tonu ok, wumb ei kulnjung ku. Pe ninim wumb nii mił tonu onjii en?”

⁵⁴ Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nam embe ambił tonu kindmbii ei, epi wii mił pimba. Ba nam nge Arnan eim na embe ei ambił tonu mendpił kindnim. Pe en enim yi niłmin, ‘Sin nge Gos’ niłmin.

⁵⁵ Ba enim eim piinanmin. Na nam eim piip moł. Pe na nam eim kinał, nimbił ei, enim ek kend tok niłmin mił, yi nimbii. Ei mon! Na nam eim piipi poru nipi kin, eim ek kun ei ekii sind.

⁵⁶ Enim nge kupenjing Eiparam ei eim na mani mei ele ombii kunum ei kenmbii ni, ka piipi mułum ei, eim kanpi kin, eim noman ka seng mołum.”

⁵⁷ Nga Jura wumb ek nik, Jiisas ngok, yi ninjing, “Nim wu gał kangı wu mołun. Pe nim Eiparam er ken mił nenj?”

⁵⁸ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Ok Eiparam eim tonu oneririm kunum ei, na muls.”

⁵⁹ Yi neng kin, wumb kom ku sik, eim tumun nik enjing. Ba Jiisas eim koi erpi kin, men tołmun ngii owundu si kindpi anda pupu pum.

9

Ningił Tumbun Mułum Wu Endi Ek Poł Tonum

¹ Jiisas eim andpi pupu kin, kenim ni, wu endi ningił tumbun mułum wu endi mułum. Wu ei,

kangil kembis mam kirim ele tor orum ei, yi er pirim.

² Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngolun wu. Pe wu ei, eim ol kis erim min, eim arim mam tel ol kis enjingil min?”

³ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei eim ol kis erim kin, nga eim arim mam tel ol kis enjingil pule ei mon. Ba Gos eim kongun erpi, dinga owundu yi erang kin, eim nge pule wu ei kin tor wang kin, wumb keningii nipi, wu ei kin tonu om.

⁴ Pe mendpil ei, eni kunum mil ka salim ele, sinim Gos kongun ermin. Eim na kongun ele kindang kin, na onj. Gos eim nge kunum poru nimba kunum ei, epin mendpil mil mulmba kunum ei sinim kongun endi kapli enermba mon.

⁵ Pe na ya mei ele mol ei, na mei wumb nge noman tuk ele tilang mol.”

⁶ Jii Jiisas eim ek yi nipi, jipambil topu, mani mei el kindpi kin, mei kin jipambil dangindpi sipi, nol oi mil, wu ningil ele pendim.

⁷ Pendpi eim yi nim, “Nim pukun, nol gopu Sailom ele was enjii!” nim. Sailom ei sinim pule yi nimin, ‘Eim kindang pum.’ Pupu, nol ele was erpi, orung opu, ningil ka seng kin, kenim.

⁸ Wumb eim konu ende wumb ni, ok eim kanik wumb ni, “Wu ei ok molpu kin, wumb ku ni epi ngei nipi, molulum wu ei min?” Wumb eim ka mulang kin, kanik ek yi ninjing.

⁹ Ba wumb kombur yi ninjing, “Wu ei mendpil,” pa ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, wu ei mil, wu endi molum,” pa ninjing. “Ba wu ei, wu eipi.” Pe wu ei, eim molpu kin, yi nim,

“Ei na ya moł,” pa nim.

¹⁰ Yi neng kin, wumb ek nik ngok, yi ninjing, “Nim ningił ei opu, ka erim mił nenj?”

¹¹ Pe eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei, Jiisas niłmin wu ni, eim mei kin noł eningii erpi sipi, na ningił ele pendpi kin, yi nim, ‘Nim pukun, noł gop ‘Sailom ele,’ was enjił!’ Neng kin, na pup, was erip, nam ningił ei, ka seng kin, epi kenj,” pa nim.

¹² Wumb wu ei kii sinjing, “Pe wu jili pum?” Wu ni yi nim, “Na kinenj,” pa nim.

¹³ Pe wumb wu ei ok ningił tumbun multum ni, lo ek piłmin wumb mulnjung konu ele sipnjing.

¹⁴ Kunum ei, kor owundu kunum Jiisas noł oi sipi kin, wu ei kin yi erpi kin, ningił tumbun mulum ei, er ka erim.

¹⁵ Lo ek ekii siłmin wumb nga wu ei kii sinjing, “Nim ningił ei opu, ka erim mił nenj?” Wu ni ek nipi, orung kindpi yi nim, “Eim noł oi sipi kin, na ningił ele pindang kin, na pup was eramb kin, na ningił ei tiłang erim.”

¹⁶ Pe lo ek piłmin wumb ek yi ninjing, “Gos wu ei kindang onerim; eim kor owundu kunum ei eim piinanim min? Eim kor owundu ei lo ek piłim min mon?” Ba wumb kombur ek yi ninjing, “Oł kis elim wu ei, jep oł ei ermba mił nenj?” Wumb en enim ek yi nik, en enim eipi eipi puk, tiłap tał mił molk kin, ek yi ninjing.

¹⁷ Nik kin, nga wu ningił tumbun mulum wu ei, kii sik yi ninjing, “Pe nim wu ningił er ka erim wu ei, eim embe er sin mił nenj?” Wu ei, ek yi nim, “Ei wu ek ni tor kindiłim wu endi Gos kindim wu,” pa nim.

¹⁸ Keimi, ok wu ei, eim ningil tumbun multum; ba pe, eim ningil ei pirek neng kenim. Ba Jura wumb ol ele pii gii ninenjing. Pe wu ningil opu, ka pum wu ei, eim arim mam nol wii tunjung.

¹⁹ Wii tok kin, wumb ek nik, wu amb tal kii sinjing, “Wu ei elip nge kingenjngil min? Mam mengrim kunum ei, wu ei eim ningil tumbun multum pa ninmbil. Ba pe, nimbil erang eim ningil ka seng kin, epi kan kun enim?” Nik yi ninjing.

²⁰ Arim mam tel, ek yi ni orung kindinjngil. “Sil piinmbil ei mam mengrim kunum ei, eim ningil tumbun mol pirim ei, sil piinmbil.

²¹ Ba pe, eim ningil ei ka seng kin, epi kanpi enim ei, sil pii pol tunanmbil. Wumb endi ni, eim ningil ei er ka erim ei, sil pii kun enanmbil ku. Eim wu dinga molum ei, eim kapli enim kii sik piingii.”

²² Wu ei nge arim mam tel, Jura wumb kin mund mong erkil yi ninjingil. Nimbil erang Jura wumb owundu ek yi mil ni pendnjing wu ei, Jiisas ei Krais Gos kindang wu ei om nimba wumb ei, men tolmun ngii ele, to anda kindngii nik pendnjing.

²³ Pe arim mam tel, ek pule nikil yi ninjingil, “Eim wu dinga molum ei eim kii sik piyei!” ninjingil.

²⁴ Pe nga wumb ek nga nik kin, wu ei ok ningil tumbun multum wu ni, wii tok, se orung sik yi ninjing, “Gos eim jep ol ei erim. Nim Gos nge embe tonu kindkin, ek keimi ninjii. Sin piinmin wu ei, ol kis elim wu.”

²⁵ Wumb ek yi nengin kin, wu ningil ka mulum

wu ni ek yi nim, “Na ningiŋ er ka erim wu ei, oŋ kis elim wu min, ei na pii kun enand, mon! Ba epi endi na piind ei, na ok ningiŋ tumbun multum; ba pe tiŋang erang kin, kanip ei piind,” pa nim.

²⁶ Neng kin, wumb yi kii sinjing, “Eim nim kin, nimbil oŋ erpi kin, nim ningiŋ ei er ka erim?”

²⁷ Wu ni ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim ok kanip ninj ei, enim piinenjing min? Nimbil erang nga piimin, ninmin? Pe enim wu ei kin ekii singii nge ninmin, min?”

²⁸ Pe Jura wumb ek kis nik, orung kindik yi ninjing, “Nim eim nge ekii sin; ba sin Moses kin ekii sinjpin moŋmun.

²⁹ Sinim piinmin ei, Gos ek nipi, Moses ngurum. Ba wu ei, konu jiki tonu om? Ei sin piinanmin!” pa ninjing.

³⁰ Yi nengin kin, wu ningiŋ ka muŋum wu ni yi nim, “Ei oŋ endi eipi miŋ, owundu endi tonu om ei, enim piinanmin. Piinarik kin, konu jiki wu ei tonu om; ba nam ningiŋ ei erang opu, ka muŋum ei piind,” pa nim.

³¹ Nga nipi yi nim, “Sinim piinmin ei, Gos wumb oŋ kis erik enmin, wumb ei ninmin ek ei, Gos piinanim mon. Ba wumb Gos kin men tok erik kin, Gos oŋ keimi palim miŋ ekii sik enmin ei, en enim ek ningii ei Gos eim piikim.

³² Am kumb ok mendpiŋ, wu amb endi kangii endi mingang ningiŋ tumbun multum ei, wu endi opu, ei er ka eririm nengin kin, sin piinaŋmin ei nge ek poŋ.

³³ Pe Gos ei kindneŋang kin, eim oŋ yi nge endi eneŋang mon!”

³⁴ Lo ek piiłmin wumb ek dinga nik, wu ei ngok yi ninjing, “Nim manim nim mengim ei, oł kis enjing konu ele nim molkun, okun tonu on. Ei nim oł kis wu mendpił molkun kin, nga sin kin ek emb tokun, man mił ngunjii en min?” Wumb ek yi nik, eim men tołmun ngii owundu to tor kindnjing.

Noman Tuk Ele Jiisas Nge Tilang Ei Pinalim Mon

³⁵ Jiisas eim piim ni, wu ei to anda kindmin nengin kin, eim pupu, wu ei kan sim. Kan sipi yi nim, “Nim Gos kindang opu, mei wu telim ei kin pii gii nin, min mon?”

³⁶ Pe wu ei ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu Owundu, Gos kindang opu, mei wu telim ei, wu nii? Nim na kan nen kin, pii gii nimbii,” nim.

³⁷ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim eim kan poru nin ei, pe nim kin, ek tang mołum wu ei,” pa nim.

³⁸ Wu ei yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind!” Nipi, mani mei ele mołpu kin, Jiisas kin men topu erim.

³⁹ Jiisas eim ek yi nim, “Na mani mei ele op, wumb mok tumbii nge onj. Wumb Gos ek pii poł tunenjing kin, wumb ei ningił tumbun mił mułang mułngii wumb ei, nga ka seng kin, tiłang mendpił erang kin, kanik pii poł tungii. Ba wumb ningił pe ka seng kin, ka nik, pii poł tonmun ni, wumb ei piik, nga ningił tumbun mił mułangin kin, tiłang mendpił kanik kin, pii poł tunanmin, mon.”

⁴⁰ Pe lo ek piilmin wu kombur ele mandi molk, Jiisas nim ek ei piinjing. Piik yi ninjing, “Sin yi ku, sin ningil ele tumbun mil molang molpun kin, Gos ek pii pol tunanmin, nin min?” a yi ninjing.

⁴¹ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Enim ningil ei tumbun mil mulelang kin, enim kin Gos ek ei pii pol tunarik kin, enim ol kis endi enenelangin mon. Ba en enim yi nilmin, ‘Sin ningil ei, tilang mendpil enim,’ yi nilmin ele nge, enim kin ol kis ei molum,” pa nim.

10

Kung Siipsiip Nge Kung Gui Ei Nge Ek Ekin

¹ “Ek keimi mendpil na enim kanip nind. Wumb endi, kung siipsiip nge kung gui ondu ele, tuk punermba mon; ba wu endi, konu eipi orung opu, kung gui to tangindpi tuk olum ei, wu epi waning wu opu, kung siipsiip sipi yi elim.

²⁻³ Ba wu endi kung siipsiip kung gui ondu ele, tuk pulum wu ei, kung es tolum wu molum. Kung gui ondu ele, tep molpu elim wu ei, eim kung gui ondu aki tang kin, kung siipsiip ombu, eim ek tangilim ei piilmin. Nga eim kung siipsiip pei embe sipi sipi elim wu ei, kung siipsiip kung gui anda silim.

⁴ Eim kung siipsiip ombu pei anda sipi, poru nipi kin, wu ei opu kumb se pang kin, kung siipsiip ombu, eim ek ei piik kin, eim pulum konu ele, kung siipsiip ekii sik pulmun.

⁵ Wumb eipi endi kin, ekii sinalmin mon. Kung siipsiip en enim tungu elmin. Nimbil erang kung siipsiip wumb eipi ek ei piinalmin mon.”

⁶ Jiisas eim ek ekin ei nipi ngum; ba wumb eim nim ek ei, pule pii pol tunenjing, mon!

Jiisas Wumb Kung Siipsiip Mił Tep Ka Ełim

⁷ Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Keimi mendpił, na enim kanip nind. Na nam kung siipsiip kung gui ondu mił moł,” pa yi nim.

⁸ “Wumb pei ok, kumb se onjung wumb ei, ek kend tok, epi waning sik ełmin wumb mił onjung. Ba wumb Gos nge kung siipsiip mił mulnjung wumb ei, en enim ek kend tok ełmin; wu ombu nge ek piinenjing mon.

⁹ Na nam ngii ondu mił moł. Wumb endi na kin pii gii nim kin, ngii ondu ełe, opu tuk ba wumb ei Gos eim sipi orung simba. Na nge wumb ei, kung siipsiip mił tep er mułmbii ni, pupu anda opu, kuni ka wii sipi nopu ermba ei, yi mił ku, na wumb kuni nin, epi kanim kanim pei ngumbii.

¹⁰ Epi waning wumb ei, epi eipi endi simba nge onalımon! Ba kung siipsiip ei, to konduk kin waning sik erngii nge piik ołmun. Ba na mei mani op, wumb pei noman konj singii nge onj. Wumb noman konj wii mendpił sinjing kin, en enim noman ka wii peng piingii.

¹¹ Na kung siipsiip nge tep wu ka moł. Kung siipsiip teł ka er mołulum wu ei, eim kołpu kin, kung siipsiip ombu paki tumba. Jiisas eim kołpu kin, wumb paki tumba ei piipi kin, ek yi mił nipi wumb ngum.

¹² Wu endi ku simba nge piipi ni kongun erpi kin, kung siipsiip es tołum wu ei, kung siipsiip tep wu ka mularpi kin, kung siipsiip nge ernjing mił mularpi ełim wu ei, eim mołpu kaniłim ni, owu

simbii endi olum ei, eim kung siipsiip ombu si kindpi kin, tungu pulum. Pang kin, owu simbii ei opu, kung siipsiip nupu, to eipi eipi kindpi yi elim.

¹³ Nimbił erang wu ku kongun elim wu erpi kin, kung siipsiip ombu piinalim mon; eim kung siipsiip si kindpi kin, pulum.

¹⁴⁻¹⁵ Na kung siipsiip nge tep wu ka wii moł. Na nam kung siipsiip ombu piyamb kin, nga kung siipsiip ombu na piilmin ku. Ei yi mił, na nge Arnan ei, na piilim. Nga na eim piil ku. Piip kin, nam nge ngenj ele kołup kin, kung siipsiip ombu paki tumbii.

¹⁶ Na nge kung siipsiip eipi kombur mołmun ku. Ei ya ele nge kung gui tuk ele mulałmin. Kung siipsiip ei ya ele tu wamb kin, nam ek ei piingii ku. Ei kung siipsiip tiłap endeim mendpił mułangin kin, nga kung siipsiip tep wu endeim mendpił mołup kin, tep ermbii.

¹⁷ “Na nge Arnan eim, na noman ngum ei, pułe yi palim. Na nam noman konj ei, si kindamb kin, wumb to kundangin kin, nga angip, tonu op, konj mułmbii,” pa nim.

¹⁸ “Wumb endi, na noman konj ei, sinermba mon. Na nam nge dinga ele, nam noman konj ei, wak to kindip kin, nga nam nge dinga ele nam noman konj ei eipi orung simbii kongun ei, na nge Arnan nipi ek ei na ngum,” pa nim.

¹⁹ Jura wumb ei, ek ei piik kin, wumb ok eipi eipi puk, tiłap eipi eipi mił mulnjung.

²⁰ Wumb pei molk yi ninjing, “Wu ei, eim gui kis tuk mołum! Mułang kin, eim noman wulu

pang kin, ek eipi eipi ninim. Nimbil erang, enim eim nge ek piinmin?" yi ninjing.

²¹ Nga wumb kombur yi ninjing, "Ek ei, gui kis nge ek mon. Pe gui kis ei pim kin, wu ningil tumbun mulum ei, kapli er ka er kindnermba mon; ba eim wu ei er ka erim," pa ninjing.

Jura Wumb Jiisas Kin Bul Ngok, Opu Orung Enjing

²² Men tolmun ngii ei ombu aki tok, kor owundu kunum ka ei tonu wang kin, wumb pei Jerusalem konu ele punjung. Puk kunum ele konu jii nirim kunum ele pirim.

²³ Men tolmun ngii andaring ond pos olt konu ele 'Solomon nge ngii tika,' yi nilmin konu ele, Jiisas eim andpi pupu, andaring ngii ele endim.

²⁴ Endang kin, Jura wumb ok eim si pok erik, eim kanik yi ninjing, "Kunum nimmerii nim ek nen kin, sin noman tal tonum? Pe nim Gos kindang mei mani wu Krai pin kin, ek ni tor kindan kin, sin piimin," pa ninjing.

²⁵ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na enim kanip ninj; ba enim na pii gii ninanmin. Na kongun pei Arnan nge noman dinga ele, kongun end ei, nam nge embe ele andan tum kongun ei tonu onum.

²⁶ Ba enim kung siipsiip na nge tilap ende mon pim kin, enim na kin pii gii ninanmin.

²⁷ Nam nge kung siipsiip ombu, nam ek nil ei piilmin. Nga nam en enim piil. Nga en enim na nil ek ei ekii silmin ku.

²⁸ Yi erangin kin, na en enim noman konj sik, kunum kunum mulngii nge ngoi ei, en enim am

punerngii mon! Nga wumb endi na angil ele, kung siipsiip ombu sipnerngii, mon ku!

²⁹ Na nge Arnan ei, wumb ei kung siipsiip mił sipi kin, na ngum. Na Arnan eim nge noman dinga ei, epi pei to mani kindilim. Na nge Arnan angil ele, wumb endi, na wumb ei, si tor sinermba mon.

³⁰ Na Arnan kin sik ende mendpił.”

³¹ Jura wumb kom ku nga sik, eim tungii nge enjing.

³² Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Na nge Arnan kongun ei na ngang kin, enim kin kunum pei andan tunj. Enim kongun nipe kongun na end ei ni piik kin, enim na tungii nge enmin?”

³³ Jura wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin kongun ka endi en nipin kin, nim kom ku tumun enanmin. Ba nim Gos kin ek buł ambilin ni tumun nge enmin. Nim wu wii molkun kin, ‘Nam Gos mol,’ nin,” pa ninjing.

³⁴⁻³⁵ Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wumb ombu ok, Gos nge ek ei en enim piinjing. Gos eim ek nirim mił ei ngurum. ‘En enim gos,’ nim. Pe Gos nge ek ka ei am punermba mon! Nimbił erang ninmin? Enim nge lo ek ei Gos yi mił ninim. Na enim kanip ninj ei, enim Gos mił molmun.

³⁶ Ba na Arnan Gos eim na kindang, na ya mei ele mani onj. Pe na ek yi nind, ‘Na Gos nge kingam,’ pa yi nind. Pe nimbił erang, enim yi ninmin, ‘Nim Gos kin ek buł ambilin,’ ninmin?

³⁷⁻³⁸ Pe na nam nge Arnan Gos nge kongun enenj kin, enim na ek ei pii gii ninerngii. Ba na Arnan Gos, eim nge kongun ei na end. Pe enim

na ek ei pii gii ninerngii pim kin, na nipe kongun enj ei piik kin, enim pii gii nei! Nik kin, en enim noman pimba mił, ei piingii. Na Arnan ei, eim na kin mułang, nga na eim kin moł,” pa nim.

³⁹ Nga wumb Jiisas ambil gii nik, kan ngumun nik enjing; ba eim opu, tor pupu am pum.

⁴⁰ Jiisas eim am pupu, noł Joran konu ele Jon ok wumb noł pendpi erim konu ele tor pupu, konu ele mułum.

⁴¹ Mułang kin, wumb eim mułum konu ele wumb pei onjung. Ok kin, en enim ek yi ninjing, “Keimi, Jon eim jep oł endi enerim. Ba Jon eim wu ei nge nipi kin, ek pei nim ek ei keimi mendpił palim,” pa yi ninjing.

⁴² Pe konu orung ele wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing.

11

Lasaras Kułum Poru Nim

¹ Wu endi ening owundu tang pim wu ei, eim embe Lasaras. Eim Besanii konu ele pim. Besanii konu ele, eim nge aim tał Mariya kin angim Masa tel mulnjunguł ku.

² Amb Mariya ei eim kopung mur ka wii tołum epi ei sipipi, Jiisas simb ele, kopung ka wii kindpi kin, nga eim peng enjin ei sipi, Jiisas simb ele kil ngum. Ngopu, yi enim amb ei, eim aim Lasaras ei, eim ening owundu tang pim.

³ Peng kin, eim aim tał ek nikił, Jiisas mułum konu ele kindinjingił. Kindkił, ek yi ninjingił, “Owundu, nim noman ngołum wu ni, eim ening owundu tang palim,” ninjingił.

⁴ Pe Jiisas ek ei piipi kin, yi mił nim, “Ening ei eim kułmba ening mon! Ening ei, Gos nge embe ambıl tonu kindmba nge erim. Nga Gos nge kingam ei, na embe ambıl tonu kindmba erim ku.”

⁵⁻⁶ Jiisas eim Masa kin, Mariya kin, Lasaras ni, wumb kei noman ngołum. Jiisas eim mołpu piim ni, Lasaras ening owundu tang palim, nengin kin, Jiisas eim kunum tał nga mułum konu ele enj mułum.

⁷ Nga ekii se Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu kanpi nim, “Sinim Jura konu ele orung pamin!” nim.

⁸ Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngołun wu! Pe mendpił, Jura wumb nim ku tumun nik enjing ei piinarkin kin, nga konu ele bii, nin min?”

⁹⁻¹⁰ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Konu eni tonum kunum ei, wumb kongun elmin. Pe wu endi, konu eni pim kunum ei, andłam ei bok tunałim. Nimbił erang, konu eni topu mei ele tiłang erang kin, kanpi andiłim. Pe na kin yi mił ku; akip eni tonum kunum ele, na kongun poru ninanim. Na kunum kułmbii nge kunum ei tonu onanim. Ba nga wumb endi, konu emii pałiłim kunum ele, andłam andiłim ei, bok tołum. Nimbił erang, tiłang endi, eim kin paki tang kin, andłam andnalim mon. Ba na kułmbii kunum ei tonu onenim kin, na kapli endmbii.

¹¹ Jiisas eim yi nipi kin, nga yi nim, “Sinim nge wu puł Lasaras eim or pim kin, pe na to konj kindmbii nge bii end,” pa nim.

¹² Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu yi ninjing,

“Owundu, pe wu ei eim or pim kin, eim nga kapli mulmba,” ninjing.

¹³ Jiisas eim Lasaras koltum ni piipi, nirim ek ei nim: ba eim ekii silmin wu ombu, en enim yi piinjing. Lasaras eim or mendpil peng ninim ni, yi piinjing.

¹⁴ Ba pe Jiisas eim ek yi nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Lasaras eim kulum ei, na enim kin ek ekin top ninj ei, enim eim or palim,” ni ninjing.

¹⁵ Na enim kin ka piip kin kunum ele, Lasaras kulum kunum ei, na eim ngii konu ele sikir punenj. Nimbil erang, akip enim na kin pii gii dinga nga ningii. Ba pe sinim eim kin bin,” pa nim.

¹⁶ Tomas embe endi, ‘Diriimas,’ nilmin ei, eim ek yi nim. “Sinim eim kin ouni kulmun nge pamin!” nim.

*Wumb Angk Konj Pungii Ni, Wumb Noman
Konj Sik Erngii Ei Jiisas Nge Pul Wu*

¹⁷ Pe Jiisas eim pupu, Besanii konu ele tor pupu kin, piim ni, Lasaras eim kulum. Kulang kin, tukpu tunjung ei, kunum kapil kapli, o pum ni piim.

¹⁸ Besanii konu ei Jerusalem konu ele owundu mandi mil sim.

¹⁹ Pe wumb pei ok, Mariya kin Masa tel engin-jngil kulum ei, ke nik ni, kaimb mulmun nik, tep to molmun nik onjung.

²⁰ Amb Masa piim ni, Jiisas onum nengin kin, eim pupu, andlam ele kan simbii nipi pum. Ba Mariya eim ngii konu ele enj mulum.

²¹ Amb Masa pupu kin, Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, nim ok ya ele mululan kin, na einan ei kulelang.

²² Nga pe na piind ku, pe nim Gos kin epi endi simbii ni, prei enjii ei, eim kapli nim ngumba.”

²³ Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Pe nim ainim ei nge angpi kin, konj ba,” pa nim.

²⁴ Neng kin, Masa ek nipi, Jiisas kin yi nim, “Na piind, eim Gos kunum ei poru nimba ele angpi kin, nga konj tonu omba,” ni piipi, yi nim.

²⁵ Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Angk kin, tonu ongii ol ei nin, nga noman konj sik elmin ei, pule na. Pe wumb endi na kin pii gii nim kin, eim ngenj ele kulang kin, eim noman tuk kulermba mon! Nga tonu opu, noman konj kunum kunum mulmba.

²⁶ Wumb pei konj molk, na kin pii gii ningii wumb ei, am punerngii mon. En enim noman konj ei sik kin, kunum kunum mulngii ei, nim pii gii nin, min mon?”

²⁷ Masa Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind. Nim Krai, nim Gos nge kingam. Gos ok ek nipi kin, nim mei konu ele kindmbii nirim ei, nim mendpi!” pa nim.

Jiisas Eim Ke Nim

²⁸ Masa eim ek yi nipi pendpi kin, eim pupu, angim Mariya kanpi nim, “Ek emb to ngopu elim wu ei, opu molpu kin, ‘Nim oi! ninim,’ ” pa nim. Nipi kin, eim angim Mariya kanpi ek endi nipi ngum.

²⁹ Mariya ek ei piipi, sikir pupu Jiisas mulum konu ele tor pum.

³⁰ Pe Jiisas Besanii konu ele tor onerim mon; ba Masa pupu eim kan seng kin, ek tangkil enjingil konu ele enj mułum.

³¹ Pe Jura wumb ok Mariya kin kaimb er mul-njung wumb ei, kenjing ni, Mariya eim sikir angpi kin, anda pum. Pe aim pendnjing konu ele ke nipi ermba punum ni piik, wumb eim pum konu ele, ekii sik anda punjung.

³² Amb Mariya opu, Jiisas mułum konu ele tor opu, Jiisas kenim. Kanpi opu, Jiisas simb ele mani pupu, pepi yi nim, “Owundu, nim ya mułulan kin, na einan ei kulenenelang mon!”

³³ Yi nipi kin, eim ke nim ei, Jiisas kenim. Nga wumb eim kin onjung wumb ei, ke ninjing ku. Pe Jiisas eim kaimb sipi kin, noman ele embin to piim.

³⁴ Piipi kin, Jiisas eim yi nim, “Enim eim sipik, konu jili orung pendnjing?” Wumb yi ninjing, “Owundu, nim ya okun, kenjii!”

³⁵ Pe Jiisas eim ke nim.

³⁶ Pe Jura wumb eim ke nim ei, kanik yi ninjing, “Jiisas eim wu ei noman ngolum ei, piipi kin, ke ninim,” ninjing.

³⁷ Ba Jura wumb kombur ek yi ninjing, “Jiisas eim wu endi ningil tumbun mułum ei, eim er ka erim. Pe wu kulum ei, Jiisas elang kin wu ei kapli kulelang.

Jiisas Lasaras Nga Er Konj Sim

³⁸ Jiisas eim noman ele embin peng piipi kin, eim tukpu to pendnjing konu ele om. Pe Lasaras tukpu to pendnjing ei, kom ku owundu endi ele,

tunduk tuk puk. Nga ku endi sik kin, tukpu ei ondu nguk.

³⁹ Pe Jiisas eim yi nim, “Enim kom ku owundu ei aki tei!” nim. Wu kulum wu ei, eim aim Masa molpu kin, yi nim, “Owundu, wu ei kulum kunum kapil kapli poru nim ei, eim kumun ngonum,” pa nim.

⁴⁰ Jiisas ek nipi, Masa ngopu yi nim, “Nim nimbił ol enim? Na ok nim kanip ninj ei, nim pii gii nin pim kin, kapli Gos nge noman dinga owundu ei kenjii.”

⁴¹⁻⁴² Pe wumb ku ei tukpu ele si kindnjing. Pe Jiisas eim kan epin konu ele tonu kanpi yi nim, “Arnan, nim na prei end ei, nim piin. Kapli na nim kin ka piip ngond. Na piind ei, kunum kunum nim na prei ele ei piilin. Ba pe wumb ya ele na kin ouni molmun wumb ei na nim kin nind. Pe wumb yi piingii ei, nim na kindan onj ni piik wumb ei, na kin pii gii ningii,” pa nim.

⁴³ Jiisas eim ek yi nipi kin, eim wii dinga topu yi nim, “Lasaras, nim si kindkin anda wa!” nim.

⁴⁴ Pe wu kulii ei, angpi kin, anda om. Eim kultum kunum, kan simb angil ele, kan to pendik mił ni, alap kumb ele peng to pendik mił ni, kun om. Pe Jiisas ek yi nim, “Eim alap ngenj ele palim ei, si kindangin kin, pangli!” pa nim.

Wumb Peng Pim Wumb Ek Nik Piik Kin, Jiisas To Kundmun Ninjing.

(Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2)

⁴⁵ Pe Jura wumb kombur ok, Mariya kin ke nik mulmun wumb ei, Jiisas jep ol owundu erang kanik kin, eim kin pii gii ninjing.

⁴⁶ Ba wumb kombur en enim puk kin, lo ek piik ekii siłmin wumb mulnjung konu ełe puk kin, Jiisas eim oł yi erim mił ei, kanik ninjing.

⁴⁷ Yi nengin kin, kułmał kałiłmin wu ni, lo ek ei ekii sik ełmin wu ni puk kin, kaunsil kanik nik kin, kułou tunjung. Tok yi ninjing, “Wu ei, epi jep oł kanim kanim enim ei, er ermin mił nenj?” yi ninjing.

⁴⁸ “Pe sinim kan wiik tamin kin, oł yi nge erpi pang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii ei, nga Rom opu ełmin wumb ok, sinim men tołmun ngii owundu ni, sinim Jura wumb tiłap ei, to kis erngii, ei mon!”

⁴⁹ Wumb mulnjung konu tuk ełe, wu endi mułum wu ei, embe Kaiyapas. Wu ei, eim kułmał kałiłmin ei, eim tep mułum kunum. Pe eim ek yi nim, “Enim noman ełe epi endi to piik kin, enanmin mon,” pa nim.

⁵⁰ “Enim yi to piınerngii mon. Wu endeim kułmba wu ei, eim wumb pei paki tumba ei ka. Mon pim kin, sinim Jura wumb tiłap pei, Rom opu ond wumb ok, sinim pei to kundngii,” pa nim.

⁵¹ Eim noman ełe piim mił, ei piipi kin, ngunerim mon. Eim kułmał kałiłmin owundu kongun tep ermba nik kin, ei kung ngii ełe ermba. Ba Gos yi erang kin, eim oł ekii se tonu omba ni piipi niłim wu yi nim. ‘Jiisas eim kołpu kin, Jura wumb pei paki tumba,’ ni yi nim.

⁵² Jiisas kołpu kin, Jura wumb mendpił paki tunermba mon. Gos nge kingam noł konu orung orung pei mołmun ei kin, pei kołpu kin, Gos nge wumb pei sipi kin, tiłap endeim mendpił kindmba.

⁵³ Pe Jura noman pim wumb ei, kunum ele ni piik kin, Jiisas eim to kundmun ni piik enjing.

⁵⁴ Yi mił nengin kin, Jiisas nga tuk Jura wumb kułou tok erik kin, konu peni ele endnerim. Pe eim konu ele si kindpi kin, am pupu, wumb mulenjing konu ele orung mandi mił, sim konu owundu ele mułum. Pe eim mułum konu ei embe ‘Epriyam.’ Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu kin puk ele, ouni mulnjung.

⁵⁵ Jura wumb kor owundu kuni ‘Pasopa’ nołmun kunum ei, mandi erim. Pe ‘Pasopa’ kunum ei, mandi erang kin, wumb konu orung eipi eipi wumb ei, Jerusalem konu owundu ele tonu puk kin, en enim noman ele kil ngumun ni, oł ei pii kun erik kin, Moses lo ek niłim mił, yi kun erngii nge punjung.

⁵⁶ Pe wumb pei, Jiisas kurngii enjing. Wumb en enim men tołmun ngii nirikring ele angk molk, yi ninjing, “Enim er piinmin mił nenj? Eim pe kuni owundu ‘Pasopa’ ei, kanpi ermba nge omba, min mon?”

⁵⁷ Jura wumb kułmał kałiłmin wu owundu ombu ni, lo ek piilmin wumb ni, ek ni piik enjing, “Wumb kii semin, eim jili mołum ei piipin kin, pe eim kan ngumun,” pa yi ninjing.

12

*Amb Mariya Kopung Ka Wii Tołum Ei Jiisas
Simb Ele Kindim
(Masyu 26:6-13, Mak 14:3-9)*

¹ Kunum angil orung nga endeim mił molk, kor owundu kuni ‘Pasopa’ nungii ei, tonu omba pim. Pe kunum ele, Jiisas eim Besanii konu ele Lasaras

nge konu ele wu ei, Jiisas eim tukpu to pendnjing ei, Jiisas er konj nge sim wu ngii konu ele pum.

² Besanii konu ele wumb Jiisas nge kuni er sinjing sim. Amb Masa eim kuni ongu erim. Nga Lasaras eim Jiisas kin kuni nunjung wumb ei kin, ouni mulnjung.

³ Pe amb Mariya eim ku owundu top erpi sim kopung ka ming owundu mił endi ei, tu wupu kin, Jiisas nge simb ele kopung bein topu kin, nga Mariya eim nge peng enjin ei sipi kin, eim simb ele kil ngum. Pe kopung muru ka wii tołum ei tuk ngii ele pei muru ka tołum.

⁴⁻⁵ Ba Jiisas eim kin ekii siłim wu ei, embe Juras Eskerias konu ele wu ei, ekii se Jiisas opu orung wumb onjung konu ele nipi ngum wu ei, ek yi nim. “Sinim kopung ka wii tołum ei sikin, wumb eipi ngopun, ku 300 pei mił sipin kin, wumb wii mulnjung wumb ei ku ngopun. Nimbił erang sinim enenjpın?” pa nim.

⁶ Ba Juras eim ek yi nim ek ei, wumb wii mołmun wumb ei kin ek keimi ninerim mon. Eim waning ermba nge piipi, yi nim. Eim ku kon ei, eim tep mundang mołpu kin, ku waning nołum.

⁷ Jiisas eim yi nim, “Nim amb kun eran pangli! Ekii se, na tukpu ele pendngii kunum ei, eim yi ermba,” pa nim.

⁸ “Wumb epi sinałim wumb ei, enim kin kunum kunum mołmun. Ba na enim kin, kunum kunum mulał, mon!”

Gos Kulmał Kalıłmin Wumb Lasaras To Kundmun Ninjing

⁹ Jura wumb pei, Jiisas Besanii konu ele mołum ni piik kin, eim mułum konu ele onjung. Ok kin,

Jiisas mendpił keningii nge onenjing mon. Ok Jiisas eim Lasaras kulum ei, eim er konj sim ei, Lasaras kenmin nik kin, onjung.

¹⁰ Kulmał kalk elmin wumb owundu ei, Lasaras to kundmun ku, ni piinjing.

¹¹ Nimbił erang, Jura wumb pei Lasaras piik kin, kulmał kalk lo ek piik elmin wumb ei kin, si kindik kin, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing.

*Jiisas Jerusalem Konu Ele King Mił Tuk Pum
(Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40)*

¹² Kunum endi nga, wumb tilap owundu ei ok, 'Pasopa,' kunum kor owundu kunum ei ok piinjing ei, Jiisas Jerusalem konu ele omba ni piinjing.

¹³ Yi piik kin, wumb ei puk kin, ond onguł ni epi sik, andlam ele kui er mulnjung. Molk kin, wumb ei, wii tok yi ninjing: "Pe Gos sin paki tumba! Sinim Owundu Gos eim kindang onum. Eim embe ambił tonu kindmin. Eim sin Esrel wumb nge King!"

¹⁴⁻¹⁵ Pe Jiisas kung dongkii wał endi, kan sipi, tonu ele mołpu kin, om. Ei Gos nge ek ka ok pulum ele yi mił nim.

"Saiyon konu owundu ele, wumb mund mong enerei! Pe nga enim nge king ei onum kin, eim kinei! Eim kung dongkii wał peł ele mołpu, onum."

¹⁶ Ok Jiisas kin ekii silmin wu ombu, Jiisas eim epi oł erim ei, pii poł tunenjing. Ba ekii se Jiisas epin tonu ele pum, eim tilang owundu ei seng kanik kin, en enim piinjing ni, Gos nge ek kumb ok pulk

ele pim ei, kun erang piinjing. Nga wumb eim kin enjing ol ei piinjing ku.

¹⁷ Ok Lasaras kulang paki to pendik kunum ei, wumb pei Jiisas kin molk, Jiisas eim Lasaras tukpu ele wii tang kin, Lasaras angpi opu kin, konj nga multum ele wumb pei, jep ol erang kanik wumb ei, Jiisas eim ol yi eririm pa nik, ek yi ninjing.

¹⁸ Wumb pei ei jep ol erpi eririm ei piik enjing wumb ei, puk kin, andlam ele, kuruk punjung.

¹⁹ Pe lo ek piik nik elmin wumb ei, en enim ek nik, piik piik erik kin, yi ninjing. “Pe enim enjing ol ei kapli enanim. Wumb pei en enim eim kin ekii sik punmun.”

Griik Wumb Kombur Jiisas Kenmin Ni Piik Kin, Punjung

²⁰ Wumb pei, Jerusalem konu ele tonu puk ei, en enim kor owundu kuni ‘Pasopa’ ele puk kin, Gos kin men tok ermin ni punjung. Nga Griik wumb kombur ele ouni punjung ku.

²¹ Wumb Griik wumb ei, Pilip kin onjung. Pilip eim Galilii konu ele orung Beseira konu kembis ele wu. Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Wu pul, sin Jiisas kenmin ni piinmin,” ninjing.

²² Pe Pilip pupu kin, Endru kanpi ek ei neng kin, puku Jiisas kankil yi ninjing.

²³ Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Gos na kindang mani mei wu telim ei onj. Pe na tilang owundu simbii kunum ele, mandi enim,” pa nim.

²⁴ “Na ek keimi mendpil nip enim ngond. Pe Gos kingam Kraisi ei, eim mani mei ele kindim. Pe Gos nge kingam kindang, eim mani mei ele

opu kulelang kin, eim mendpił mułulang. Ba Gos kingam mani mei konu ele opu kulmba ei, eim wumb eim kin pii gii ninjing wumb pei, eim sipi orung simba. Ei yi mił ku, kuni mong eim endi mei ele mani kulenenlang kin, eim mendpił mułang; ba kuni emb endi mei ele mani kulang kin, kapli ei kuni mong pei simba.

²⁵ Wu endi ngenj ele bun bun kulpu ermba wu ei, eim nge noman opu konj pimba ei, am ba. Ba wu endi, eim ngenj ei mendpił piinarpi kin, Gos nge ek ekii sipi, eim kongun er mułmba wu ei, eim noman konj sipi kin, kunum kunum konj mułmba ei, eim am punermba mon!

²⁶ Pe wu nii endi, na nge kongun ei erim kin, eim na kin ekii simba wu ei, na mułmbii konu ele, na nge kongun wu ei, eim na kin ouni mułmbuł. Pe wu endi, eim na kongun ei ermba wu ei, na nge Arnan eim embe ambił tonu kindmba.”

Wu Kingam Ei Wumb Ond Peri Ele Tonu Kundei!

²⁷ “Pe nam noman tuk ele ei, embin tonum. Pe na nip kin, ek nipe ek nimbii? Pe nam Arnan kin yi nimbii, ‘Arnan, nim epi embin tui na kin tonu omba enim ei, nim se! Na ek yi mił ninermbii min? Nimbił erang, oł embin tui ei, na kin tonu omba nge nip kin, akip onj.

²⁸ Nam Arnan ni nim nge embe ei, tonu opu owundu pimba.” Jiisas eim ek yi neng kin, pe Gos ek endi tonu epin konu ele tor opu, yi mił nim, “Na nam embe ei, wumb ambilk tonu kindnjing. Pe nga am opu owundu ba enim,” pa nim.

²⁹ Wumb Jiisas kin mandi angk mulnjung wumb ei, ek piik kin, yi ninjing. “Gur gaki endi enim,” ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, enjel endi opu, eim kin ek tangnim,” ninjing.

³⁰ Jiisas eim ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Gos ek ei na kin mendpił ninanim mon! Ek ei, enim kin paki tungii nge piingii, ninim,” pa nim.

³¹ “Pe kunum mandi enim ei, Gos ya mei ele mołmun wumb ei, mok tumba. Pe Seisen mei konu ele mołmun wumb ei, tep mołum wu kis topu kindmba.

³² Pe na mei ele moł, ekii se wumb na ond peri ele to kundngii kunum ei, na wumb pei sip kin, na nam kin orung simbii,” nim.

³³⁻³⁴ Jiisas eim ek yi nim ei, eim kułmba nge ei, piingii ni yi nim. Wumb ek orung kindik kin, yi ninjing, “Sin lo ele piinmin ei, lo ek yi ninim, ‘Krais Gos kindang wu, mei ele mani opu, eim kunum kunum konj mułmba,’ ninim. Nimbil erang, nim ek yi nin, wumb wu kingam ei ond peri ele to kundngii nin? Wu kingam ei nii?” a nim.

³⁵ Jiisas ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Pe kunum aninga kopur, mei wumb nge tilang ei, na enim kin ouni mułmbii. Pe enim tilang ele, oł kun andik er mułngii. Mon pim kin, Seisen nge emii dinga ei, enim sipi orung simba. Wu endi eim emii peng ba ei, eim konu jili orung ba ei, eim piinermba mon!

³⁶ Pe enim tilang peng mołmun ele tilang ei, na kin pii gii ningii. Enim na kin pii gii ninjing kin, enim tilang ei nge, kingam ambilam noł mił

mulngii. Nga enim tilang ei, andik kin, ol kun erngii ku!” pa nim. Jiisas eim ek ei nipi, poru nipi kin, eim wumb mulnjung konu ele, tuk am pup kin, koi erim.

Jura Wumb Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

³⁷ Jura wumb Jiisas eim jep ol pei erim ei, kanik kin; ba enim Jiisas kin pii gii ninenjing mon.

³⁸ Pe ok ek ni tor kindilim wu Aisaiya nirim ek ei, pe keimi tonu pim. Ok wu ei, Aisaiya eim ek yi mił nirim:

“Owundu wumb nii endi, sin ek ei ni tor kindin-jpin ei, pii gii ninenjing mon. Pe Owundu eim nge noman dinga ei, wumb pei kin andan tang kin; ba wumb ei, pii pol tunenjing.”

³⁹ Wumb Jiisas kin pii gii ninenjing. Nimbił erang ek ni tor kindilim wu ei, Aisaiya ek endi nga nirim mił ei, keimi pirim. Eim ek yi mił nirim.

⁴⁰ “Gos eim, en enim ningił ambił ak tang kin, en enim ningił ele, kapli kun kinerngii mon! Nga noman erang kin, kom ku mił peng kin, en enim noman ele, pii kun enerngii mon! Pe nga en enim, nanim kin wangin kin nanim paki top kin, ol yi ermbii ni piik, enanmin!” pa ni Gos Owundu yi nim.

⁴¹ Ek ni tor kindilim wu ei, Aisaiya eim Krai Gos kindang mei konu ele mani wu nge tilang owundu ei, kanpi kin Krai nge ek ka mendpił nirim.

⁴² Pe Jura wumb num kombur, Jiisas kin pii gii nik kin; ba en enim lo ek piik nik elmin wumb ei kin, mund mong erik kin, ek nik tor kindnenjing.

Nimbił erang, lo ek piłmin wumb ei, sin men tołmun ngii ele, to anda kindngii, ni piik.

⁴³ Gos en enim embe ei, ambił tonu kindmba ni piinarik, mon! Wumb en enim nge embe ei, ambił tonu kindngii, ni piik enjing.

Jiisas Wumb Kos Piimba Ek Ei

⁴⁴ Jiisas eim wii dinga topu kin, yi nim, “Wumb nii endi, na kin pii gii nimba ei, na kin mendpił mon! Ba Gos na kindang onj kin, ouni pii gii nimba ku.

⁴⁵ Wumb endi, na kenmba ei mił ku, na Arnan na kindang onj ei, kenmba ku.

⁴⁶ Na nam ya mei wumb ele, tiłang nge onj. Wumb nii endi na kin pii gii nimba wumb ei eim wumb nii endi, noman tuk emii oł kis ele, min oł ei mił mulermba wu ei, na tiłang ele ekii simba.

⁴⁷ Pe wumb endi, na ek ei piipi, ekii sinerim kin, na eim ek kos mił piip, yi enermbii. Na mani mei ele op, wu amb ek piip, kun erip kin, kos piip, ermbii nge onenj mon? Na wu amb pei, Gos kin orung simbii nge onj.

⁴⁸ Pe wumb endi, na nge ek ei ekii sinarpi buł ngopu erim kin, eim kin kos piipi, ermba wu endi mołum. Pe na ek nip, tor kindind ek ei, pii gii ninenjing kin, ekii se Gos kunum poru nimba kunum ei, eim kos owundu piimba.

⁴⁹ Na nam noman ele piip kin, ninand mon. Na Arnan eim na kindpi kin, eim ek ei nipi, na ngopu kin, yi mił nim na nind.

⁵⁰ Pe na piind ei, na nge Arnan ek ei, kunum kunum konj ngumba nge nip kin, tonu kindiim ei yi mił pałim. Na ek pei ni tor kindind ei, na nge

Arnan na kanpi nim ek ei, na nip tor kindind,”
Jiisas pa nim.

13

Jiisas Eim Ekii Silmin Wu Ombu Simb Ele, Was Erim

¹ Pasopa kuni nołmun kor owundu ei, tonu omba mandi erang kin, Jiisas eim piim. Eim mei ele si kindpi kin, Arim kin orung ba nge ni piim. Piipi kin, eim nge wumb mei ele mani mułgii ei kin, noman ngolum. Nga eim mei ele wumb pei noman ngopu pupu kin, kułmba kunum ei, poru nim.

² Pe kunum poru neng kin, Jiisas kin ekii silmin wu ombu kin, kuni nok mułangin kin, Seisen opu, Jura Eskerias konu ele Saimon nge kingam eim noman tuk ele pum. Pang kin, Juras eim Jiisas sipi kin, opu orung wumb ongii konu ele nipi, tor kindmba nge piim.

³ Jiisas eim piipi, poru nim kin, eim Arim epi pei kin, noman dinga eim ngopu, poru nim. (Nga Juras Eskerias Saimon nge kingam ermba ol ei piim ku.) Gos eim kindang om kin, nga eim Arim Gos kin, orung ba, ku.

⁴ Pe Jiisas eim kuni pel ei, si kindpi kin, eim angpi, kon takis ei, guł topu sepi kin, kon alap endi sipi, eim kend ele talpi kin, eim kongun wu mil erim.

⁵ Eim yi erpi kin, noł sipi, ming endi sim ele noł bein to kindim. Pe noł ming ni sipi, eim nge ekii silmin wu ombu simb ele, was erpi kin, kon alap kend ele talpi pendim ni sipi kin, eim simb ele kil ngopu, yi erim.

⁶ Eim simb was erpi opu kin, Saimon Piisa mułum konu ele tor wang kin, Piisa eim ek yi nim, “Owundu, nim na simb ele was enjii on?” a nim.

⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na pe oł ei, ermbii end oł ei, nim pe pii poł tunenjii. Ba ekii se, oł ei pułe, nim pii kun enjii,” pa nim.

⁸ Piisa ek dinga yi nim, “Nim na simb was enenjii mon!” Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na nim simb ei was enenj kin, nim na kin ouni mulenjii mon!”

⁹ Nga Saimon Piisa yi nim, “Owundu, nim na simb ele mendpił was enerii! Ba na peng ele ni, angıl ele, pei was erii!” pa nim.

¹⁰ Nga Jiisas eim ek yi nim, “Wumb ngenj ele, noł was ok pei enjing ei, nga was enerngii mon! Ba simb ele mendpił, noł was erngii nge sałim ei, erngii. Pe enim noman tuk ele ka seng kin, mołmun. Ba enim wumb pei mon! Wu endi, Juras Eskerias wu ei, eim noman tuk ele oł kis sałim.

¹¹ Jiisas ek ei piipi, poru nim wu ei, eim opu orung wumb nipi, tor kindmba wu yi nim, “Enim wumb pei noman tuk ele ka mulalmin,” pa nim.

¹² Pe Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu simb was er poru nipi kin, eim kon takis ei, nga kindpi kin, eim peł konu ele orung mułum. Mołpu kin, ek yi nim, “Na enim kin oł enj ei enim piinmin, min?”

¹³ Enim na ek emb to ngokun elin wu owundu niłmin. Nik kin, enim ek kun yi niłmin. Na yi mił moł.

¹⁴ Na ek emb top wumb ngop, wu Owundu mołup kin, na enim simb ei was enj. Nga enim yi ku, enim engnjing noł kin, oł yi mił erei!” nim.

¹⁵ Na ol ei pe erip kin, enim andan top enj ol ei, nga enim enginjing nol kin yi ku erngii.

¹⁶ Na ek keimi mendpil enim kanip nind, 'Kongun wu ei, eim nge wu Owundu ei kapli to mani kindnalim. Nga wu endi kongun ermba pum wu ei, eim kindang pum wu ei, to mani kindpi kin, eim wu Owundu mi mulermba mon.

¹⁷ Pe enim ol ei nge pule piik kin, enim yi mi enjing kin, enim noman ka piingii.

¹⁸ "Na nam sip mundunj kin, enim wumb ombu kin nind ei, enim pei mon. Ba pe epi ele nge wumb ok pulmun Gos nge ek nirim ei, keimi palim. Gos nge ek yi mi nirim: 'Wu endi, na kin ende molpul kuni nunpul wu ei, na nge opu orung wu, tonu opu molum.'

¹⁹ Ol ei tonu onerang kin, na pe ek ei nip, enim ngond. Pe ekii se wu ei, ol yi erang kin, enim kanik kin, na Krais Gos kindang mei wu onj kin, pii gii ningii."

²⁰ Jiisas eim yi nim, "Na ek keimi mendpil nip enim ngond. Na nge kongun wu kindamb pangin kin, wumb endi sipi tuk simba wu ei, eim na kin ouni simba. Nga wu endi na sim kin, na Arnan na kindang onj ei, ouni simba ku."

Juras Jiisas Sipi Kin Opu Orung Wumb Ngumba Nge Pum

(Masyu 26:20-25, Mak 14:17,21, Luk 22:21-23)

²¹ Jiisas eim ek yi mi neng kin, eim noman tuk ele embin tang kin, piipi yi nim, "Na ek keimi mendpil nip enim ngond. Enim molmun konu tuk ele wu endi molum wu ei na opu orung wumb ongii konu ele nipi, tor kindmba."

²² Eim ek yi mił neng kin, eim kin ekii siłmin wumb ombu, en enim kumb kin erik kanik, “Wu nii endi ninim,” ni piinjing.

²³ Wu endi Jiisas kin ekii siłim wu ei, Jiisas eim noman ngołum wu ei, Jiisas mułum konu ele mandi wii mułum wu ei, embe Jon.

²⁴ Pe Saimon Piisa, Jon kanpi, peng ku tonu nim eim mandi mołum ei, eim kii se, Jiisas wu nii endi nimba ei, piimin ni piim.

²⁵ Pe Jon eim Jiisas mułum konu ele mandi pupu, Jiisas nge kom sipi mołpu kin, yi mił nim, “Owundu, nim nii kin nin?”

²⁶ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi kin, yi nim, “Pe na kuni bres sup kin kindip orung sip kin, eim ngamb numba ei, wu ei mendpił. Pe Jiisas eim kuni bres sup kin kindpi kin, orung sipipi, Juras Eskerias, Saimon nge kingam ei ngum.

²⁷⁻³⁰ Pe Juras kuni ei sipi nang kin, Seisen Juras noman tuk ele tuk pum. Pe Jiisas eim ek yi nim, “Nim epi endi enjii pin kin, sikir enjii,” nim. Pe Juras kuni orung ei, sipi nopu kin, sikir anda pupu pum. Pe konu emii pim ei, poru nim. Jiisas eim ek ni piim; ba ei tonu peł ele kuni ende nok mulnjung wu ombu, ek ei pułe pii poł tunenjing. Wu kombur en enim yi piinjing. Juras ku tep elim wu ei kin, ninim ni piinjing. Juras eim epi top ermba ni konu kor owundu kunum top erpi, min wumb epi sinerang, wii mulnjung wumb ei ngopu, yi erang kin, Jiisas piipi ninim ni, yi piinjing.

³¹ Juras anda pupu pang kin, Jiisas eim ek yi nim, “Pe Gos kindang opu wu kingam telim, tilang owundu seng kin, nga Gos wu kingam ei kin, tilang owundu simba.

³² Pe na Gos nge tilang owundu ei, na andan top ninj kin, Gos kindang mei wu telim ei, na nge tilang owundu andan yi ku tumba. Gos eim andan topu, sikir ermba.

³³ Enim na kangil mił, na enim kanip nind. Kunum endi ekii se aninga, enim na kurngii. Pe kunum aninga, na nam enim kin ouni moł. Pe ek ei Jura wumb kan yi ku ninj ek ei, enim kanip nind ku. ‘Na bii end konu ei, enim punerngii.’

³⁴ Na enim lo ek konj endi nip, enim ngond endi ei, yi mił. Enim engnjing noł noman ngungii ei, na enim noman ngoł mił, yi ngungii.

³⁵ Pe enim engnjing noł endeim endeim ni, noman ngunjung kin, wumb pei yi piingii ei, enim na kin ekii sik endnjing wumb, ni piingii,” Jiisas yi nim.

*“Piisa, Nim Nam Buł Ngunjii,” Nipi Jiisas Yi Nim
(Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34)*

³⁶ Saimon Piisa ek kii sipi, yi nim, “Owundu, nim konu jili punjii nin?” Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na bii end konu ei, nim na kin ekii sikin punenjii. Ba ekii se, nim na kin ekii sinjii,” nim.

³⁷ Piisa nga ek nipi yi nim, “Owundu, nimbił erang pe, na nim kin ekii sip onermbii? Na pe kolup kin, nim paki tumbii,” Piisa yi nim.

³⁸ Nga Jiisas ek kii sipi, Piisa ngopu yi nim, “Pe nim kolkun, na paki tumbii nin min? Na ek

keimi mendpił nip, nim ngond; kei kultu pełi wii tunermba kunum ei, nim na nge embe ei, kunum tekliki ni tor kindnenjii,” Jiisas yi nim.

14

Erinjpın Gos Kin Pungii Andlam Ei Jiisas Mołum

¹ “Enim noman embin tonum, yi enerei mon! Enim Gos kin pii gii ninjing kin, na kin pii gii ningii ku,” Jiisas pa nim.

² “Na nge Arnan mołum konu ełe, konu pei salim. Pe yi sinełang kin, na enim ok kanip niłamb. Na nge Arnan ngii ei pup kin, enim nge konu ełe, er kun ermbii ni pund.

³ Na pup konu ełe er ka er sep kin, nga orung op, enim kin ouni bin. Ei yi mił, na mułmbii konu ełe, enim na kin ouni mułngii ku.”

⁴ Jiisas eim yi nim, “Na bii end konu ełe andlam ei enim piinmin min?”

⁵ Pe Tomas ek nipi yi nim, “Owundu nim konu jili punjii nin? Sin piinanmin. Pe nim punjii andlam ei, sin er piimin mił nenj?”

⁶ Jiisas ek nipi ngopu, yi nim, “Na nam Arnan mołum konu ełe, andlam ei nge moł. Nga na nam ek keimi ei nge puł wu. Nga na nam noman konj kunum kunum ei nge puł wu moł, ku! Wumb endi na Arnan mołum konu ełe andlam eipi endi punermba, mon, andlam ei, na mendpił.

⁷ Pe enim na piik mulnjung kin, na nge Arnan ei, enim piingii ku. Pe enim eim piik kanik enmin mił, nga yi kun kanik piik erngii,” Jiisas yi nim.

⁸ Nga Pilip ek yi nim, “Owundu, nim Arnim ei, andan tan, sin kapli piimin,” a nim.

⁹ Nga Jiisas ek nipi, Pilip ngopu yi nim, “Na enim kin kunum kinan muls. Pe Pilip nim na pii poł tunen, min? Wumb endi na piim wumb ei, na nge Arnan piim ku. Nimbił erang nim yi nin, ‘Nim Arnim, sin andan tan kenmin, nin?’

¹⁰ Pe nim Pilip, na kin pii gii ninen, min? Na Arnan kin moł; nga na Arnan ei nam kin mołum. Na ek nip, enim ngond ei, na nam nge noman ele nip ngunand mon. Na Arnan eim na kin eim nge kongun ei end.

¹¹ Enim na kin pii gii ningii. Na nam Arnan kin moł. Nga Arnan eim na kin mołum. Pe enim ei piik, pii gii ninenjing kin, nga na kongun ni, jep oł pei erip punj ei, enim piingii. Piik kin, na kin pii gii ningii.

¹² Na ek keimi mendpił nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nim kin, eim na kongun ele mił, yi ermba ku. Nga kongun owundu ermba ei, na enj kongun ei am tonu kindmba. Nimbił erang, na Arnan mołum konu ele bii pund.

¹³ Epi endi simin nik kin, na nge embe ele prei enjing kin, enim kapli singii. Yi erangin kin, na Arnan eim nge kingam na kin embe ambił tonu kindmba.

¹⁴ Enim na nge embe ele oł endi ermbii nik, Gos kin kii sik, prei enjing kin, na kapli ermbii.”

Jiisas Gos Nge Gui Ka Ei Kindmbii Nim

¹⁵ “Enim na kin noman ngunjung kin, na lo ek ei piik, ekii singii ku.

¹⁶ Nga na Arnan kin kii simbii Gos eim nge Gui Ka kindang, enim paki tumba wu ei, ek keimi puł wu. Ei enim kin kunum kunum mułmba.

17 Ei Gos ek ka ei, ek keimi mendpił nimba. Mani mei wumb pei eim singii ei, kapli enanim. Nimbił erang, eim kanik kin, pii poł tunanmin. Nga eim kongun elim mił, ei piinanmin ku. Ba enim ei piinmin. Nimbił erang, ei eim enim noman tuk ele mołum kin, nga mułmba ku.

18 “Na enim kin si kindip pamb kin, enim kangil ernjing, menjing mulerang mołmun mił, yi mulerngii mon. Na enim kin orung ombii.

19 Mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, na kunum aninga kinerngii mon, ba enim na keningii. Na noman konj sip, kunum kunum mułamb kin, ei nga enim yi ku, noman konj kunum kunum mułngii.

20 Kunum ele, enim piingii ei, na Arnan kin mułamb kin, yi mił ku, enim na kin mułangin kin, nga na enim kin, yi ku moł.

21 “Wumb nii endi, na nge lo ek ei sipi, ekii simba wumb ei, na kin noman ngonum. Ngang kin, na nge Arnan eim noman wumb ei kin ngang kin, nga na wumb ei kin, noman ngumbii ku. Nga na eim mułmba konu ele tor wamb kin, na nam eim kin andan tumbii ku.”

22 Jiisas eim ek yi mił neng kin, wu Juras endi, eim Eskerias Saimon nge kingam mon. Wu eim ek nipi, Jiisas ngopu yi nim, “Owundu, nimbił erang nim sin kin, ni ninim andan tunjii nin, ba ya mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei kin, nim andan tunenjii nge nin, min?”

23 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe wumb endi na noman ngołum ei, eim na nge ek ekii simba wu ei, na nge Arnan wumb ei, kin noman

ngumba ku. Nga siġ Arnan kin, na ouni o puġ, wumb ei kin muġmbuġ.

²⁴ Wumb endi na kin noman ngunaġim ei, eim na nge ek ei ekii sinaġim ku. Pe enim piinmin ek ei, na nam nge ek mon. Na Arnan nge ek ei, eim na ngopu kindang kin, na onj.

²⁵ “Pe na enim kin ouni moġpun kin, na ek ombu enim kanip nind.

²⁶ Ba enim paki mendpiġ toġum ei, Gos Gui Ka enim paki tumba. Na nge noman dinga ele, na Arnan ei kindmba. Gos Gui Ka enim kin epi pei andan tumba. Tang kin, enim nge noman ele pirek neng kin piingii ei, na enim ok nip ngur ek ei, pei enim noman ele piingii.

²⁷ “Na enim si kindip, bii peng kin, na enim noman emin ngond. Nam nge noman emin kanim eipi enim ngond ei, mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, en enim noman emin ngok enmin oġ ei nge, na enim ngunand mon. Enim noman embin tum kin, mund mong yi enerngii mon!

²⁸ Na enim kanip kin nip ngunj ek ei, pii poru ninmin, ‘Na pe enim si kindip kin, na Arnan kin bii end. Ba na nga enim kin orung ombii.’ Pe enim ok na kin noman ngunjung kin, na nge Arnan kin bii nge, enim ka piingii. Ei nimbiġ erang, na Arnan kin bii kunum ei, Gos Gui Ka kindamb kin, enim kin moġpu kin, dinga ngumba. Nga na Arnan eim Owundu moġang kin, na mani moġ.

²⁹ Nga pe oġ ei, tonu onerang kin, na ek ei, ok nip enim ngond. Pe ekii se, yi miġ tonu om kin, enim na kin pii gii ningii.

³⁰ Pe na enim kin ek pei nip, enim ngumbii pinalim. Nimbil erang, mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, Seisen noman tuk ele mulang kin, ei ongii mandi onum. Pe eim ol endi na kin ermba ei, kapli enanim.

³¹ Ba mani mei ele wumb pei, epi endi piingii ei, na Arnan kin noman ngop ei nge, na Arnan ek nirim mil ei, na ekii sil.”

“Pe enim engngei! Sinim pamin!” Jiisas pa nim.

15

Jiisas Eim Ond Mong Wain Mil Mendpil Molum

¹ Jiisas eim ekii silmin wumb ek nipi ngum, “Nam na ond wain mendpil mil mol. Na nge Arnan ei, ond wain pin nge tep elim wu mil molum. Nga wumb ei na kin pii gii ninjing wumb ei, na nge ond angil mil molmun.

² Na nge angil ele ond mong tunalim ei, na Arnan top tor kindilim. Ei yi mil, wumb nga ol kun ka enarik wumb ei, na kin pii gii ninenjing wumb ei, na Arnan wumb ei, top tor kindmba. Ond angil kombur mong tolum ei, na Arnan eim kolmung topu, er ka erpi erang kin, nga mong pei ka tumba. Ei yi mil, wumb ol kun ka kombur ol ei elmin; ba ol kun pinalim mil ol ei, top si kindmba. Yi erang kin, wumb ei, ol kun ka mendpil nga erngii.

³ Na nge ek nip, enim ngond ei erang kin, enim noman tuk ele, kun ka wii mulngii.

⁴ Enim na kin ouni mulangin kin, na enim kin mulmbii. Pe ond angil ei pupu, ond mam ele kin pinerim kin, ei ond mong tunermba. Yi mil ku

enim na kin mulenjing kin, enim yi ku, oł kun ka wii enerngii mon!

⁵ “Na ond wain mendpił mił moł. Nga enim ond wain ei angil mił mołmun. Wumb endi eim na kin mułang kin, na eim kin mułmbii ei, eim oł kun ka wii pei ermba. Pe enim na wak tunjung kin, enim oł kun ka wii endi enerngii, mon!

⁶ Pe wumb endi na kin mulerim kin, ei yi mił, ond wain angil kulii erang kin, to tor kindinmin mił, yi erngii. Erik kin, ond angil ei, kułou tok kin, dup kałilmin.

⁷ Pe enim na kin mułangin kin, na nge ek ei enim noman tuk ele pim kin, enim noman ele Gos kin prei erngii ei, enim kin oł yi mił ku, tonu omba.

⁸ Pe enim oł kun ka wii enjing kin, na Arnan oł ele nge, eim embe ambił tonu ba. Seng kin, enim na nge kongun wumb mendpił erik mułngii.

⁹ Na Arnan na noman ngołum mił, yi ku, na enim kin noman ngoł. Enim na kin mulnjung kin, na noman ele, enim kin kunum kunum er ngumbii.

¹⁰ Pe enim na nge lo ek dinga ei ekii sinjing kin, enim na nge noman kunum kunum er ngumbii. Ei mił ku, na nam Arnan nge lo ek dinga ei, kun ekii sił. Sip kin, eim nge noman kaimb ngopu ele ei, na moł.

¹¹ “Na nam ek ei, enim kin ngond ei nge, noman ka ei enim kin peng kin, enim noman ka piik mułngii. Ei enim noman tuk ele piki to peng kin, kunum kunum ka piingii. Yi ni piip kin, na ek ei enim kin ngond.

¹² Na nge lo ek dinga ei yi mił palim. Enim engnjing noł mołmun ei, noman ełe ngungii ei, na enim noman ngoł mił ngungii.

¹³ Pe wumb endi eim nge wu puł pei ni, wumb endi paki tumbii ni, erpi kułmba ei, noman ngok, ngok enmin oł ei, to mani kindmba.

¹⁴ Pe enim na ek dinga nind ek ei ekii sinjing kin, enim nam nge wumb puł mendpił mułngii.

¹⁵ Kongun wu ei eim nge wu owundu ermba oł ei piinalim. Pe yi ku, na enim kongun wu ninermbii mon. Nimbił erang, na Arnan nge ek nipi ngurum ek ei, na enim kin nip poru ninj. Ei nge, na piip kin, enim nge wu puł mendpił nind.

¹⁶ En enim na sik, mundnenjing mon! Ba na enim sip, poru nip kin, mundunj. Mondup kin, enim kongun ełe kindinj ei, enim Gos kongun erangin kin, oł kun ka wii tonu omba nge nip kindinj. Pe enim nge kongun kun ka wii tonu wang kin, kunum kunum yi erik mułngii. Mułangin kin, enim na nge noman dinga ełe, Gos kin prei erik na Arnan ngok epi endi simin ningii ei, enim kapli ngumba.

¹⁷ Na enim ek dinga yi mił nip ngond. Enim engnjing noł, endeim endeim ni, ei noman ngungii.”

Mei Wumb Pei Jiisas Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Kin, Opu Orung Erngii

¹⁸ “Ya mei ełe pii gii ninenjing wumb, enim kin opu orung enjing kin, enim piingii ei, na kin kumb se, opu orung erik, ei piingii.

¹⁹ Nga enim pii gii ninenjing mei ełe wu mendpił piłang kin, wumb ei, enim si tuk, noman ngok siłangin. Ba enim ya mei ełe nge wumb mon. Na

enim pii gii ninenjing wumb ei si tor kindip kin, enim nam nge sip mundunj. Ele nge, mei ele pii gii ninenjing wumb ei, enim kin opu orung erngii.

²⁰ Na enim kanip nind ek ei piik muṅgii, ‘Kongun wu ei eim nge wu owundu ei, to mani kindnermba mon! Pii gii ninenjing wumb ei, na muls konu ele ok, na kin oḷ embin tui ngunjing ei, oḷ ei miḷ, enim muṅgii konu ele, yi erngii ku. Na nge ek ekii sinjing pim kin, enim nge ek ei, ekii singii ku.

²¹ Ba wumb ei, na Arnan moḷpu kin, na kindang onj ei, piinenjing wumb ei, enim kin oḷ pei yi erngii. Nimbiḷ erang, enim na nge ekii siḷmin wumb moḷmun.

²² Pe keimi onarip kin, na ek wumb ei ngunenj pim kin, wumb en enim oḷ kis enjing ei, singambiḷ piinerngii. Ba pe, wumb en enim oḷ kis ei koi erngii konu ele endi sinaḷim mon.

²³ Wumb endi, na kin opu orung ermba ei, eim nge Arnan ei kin, opu orung ermba ku.

²⁴ Kongun ele kanim kanim ok, wumb endi enerik oḷ ei nge, na enim konu tuk ele enj. Pe keimi, na jep oḷ ei enenj pim kin, wumb en enim oḷ kis ei pim kin, ei piinerngii. Ba pe oḷ ei kanik poru nik, na nge Arnan kin ouni, opu orung enmin. Nimbiḷ erang, enim na kin pii gii ninenjing.

²⁵ Ba en enim enmin oḷ ei, en enim lo ek endi, lo mon ele poḷ pendnjing ek ei, pei keimi tor onum. Ek ei yi miḷ ninim, ‘Wumb en enim na kin opu orung wii enmin.’

²⁶ “Ba paki toḷum nge wu endi, enim kin erang, dinga muṅgii ei, eim na Arnan kin moḷum ei, na

kindamb, enim kin omba. Omba wu ei Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpił nilim. Gos Gui Ka pim kin, na Arnan kin mołpu kin, omba. Gui Ka ei opu, na nge ek ei nip tor kindmba.

²⁷ Nga enim na nge ek ni tor kindngii ku. Nimbil erang, ok enim na kin mułangin kin, na kongun ei pułngun mondup kin enj. Nga ok molk kin, pe mołum,” Jiisas pa nim.

16

Jiisas Ek Nga Eim Ekii Silmin Wumb Ngum

¹ Jiisas nga ek yi nim, “Na enim pii gii ei, si kindik, enerngii ni piip kin, ek ei nip enim ngond.

² Enim Jura men tołmun ngii ele wumb enim to anda kindngii. Nga ekii se, enim Gos nge kongun paki tok ermin ni piik kin, wumb ei, ok enim to kundngii.

³ Wumb en enim na nge Arnan ei piinarik kin, nga na piinarik kin, ol yi mił erngii.

⁴ Ba na enim kin ol embin tui ol ei nge, tonu omba ni piip kin, na enim kengip ngop nind. Nga ekii se, ol ei tonu om kin, enim ei piingii.

Na enim kin ek yi nir mił, ei piingii. Nimbil erang, ok na enim kin mołup kin, ek ei nip enim ngunerir.

Gos Nge Gui Ka Kongun Yi Elim

⁵ “Ba na Arnan kindang onj konu ei, nga orung bii end. Ba enim mołmun wu ei, endi na, ‘Nim konu jili punjii en?’ Ek yi endi nik kin, na kii sinenjing mon.

⁶ Ba na ek ei, enim kanip nemb kin, enim nge noman ele embin mendpił enim.

⁷ Ba na ek keimi nip enim ngond. Na enim si kindip kin, na bii ele nge, enim paki tumbii. Pe na punenj kin, Gos Gui Ka ei, enim paki to ermba ei, enim paki tunermba. Pe na punenj kin, enim dinga paki to ermba Gos Gui Ka ei, enim kin onermba. Ba na punj kin, eim kindamb kin, enim kin omba.

⁸ Nga Gos Gui Ka opu, ya mei konu ele, pii gii ninenjing wumb ei, kongun erpi andan tang kin, en enim piingii ei, ol kis enjing pimba. Nga ol kun ka ol palim ni, Gos en enim kos pimba ei, piingii ku.

⁹ Gos Gui Ka andan tang kin, wumb en enim ol kis enjing pule ei, en enim na kin pii gii ninarik kin, endnjing ei, piingii ku.

¹⁰ Nga ol kun mendpil ei nge pule andan yi mił tumba. Nimbił erang na Arnan kin nga orung bii ei, enim nga na kinerngii mon.

¹¹ Gos wumb kos piimba ei nge pule andan yi mił tumba. Nimbił erang, mei ele wumb tep er molum wu ei Seisen, eim dup owundu kin kunum kunum mulmba. Yi mił ku, wumb pii gii ninenjing wumb ei kos owundu singii ku.

¹² “Na ek pei palim ei nip enim ngumbii end; ba pe na enim ngumbii end ei, pe enim kapli ei piinerngii palim.

¹³ Ba Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpil niłim ei, opu ek nipi enim kin ek keimi andan tumba. Nga eim noman ele ek endi nipi enim ngunermba mon! Ba Gos nge ek eim piipi ek ei nipi enim ngumba. Ngopu kin, nga ol ekii se tonu omba ei nipi enim ngumba ku.

¹⁴ Gos Gui Ka eim na nge ek ei sipi opu kin, enim

tor pule nipi andan tumba. Oł yi ermbe ele, na embe ambıl tonu kindmbe.

¹⁵ Na Arnan nge epi pei ei, na nge ei piip kin yi mił nind. Gos Gui Ka na nge epi pei ei sipi opu kin, enim kin andan tumba,” pa nim.

Noman Embin Tonum Ei, Nga Kunum Kunum Ka Piimba

¹⁶ Jiisas nge ek yi nim, “Pe nga kunum aninga kopur enim kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii!”

¹⁷ Jiisas eim kin ekii siłmin wu kombur en enim ek yi mił ninjing, “Ek ei pule sinim piimin ni, ninim mił nenj? Eim yi nim, ‘Enim pe kunum aninga na kinerngii. Nimbił erang nga nam Arnan kin bii ni pund,’ pa nirim.

¹⁸ Nga ek yi ninjing, ‘Pe kunum aninga,’ ninim ei nipe ek ninim? Sinim eim ninim ek ei, pule pii poł tunanmin,” ninjing.

¹⁹ Nik kin, Jiisas eim kii singii enjing ei, Jiisas eim piipi kin, ek nipi ngopu yi nim, “Na ninj ek ei, pule piimin nik, kii sik orung orung er mołmun min? Na ek yi mił ninj, ‘Kunum aninga pe enim na kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii,’ pa ninj.

²⁰ Ei na ek keimi mendpił nip enim ngond. Mani mei ele wumb ombu pei, na to kundnjung kin, ka piingii. Ba ele nge, enim noman embin to piingii. Nga noman embin ei, opu ka peng kin, nga enim ka mendpił piingii.

²¹ Amb endi kangıl mengmba ei piipi kin, noman embin to piikim. Nimbił erang ei ngenj kumbii elim; ba eim kangıl mengpi kin, eim ngenj

kumbii nga piinerim mon. Eim kangil mengpi tonu om ei, kangil kan ka kanpi se mulum.

²² Ei mił pe enim noman embin piinmin. Ba na enim nga kenmbii kunum ei, enim ka piingii. Enim noman ka piingii ei, wumb endi to eipi kindnermba mon!

²³ Kunum ele enim epi endi na kin kii sinerngii mon! Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Pe enim na Arnan kin epi endi simin ni, prei erngii ei, na nge noman dinga ele, enim kii singii epi ei enim ngumba.

²⁴ Ok enim na nge noman dinga ele epi endi simin nik kin, Gos kin prei enenjing mon! Pe enim epi endi ei kii sik ei, sinjing kin, en enim noman ka mendpił seng piingii,” pa nim.

Mei Ele Ol Kis Ei Jiisas To Mani Kindim

²⁵ Jiisas nga ek yi nim, “Na ek ombu nip ek ekin top ninj. Nga ekii se kunum endi, tonu omba ei, enim kin ek ekin top nip enermbii, mon! Ba nam ek kun nip tor kindip kin, Arnan mołum mił eim kin nip tor kindmbii.

²⁶ Kunum ele, enim na nge noman dinga ele, Gos kin prei erngii; ba na enim kin ek nip yi ninenj ele, na nam prei eramb kin, na Arnan kii sip enim paki tumba, ei mon nip end.

²⁷ Na nge Arnan enim noman ngonum. Ngang kin, nimbił erang, enim na kin noman ngonmun. Na Arnan Gos kin mołup, enim kin onj ei enim pii gii ninjing.

²⁸ Kumb ok na nam Arnan kin ouni mołup, Arnan si kindip mani mei ele onj. Pe na mei konu

ele ei si kindip kin, Arnan kin nga orung bii,” pa nim.

²⁹ Pe Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu en enim yi ninjing, “Pe nim ek ekin tunarkin kin, ek ni tor kindin,” pa ninjing.

³⁰ “Pe sin pii kun enmin ei, nim wumb endi epi kii simba ni, kui enan mon. Ninim, epi pei pii poru nilin wu ei, pe sin pii gii ninmin ei, nim Gos kin ouni molkun on,” pa ninjing.

³¹ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe enim na kin pii gii ninmin min?

³² Piinmin! Pe kunum mandi enim ei, tor wang kin, wumb enim endeim endeim mulngii konu ele, si pok erik, en enim konu eipi eipi kindngii. Kindangin kin, enim na si kindik kin, konu ele eipi eipi pungii. Ba na nam mendpił mulermbii mon! Na Arnan kin ouni mulmbuł,” pa nim.

³³ “Na nam noman ele yi piind ei, enim na kin noman emin seng mulngii ei, na enim kin ok ek yi ninj, ‘Mani mei ele enim oł embin tui palim. Ba enim noman dinga peng mulngii! Mulangin kin, na ya mei ele wumb dinga oł kis ei na to mani kind poru ninj,’ ” pa nim.

17

Jiisas Eim Prei Erpi Kin, Eim Kin Ekii Silmin Wu Ombu Paki Tum

¹ Jiisas ek yi ni poru nipi, eim tonu epin konu ele tonu kanpi yi nim, “Arnan, kunum tonu op poru ninim. Ninim nge kinganim ei eim embe ambıl tonu kindnjii. Yi mił Arnan, ninim nge kinganim na, nim embe ambıl tonu kindmbii.

² Nimbił erang, nim na noman dinga ngun, poru nim. ‘Na wumb pei tep er mułmbii,’ nin. Ninim wumb sikin kin, na ngun wumb ei, nam nge noman konj ei, wumb ngumbii. Pe noman konj ei ngunj, wumb ei sik, kunum kunum konj mułngii.

³ Noman konj sik, kunum kunum mułngii ei yi mił; wumb en enim piinmin. Nim Gos keimi endeim mendpił molkun kin, nam Jiisas Kraiś, nim mendpił na kindan onj ni, yi piingii.

⁴ Arnan, na nim nge embe ambił tonu kindip kin, ya mei ele wumb ei, andan tunj poru nim. Neng kin, nim na kongun ei erii ni ngun, kongun ei, na er poru ninj.

⁵ Pe na Arnan, kumb ok mei sineririm kunum ei, na nim kin ouni mult ei, nam tiłang owundu pirim. Pe na yi piind, Arnan, ok nam tiłang owundu ei na ngunjii!

⁶ “Nim mei wumb ele tor sikin kin, wumb na ngun wumb ei, ninim nge noman dinga ei, na andan tunj. Ninim nge wumb ei, na ngo poru nin. Nga wumb ei nim nge ek ei ekii ka sinjing.

⁷ Pe wumb en enim piinmin ei, Arnan nim epi pei na noman dinga ngo poru nin ei piik kin, nga epi ei, ninim kin onum ni piinmin ku.

⁸ Nim ek pei ni na ngun ek ei, na nip wumb ombu ngunj ei piik kin, keimi na nim kin ouni molup kin, onj ni piinmin. Piik kin, nim na kindan onj ni, nim kin pii gii nik molmun.

⁹ Na prei eramb kin, nim wumb omba paki tunjii. Tokun kin, mani mei ele pii gii ninenjing wumb pei ei kin, nim paki tunjii na prei enand mon. Ba Gos, ninim wumb sikin kin, na ngum

wumb ei kin, prei erip paki tunjii. Nimbił erang wumb ei, ninim sikin mundkun eran kin pii gii ninjing wumb ei, nim nge wumb mołmun.

¹⁰ Na nge wumb ei, nim nge wumb pei, nga nim nge wumb ei, na nge wumb. Pe wumb ei, na embe ambil tonu kindinmin.

¹¹ Na nim kin ombii. Pe na mei konu ele nga mulermbii; ba wumb ei mei konu ele mulngii. Na Arnan ol kun ka nge pul wu. Arnan, ninim wumb ei, tep eran kin, ninim nge noman dinga ele mulngii. Silip noman ende palim ei mił, wumb en enim yi mił peng ku, mulngii.

¹² Na wumb ombu kin, ouni muls kunum ei, na tep ka eramb kin, nim nge noman dinga ele ka mulnjung. Nim noman dinga endi nikin, na ngun ei, piip kin, na tep ka er mulamb kin, endi am punerim ei, ninim nge mon pulun ele, ek yi nirin mił ei, keimi pimba palim. Wu endeim mendpil am ba.

¹³ Arnan, pe na nim kin ond. Na mei konu ele mołup kin, na ek ei nemb kin, na nge noman ka ei, wu ombu kin piki tang, mulngii ei nge, en enim noman ka peng yi er mulngii.

¹⁴ Arnan, nim nge ek ei, na nip wu ombu ngunj. Ba wumb pii gii ninenjing wumb ei, wumb ombu kin opu orung enjing. Nimbił erang wumb en enim pii gii ninenjing wumb ei mił, wumb endi mon. Nga yi mił ku, na pii gii ninenjing wumb ei mił endi mon ku.

¹⁵ Na prei erip kin, mei ele si tor sinjii ninand mon! Na prei erip kin nimba wumb ombu tep ka enjii nge nind. Yi eran kin, wu kis endi Seisen ei opu enim pii gii ei to eipi eipi kindnermba mon.

¹⁶ Nga en enim mei ele nge wumb mon! Pe na yi ku, mei ele nge wu mon ku!

¹⁷ Gos nim wumb ei eran kin, ninim na nge ek ei, ekii singii. Ninim ek ei ek keimi mendpil.

¹⁸ Ok nim na kindan op mei ele wumb mulnjung konu ele muls ei, yi mił ku; na wu ombu mei ele wumb mołun konu tuk ele punmun. Punmun ei, kindind ei nge, mei wumb pei nim ek piingii.

¹⁹ Na nam nge noman konj ngop kin, wu ombu kin paki tumbii ei, ninim nge ek keimi ei, pii gii ninjing kin wumb ei, ninim nge ek ekii singii. Pe wu ombu nim nge wu mendpil mułngii.

²⁰ “Na wu ombu kin mendpil, prei er ngunand mon! Ba wu ombu puk kin, na nge ek ei ningii wumb ei kin, wumb na kin pii gii ningii nip end ku.

²¹ Na nim prei er ngond yi; wu ombu pei noman ende sek mułngii. Arnan, nim na kin mułan, na nim kin mułamb enmbił oł ei, wumb ei yi erngii. Erik kin, siłip kin piik mułngii, ei nge, mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, yi piingii. Gos nim kindan onj ni piik kin, pii gii ningii.

²² Nim na embe ambił tonu kindin ei mił ku, na en enim kin yi ku erinj. Ei nge, en enim noman ende sek mułngii. Ei yi mił ku, kumb ok siłip noman ende se mułmbuł.

²³ Nim na kin ende mołmbuł yi ku, na en enim kin ende mołmun. Yi mił ermbił ei, en enim noman ende sek mułngii. Pe nga mei ele pii gii ninenjing wumb ei, en enim piingii ei, Gos nim na kindan onj, ni piingii. Nim wumb ei noman ngołun mił ei, na noman ngoł.

²⁴ “Arnan, na noman ele yi piind. Nim wumb sikin kin, na ngum wumb ei, na pu mułmbii konu ele, ouni mułmun nind. Ei nge, na wumb nam nge tilang owundu ei keningii. Kumb ok mei sineririm kunum ei, Gos nim na noman ngołun. Nga tilang owundu ei, ngurun ku.

²⁵ Na Arnan! Nim Gos oł kun ka mendpił puł wu. Mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, nim pii poł tunerik mon! Ba na nim piil. Nga ya wu ombu nim piilmin ku. Gos nim na kindan onj ni piinjing.

²⁶ Na nim nge oł dinga ei, wumb kanik andan tunj. Na nga andan tumbii nge wumb, en enim noman ngok enmin, oł ei piingii. Nim ei piikin kin, nim na noman ngun yi ku, wumb ei kin ngunjii. Nga yi ku, na en enim kin, ende mułmbii,” pa nim.

18

*Juras Jiisas Opu Orung Wumb Kin Ngum
(Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53)*

¹ Jiisas eim prei erpi ei poru neng kin, eim kin ekii siłmin wu ombu kin, ouni puk, noł endi embe Kiron. Noł Kiron ele orung puk kin, orung ond Olip mong nołmun ond pin pendnjing konu ele, tuk punjung.

² Juras Jiisas nipi, opu orung wumb ngumba wu ei, eim konu orung ele ond Olip telnjing konu ele, eim piim ku. Nimbił erang, kunum kunum Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu kin, ond mong Olip telnjing konu ele, kułou tołmun konu ele Juras eim piim.

³ Pe Juras eim opu wu kombur sipi kin, nga kulmał kalilmin owundu enim nge opu ond wu kombur kindangin wu ni, lo ek piilmin wu ei sipi, konu orung ele, tuk om. Pe wumb ombu, dup jep kandik sik, opu epi sik, ambilk tu wunjung.

⁴ Jiisas eim kin, ol ombu pei tonu omba erim ei, Jiisas eim piipi poru nim. Nipi kin, wumb onjung konu ele mandi pupu yi nim, “Enim nii kuruk onmun?” pa nim.

⁵ Pe wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin Jiisas Nasares nge konu ele wu ei kurpun onmun,” pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim. “Ei na mendpił moł.”

Nga Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngumba wu ei, wumb kin ouni angk mulnjung.

⁶ Nga Jiisas eim ek yi nim, “Ei na mendpił moł!” Yi neng kin, wumb puku sik, orung bin ni erik, mei ele mani bok tunjung.

⁷ Jiisas nga ek nipi yi mił kii sim, “Enim nii kuruk onmun?” Wumb ek nik yi ninjing, “Jiisas Nasares konu ele wu ei kurpun onmun,” yi ninjing.

⁸ Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Na enim ek poru ninj ei, ‘Na mendpił moł.’ Pe enim na kuruk onjung kin, wu ombu wak tangin pungii,” pa nim.

⁹ Eim ek yi nim ek ei, ok eim nirim ek ei, keimi pimba ni piipi nim. “Arnan, nim wu ombu na ngun ei, endi wak top kindnenj.”

¹⁰ Saimon Piisa eim tui kepil olt endi, se mulum ei sikir sipi, kulmał kalilim owundu wu ei nge kongun wu endi nge kom ele, tui topu, kilip to kindim. Tum kongun wu ei, eim embe ‘Melkas’

nılmin.

¹¹ Pe Jiisas eim Saimon Piisa kanpi yi nim, “Tui kepil olt ei nge, konu ele orung kindii! Na Arnan ol embin tui ei to mundum ei, na kin tonu onermba ni piin min?” pa nim.

Jiisas Anas Mulum Konu Ele Sipnjing

¹² Pe opu elmin wumb tilap ei ni, opu tep elim wu ni, Jura wumb opu ond wu ombu ni, enim ok Jiisas ambil gii nik, kan ngunjung.

¹³ Wu Kaiyapas gulum Anas mulum konu ele ok sipnjing kunum ele, Kaiyapas eim kulmal kalilim wu owundu kongun konj ei erim.

¹⁴ Kaiyapas eim ok Jura wumb kanpi yi nirim, “Wu endeim kapli kolpu, sinim wumb pei paki tumba,” nirim.

Piisa Yi Nim “Na Jiisas Kinal,” Nim

(Masyu 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57)

¹⁵⁻¹⁶ Saimon Piisa kin, na Jon, Jiisas sipnjing konu ele ekii se punjungul. Nga wu endi eim kulmal kalilim wu owundu ei kanilim. Yi peng kin, wu Piisa ni pupu, Jiisas sipik enjing konu ele tuk pum. Pupu, kulmal kalk elmin wumb ei, ekii se pum; ba Piisa eim kung gui ondu mandi ele torung angpi mulum. Pe na Jon, wumb onjung konu ele tuk ele onj. Pe na pup kin, kung gui ondu tep mulum ambil ei kin ek neng kin, na Piisa nirik tu wunj.

¹⁷ Ambil kung gui ondu ele tep er mulum ambil ei, ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim wu ei kin, ekii sikin endin wu kun min?” Piisa ek nipi yi nim, “Na mon!”

¹⁸ Kongun wumb ni, opu ond wumb ei, en enim dup endi kelnjing. Nimbil erang konu jii nim. Wumb ei, dup ele mandi dup piik mulnjung. Nga Piisa eim tuk ele pupu angpi kin, dup ele piipi mulum ku.

*Kulma! Kalilim Wu Owundu Ei Jiisas Kii Sim
(Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)*

¹⁹ Kulma! kalilim wu owundu ei, eim Jiisas kin ekii sik ok, wu ombu nge kii sim. Nga eim ek nipi, wu ngopu eririm ek ei mil piimbii nipi kin, Jiisas kii sim.

²⁰ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na wu amb pei kanip ek peni ele nip ngo!. Nga kunum kunum men tolmun ngii ele ni, Gos nge men ngii owundu ele, nirik wumb pei ek emb top nip, wumb ngo! ku. Konu ele Jura wumb kulou tolmun konu ele, ek embe top nip ngo!. Na ek endi koi er nina! mon.

²¹ Nimbil erang nim na kii sin? Ek emb top wumb ngop ei piinjing wumb molmun wu, kii sikin piinjii. Wumb ombu na nir ek ei piik molmun,” pa nim.

²² Jiisas eim ek yi mil neng kin, opu ond wu endi mandi angpi mulum ni opu, Jiisas angil misin topu, yi nim. “Nim ek yi mil nikin, kulma! kalilim wu owundu ngon min?” pa nim.

²³ Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na ek kis endi nil pim kin, kapli pe nim ni tor kindan wumb pei piingii. Ba ek kun ninj pim kin, kapli pe nimbil erang nim na ton?” pa nim.

²⁴ Pe Jiisas kan to pendnjing mil peng kin, wu Anas Jiisas kindang, kulma! kalilim wu num Kaiyapas mulum konu ele kindim.

Piisa Nga Yi Nim, “Na Jiisas Kinał Mon!”

(Masyu 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Piisa eim dup piipi, angpi mułang kin, wumb eim kanik yi ninjing. “Nim wu ei kin ekii sikin wu min?” Pe eim ek kend topu yi nim, “Ei na mon!” nim.

²⁶ Kułmał kałiłim owundu wu ei nge kongun wu endi Piisa eim wu ei kom tui kepıi kin tum ei nge, tiłap ende wu endi, opu yi nim, “Keimi mendpił na nim kenj ei nim eim kin ouni tuk ond mong Olip pin ele, tuk mułun ni kenj,” pa nim.

²⁷ Piisa nga eim ek dinga nipi yi nim, “Na Jiisas kinał mon!” Yi neng kin, pe mendpił kei kultu peki wii tum. Wii tang kin, Piisa eim kin Jiisas ok nirim mił, ek ei piim.

Jiisas Pailos Mułum Konu Ele Sipnjing

(Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5)

²⁸ Kułmał kałiłim wu num ombu ngii ei kin si kindik. Pe nga Jiisas sipik, gapman owundu ngii ele mułum konu ele sipnjing kunum ele, kupiiring sipnjing. Jura wumb en enim gapman owundu ngii ele nirik punenjing. Nimbił erang, en enim lo ek yi mił palim. “Sin wumb eipi ngii ele nirik bin ei, sin ngenj ele penj mułmba; ei mon!” niłmin. “Ele nge, sin kuni owundu ‘Pasopa,’ ei nunermin,” ni piinjing.

²⁹ Yi piik kin, torung mulnjung. Pe Pailos eim tor opu, yi nim, “Enim wu ei, nimbił oł erim nik, kos erngii tu wunjung?”

³⁰ Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Pe wu ei, oł kis endi enelang kin, sin nim kin tu wunelamin mon,” pa ninjing.

³¹ Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, “En enim wu ei sipik, en enim lo palilim mił, kos piik erngii, sipei!” a nim. Nga Jura wumb ek yi ninjing, “Sin lo ek wu endi to kundmun min niłmin, ei sin to kundmun mił mon?” pa yi ninjing.

³² Nengin kin, oł ei, Rom wumb oł yi mił elmin oł ei nge ok, Jiisas eim ond peri kulmba nge, ei ni pendrim. Pe eim ok, wumb kan nirim ek ei mił, keimi pimba erim.

³³ Nga Pailos gapman ngii owundu ele nga nirik pum. Pupu kin, Jiisas wii tang wang kin, Pailos ek nipi, Jiisas kii sim. Sipi kin, yi nim, “Nim Jura wumb nge king min mon?”

³⁴ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe ninim noman ele, ek ei piikin nin, min wumb endi eipi, na king nim ek yi mił nengin kin, nin min?”

³⁵ Nga Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na Jura wu min? Nimbił erang ninim nge Jura wumb tilap ei ni, kulmał kalk elmin wu num ombu ni, nim tu wuk, na moł konu ele ngunjung. Pe nim nimbił oł kis endi en?”

³⁶ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na nge konu sinim tep er mołum konu ei, ya mei ele konu tep er mułulamb kin, keimi na nge kongun wumb ei opu erik, Jura wumb endi ok, na sik, Jura wumb ngunenelangin mon! Ba na sinim tep er kanip mołum konu ei, ya mei ele mon!” pa nim.

³⁷ Nga Pailos ek yi nim, “Pe nim king endi min?” Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei ninim na king pa nin. Na minan ei na mei ele mengim. Na mei ele tonu onj ele nge, na ek nip, wumb ngop, kongun yi mił erip, ek keimi nip tor kindip el.

Wumb pei ek keimi mendpił ei ekii silmin wumb ei, na ek ei piilmin.”

³⁸ Pailos ek nipi, ngopu yi nim, “Ek keimi nim nin ek ei nipe mił?” Yi ni pendpi anda pupu kin, Jura wumb kanpi kin, ek nipi ngopu yi nim, “Na wu ei, oł kis endi erim ei, na kur kan sinand. Wu ei kin, oł kis endi eim erim pinalim.

Pailos Yi Nim, “Jiisas Ond Peri Ele Nil To Kundei!” Nim

(Masyu 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25)

³⁹ Ba enim nge oł endi yi palim. Ei ‘Pasopa’ kunum ei, kan ngii wu endeim ni kindmbii, nilmin. Pe na Jura wumb king ei, enim kin tor kindmbii min mon?”

⁴⁰ Wumb pei nga wii dinga tok, yi ninjing, “Ei mon! Nim Barapas kindan wangli!” Barapas eim wumb to kondpu, wumb eipi epi nge waning sipi elim wu mołum.

19

¹⁻² Yi nengin kin, Pailos ek yi neng kin, opu wumb Jiisas sipik kepil tunjung. Nga opu wumb kan jimbiltang gał mołum ei nge sik, king nge peng kon endi mił erik, peng ele pendik kin, king nge alap mił alap kundii endi sik, eim telnjing.

³ Talk pendik kin, opu wumb ok yi ninjing, “Jura wumb nge king owundu mołun?” Nik, ek kulsik, angil misin tok, yi enjing.

⁴ Pailos nga tor opu wumb kanpi yi nim, “Enim kinei! Pe na eim sip tor tu wup, enim ngamb kin, enim piingii ei, na eim erim oł ei endi, na kan sinand mon!”

⁵ Pe Jiisas tor om. Opu kin, eim kan jimbiltang gal mułum ei sik, eim peng kon mił enjing, ei eim peng ele mułang kin om. Nga alap kundii king mił talk kin, kindangin om. Opu kin, Pailos wumb kin ek yi nim, “Wu ei, enim kinei!”

⁶ Yi mił peng kin, kułmał kałiłmin wu owundu nin opu ond wumb ombu nin Jiisas kenjing ni, wumb ombu wii dinga tunjung, “Eim ond peri ele nil to! Eim ond peri ele nil to,” yi wii tunjung. Pe Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, “En enim wu ei sik, ond peri ele nil tei! Na wu ei oł kis erim oł ei, kan sinenj mon!” pa nim.

⁷ Jura wumb ek nik orung kindik yi ninjing, “Sin lo ek endi pałim ei, lo ek ei yi ninim, ‘Wu ei kułmba. Nimbil erang na Gos nge kingam moł,’ nilim.”

⁸ Pe Pailos ek ei piipi kin, mund mong nga erim.

⁹ Yi erang kin, Pailos kin Jiisas nga gapman ngii owundu ele nirik punjnguł. Pukuł kin, Pailos kin ek yi nim, “Nim jili molkun on?” Ba Jiisas eim ek endi nipi, orung kindnerim mon.

¹⁰ Pailos ek nipi yi nim, “Nimbil erang nim na ek ei, ni orung kindnan? Na dinga ele, nim si kindamb punjii. Nga na dinga ele, nim ond peri ele nil tumbii ei, nim pii poł tunan min?”

¹¹ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe Gos tonu mołum ei, nim dinga ngunelaang kin, nim kapli na to mani kindnelan mon! Nga wu ei na sipi, nim angil ele ngum wu ei, eim nge oł kis ei nim nge oł kis en ei to mani kindim. Eim nge oł kis am tonu mendpil pałim!”

¹² Pailos eim ek ei piipi kin, Jiisas ek dinga nip, tor kindamb ba, ni piim. Ba Jura wumb wii tok,

ek dinga nik yi ninjing, “Pe nim wu ei kindan pum kin, nim Rom wu owundu, Siisa nge wu puł mon!” pa ninjing. “Wu nii endi, ‘Na king’ nimba wu ei, Rom wu owundu, Siisa nge opu orung wu mułmba.”

¹³ Pailos eim wumb ek ei piipi kin, ek yi nipi, opu wu endi Jiisas sipi anda tu wum. Pe Pailos eim tonu kos piik elmin konu ele mułum. Pailos mułum konu ei, kom ku peł kuł sałmin konu ele mułum. Nga Eipru wumb konu ele embe yi niłmin, ‘Gapasa’ niłmin.

¹⁴ Pe kunum ei, kuni owundu ‘Pasopa,’ kor kunum nik, kuni er kun erik elmin. Nga ‘Pasopa’ kunum ba konu eni beli pim. Peng kin, Pailos ek yi nim, “Jura wumb en enim king ei kinei!” pa nim.

¹⁵ Pe kułmał kałiłmin wu owundu ek orung kindik yi ninjing. “Sin nge king endi eipi mulalim, ba wu Siisa sin nge king endeim mołum.

¹⁶ Pe nga Pailos eim Jiisas wumb nge angil ele ngum. Ngang kin, wumb ombu Jiisas ond peri ele nil to pendngii nge ngum.

Jiisas Ond Peri Ele Nil Tunjung

(Masyu 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43)

¹⁷ Yi mił peng kin, wumb ombu Jiisas sipnjing. Sipangin kin, Jiisas eim ond peri ei ko wupu sipi kin, tor pum. Pum konu ei embe, ‘Wumb peng embił konu,’ niłmin. Konu ei embe endi Eipru ek nik, ‘Golkasa’ niłmin.

¹⁸ Konu ele, wumb ombu Jiisas ond peri ele nil tunjung. Tok kin, nga wu eipi tał ond peri ele tał eipi yi ku nil tunjung. Wu endi Jiisas nge angil

taring ele nil tok kin; nga endi Jiisas nge angil tundung ele nil tunjung. Tok nga, Jiisas wu taɬ kin tuk mii menb ele nil tungung.

¹⁹ Pailos eim mon endi poɬpu kin, Jiisas pim ond peri ele tonu kind pendim mon ei, ek yi miɬ nim, “Jiisas Nasares Konu Ele Wu Ei Jura Wumb King.” yi ni poɬ pendim.

²⁰ Konu orung ele, Jiisas ond peri ele nil tunjung ei, konu owundu ele mandi miɬ sim. Pe Jura wumb pei Pailos ek pulum ei gerik piik enjing. Erik ek ei, Eipru wumb ek ni, Griik wumb ek ni, Rom wumb ek ni, ei miɬ poɬ pendim.

²¹ Pe Jura kuɬmaɬ kaɬiɬmin wu num ombu Pailos kin ek yi ninjing, “Pailos, nim ek mon yi pulerii mon! ‘Jura wumb nge king’ ei mon; ba nim ek mon yi miɬ poɬ! ‘Wu ei eim yi nim, na Jura wumb nge king,’ yi puɬii!” pa ninjing.

²² Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Ek na puls, ei poɬ poru ninj ei pengli!” pa nim.

²³ Nga opu ond wumb kapil kapli ombu, Jiisas ond peri ele nil to pendik kin, Jiisas alap ni konduk ei, mok tok, en enim wu endeim endeim ni sinjing. Nga kon takis ei sik ku; ba kon takis ei mui toɬmun konu endi sineririm. Sinerang kin, kon ei, tonu orung orung er mani puk pirim.

²⁴ Pe opu wumb en enim ek yi nik, “Sinim kon takis ei, to piltan to yi enermin mon!” nik. “Sinim kom ku kembis miɬ siɬin kin kinjmaɬ erpin kin, wu endeim mendpiɬ konduk ei simba,” ninjing. Nik oɬ yi erik kin, Gos nge ek ok pultum yi nirim, miɬ keimi tonu opu poru nirim.

“Na nge alap konduk ei mok to sinjing. Nga na kon takis ei, kom ku kembis miɬ kinjmaɬ

erik kin, wu endeim simba nik, yi enjing.”
Ei keimi tonu wang kin, wumb yi enjing ei Gos
nge ek nirim mił keimi tonu om.

²⁵ Pe Jiisas ond peri ele to pendnjing konu ele,
Jiisas eim mam ni, angim Mariya ei, Kliyopas nge
ambim ni Mariya Makandala ouni ok engnjing.
Amb ombu ok, Jiisas to pendnjing ond peri ele,
mandi ok engnjing.

²⁶ Jiisas eim kenim ni, mam kin, Jiisas eim
noman ngopu elim wu ei, na Jon ouni mandi ond
peri ele enginjingil. Pe Jiisas eim ek nipi, mam
ngopu yi nim, “Wu ei, nim kinganim mił mołum.”

²⁷ Nga Jiisas eim noman ngołum wu, na Jon
kanpi yi nim, “Amb ei, nim manim mił mołum,”
pa nim. Pe kunum ele, na Jon, Mariya nam ngii
konu ele orung sip kin, tep er se moł.

Jiisas Kułum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)

²⁸ Pe ei poru neng kin, Jiisas eim piim ni, eim
kongun ei pei poru nim. Nga Gos nge ek mon ok
pułum ei, keimi tonu orum ei, poru nipi yi nim,
“Na noł nuwa enim,” nim.

²⁹ Noł ming endi piki to pim ei, epi gupu tołum
noł wain ei kindangin kin, piki top pim. Pe wumb
endi sikir pupu, noł tuk silim epi ei mił epi endi
sipi mułang kin, Jiisas numba piipi kin, epi endi tu
wupu kin, noł gupu tołum epi tuk kindim. Kindpi
kin, goltum endi tu wupu kin, Jiisas gupu ele
pendim.

³⁰ Pe Jiisas eim noł gupu tołum noł wain ei, nopu
yi nim, “Nam kunum pei ei poru ninim,” a nim. Yi

mił nipi kin, eim peng to mani kindpi kin, kułum.
Nga eim noman tuk gui ei, wak tang pum.

Opu Ond Wu Endi, Jiisas Demb Ele Kileng Tum

³¹ Pe kunum ei, kuni owundu ‘Pasopa’ numun nik, kuni er kun elmin. Nga kor owundu tonu wang kin, Jura wumb lo ek yi mił ni pendilmin ei yi mił, “Kor owundu ele, wumb kongun endi enerngii mon!” pa nilmin. Ei yi mił peng piik kin, kulnjung wu kei ngenj tonu ond peri ele mulerngii, ni piinjing. Pe wu Kombur Pailos kanik kii sik, ek yi ninjing. “Enim sikir ok kin, wu kei nge simb angil ele sikir embil engin tangin kin, sikir kułangin kin, si mani singii,” pa ninjing.

³²⁻³³ Pe opu ond wumb puk kin, wu tał Jiisas kin ouni ond peri ele nil tunjung wu tał, simb angil ele, ambilk engin tok enjing; ba puk kin, Jiisas kenjing ni kułum pim. Nga eim simb angil embil kin engin tok enenjing, mon.

³⁴ Ba opu ond wu endi Jiisas demb ele kileng tum. Tum konu ele, sikir miyem kin noł ouni tor om.

³⁵ Pe na Jon, oł ei erim, ei kanip piinj. Pe nga, na Jon ek ei nip tor kindind ei kapli, enim pii gii ningii. Na ek nind ek ei, keimi mendpil! Na piip kin, ek nind ei, ei keimi mendpil nip tor kindind.

³⁶ Epi ei tonu om ei, Gos nge ek ok pułum ei nirim ei, keimi tor om. Ek ei yi mił pałim,
“Eim nge embil endi to engin tunerngii mon!”

³⁷ Nga Gos nge ek ok pułum ele, ek endi yi mił ninim,

“Opu ond wu ei, kileng to kundum wu ei keningii,” pa nim.

*Kom Ku Tukpu Ele Jiisas Tukpu Tunjung
(Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56)*

³⁸ Ei epi poru neng kin, Josep wu ei eim Air-masiya konu ele wu ei, eim Jiisas kin ekii silim wu endi om; ba eim Jura wumb kin mund mong erpi kin, eim pii gii ei ni peni ele kindnerim. Josep eim opu, Pailos kanpi kin, yi nim, “Na Jiisas ngenj ei simbii ond,” pa nim. Pe Pailos kapli neng kin, Josep Jiisas ngenj ei sipim.

³⁹ Nikoriimas wu ei, eim ok, Jiisas multum konu ele epi kunum kunum orum wu ei, eim om ku. Om wu ei, eim ond kanim eipi eipi tał ei nge muru ka tołum epi ei sipi tu wum. Tu wum ond tał nge, epi muru ka wii tołum ei ende kindik mundnjung. Pe ond kopung ei, epi embin owundu er 100 mił yi kapli erim.

⁴⁰ Wu tał Jiisas nge ngenj ei sipinjingił. Pe wu tał epi muru ka tołum ei, Jiisas ngenj ele kindikił. Nga alap ka wii pandi tokuł ei enjingił Jura wumb, wumb kulii tungii pendik elmin oł ei, enjingił.

⁴¹ Jiisas ond peri ele, to pendnjing konu ele, aka pin endi sim. Pe aka pin ele, tukpu konj endi sim. Tukpu konj ei, ok wumb kulii endi tukpu ele tunenjing mon.

⁴² Pe kunum ei, kor owundu kuni ‘Pasopa’ kunum mandi erang kin, Jura wumb kuni er kun elmin kunum ei, mandi poru nimba. Nga tukpu konj mandi mołum ei, wu tał Jiisas konu ele pendinjingił.

*Jiisas Nga Angpi Tonu Opu Konj Pum
(Masyu 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12)*

¹ Pe Mariya Makandala eim kor kunum kupiir-ing ok tangpi kun enerang kin, eim Jiisas pendnjing konu tukpu ele tor om. Opu, eim kenim ni Jiisas eim pendik, tukpu ele kom ku owundu endi, ondu ngok pendnjing; ba eim kenim ni, ondu ngok pendnjing mił pinerim.

² Yi peng kin, eim nga sikir pupu, Saimon Piisa kin wu endi Jiisas eim noman ngołum wu ei, Jon kin mulnjunguł konu ele kanpi yi nim, “Sinim Owundu tukpu ele pinalim; sipinjing palim. Sin piinamin; eim sipi jili orung pendnjing da.”

³ Pe Piisa kin na kin sił ngii konu ele punjkuł.

⁴ Pupuł kin, sikir punjpuł; ba na Jon, Piisa eim pend si kindip na ok punj. Pup kin, Owundu tukpu tunjung konu ele, ok tor punj.

⁵ Pup kin, mani pii polup, tukpu ele epi sip kenj ni alap tuk sim; ba eim tuk pup kinenj.

⁶ Saimon Piisa ekii se tor opu, tukpu ele tuk pupu, kenim ni alap ei mendpił sim kenim.

⁷ Nga alap, Jiisas eim peng ele pandi tok pendnjing alap ei, sinerim mon! Alap ei simbir ka erpi, orung ele eipi kind sim.

⁸ Pe na Jon ok onj, tukpu ele tuk punj ku. Pup, epi ei kanip kin, na pii gił ninj.

⁹ Pe kunum ei, Gos nge ek ok pulum ei, sił pii kun enenjpil. Gos nge ek ei yi nirim, “Jiisas eim tukpu ele angpi konj ba,” yi mił ninim.

¹⁰ Pe sił Jiisas kin ekii siłmbil wu tał, nga ngii konu ele orung punjpuł.

*Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim
(Masyu 28:9-10, Mak 16:9-11)*

¹¹ Pe Mariya eim, tukpu ele, torung angpi kin, ke nipi engim. Ke ni, pendpi kin, tukpu ele kan tuk kind kenim.

¹² Kenim ni, enjel taʔ alap kuru kindinjngil wu taʔ mulnjungul ni kenim. Ok Jiisas eim ngenj pim konu ele mulnjungul enjel endi, Jiisas nge peng sim ele mulang kin, endi Jiisas nge simb sim konu ele mulum.

¹³ Pe enjel taʔ ek nikil Mariya ngokul yi ninjngil. “Amb, nim nimbil erang ke nin?” Pe eim ek nipi, ngopu yi nim, “Na nge Owundu sipnjing palim ei, eim sipik, jili orung pendnjing ei na piinand,” nim.

¹⁴⁻¹⁵ Yi nipi, kan orung kind kenim ni, wu endi engim. Ba amb Mariya ei, eim wu ei Jiisas ni piinerim mon! Pe amb Mariya eim yi ni piim; ei eim aka pin tep mulum wu endi ni piim. Nga Jiisas eim kanpi kin, yi kii sim, “Amb nim nimbil erang ke nin? Nim wumb nii kurun?” Mariya ek nipi, ngopu yi nim, “Pe nim eim si pendin kin, na nen kin, piip eim simbii,” pa nim.

¹⁶ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Mariya!” Pe amb Mariya nga ak topu, Eipru wumb ek ele yi nim, “Raponai!” Pule ei yi mil, ‘Ek emb to ngolum wu,’ yi nim.

¹⁷ Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Nim na ambil gii ninerii mon! Na Arnan kin nga orung tonu punenj, kokul. Nim orung pukun kin, na engnan nol kankin yi ninjii! ‘Na Arnan nga enim Ernjing molum ele tonu pund. Nga nam nge Gos ni, enim nge Gos molum konu ele, tonu bii

pund,' " Jiisas yi nim.

¹⁸ Pe amb Mariya Makandala eim orung pupu, Jiisas eim kin ekii silmin wu mulnjung konu ele pum. Pupu, ek nipi yi nim, "Na Owundu kan poru nip ond." Nipi, Jiisas eim kanpi, nipi ngum ek ei nipi, wu ombu ngum.

Jiisas Kin Ekii Silmin Wu Ombu Jiisas Nga Kenjing

(Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)

¹⁹ Jiisas kin ekii silmin wu ombu, Jura tep elmin wumb owundu kin mund mong enjing. Erik kin, en enim ngii endi ondu dinga ngo pendik kin, nirik mulnjung. 'Konu kor kunum endi, konu eni mani pang kin, en enim ngii nirik mulnjung. Pe Jiisas eim opu tuk ele engim. Angpi kin, yi nim, "Enim noman emin pangli," nim.

²⁰ Yi mił neng kin, Jiisas ngenj orpuł angil ni, demb ei andan tum. Jiisas kin ekii silmin wu ombu, nga Owundu kanik kin, ka piinjing.

²¹ Jiisas ek nga nipi wumb ombu ngopu yi nim, "Enim noman emin ka piingii. Arnan kindang onj mił, yi ku nga enim kindamb kin, nam kongun ei er pungii!" pa nim.

²² Eim ek yi mił nipi kin, eim pop topu, wu ombu kin kindpi kin, yi nim, "Gos nge Gui Ka enim kin ngond," pa nim.

²³ "Na enim noman dinga ngond. Pe enim wumb kombur oł kis ei kil ngonmun ningii; ei kapli poru nimba. Nga enim wumb kombur oł kis ei pangli ningii wumb ei, oł kis pimba ku," pa nim.

Tomas Jiisas Kenim

24 Jiisas eim kin ekii silmin wu engki nga tal mulk konu ele Jiisas wumb ei kin, nga tor orum kunum ei, wu endi tuk ele mulerim wu ei Tomas, nga eim embe endi 'Dirimas,' nilmin.

25 Pe wu eipi ombu, Jiisas kanik Tomas ninjing; ba Tomas eim ek nipi, wu kombur ngopu yi nim, "Pe na Jiisas nge ngenj orpuł ei kanip, nam angil mong ei sip ambilip, eim angil ni, demb ele orpuł ei kanip enenj kin, kapli na pii gii ninermbii mon," pa nim.

26 Nga ekii se, kongun endi opu pang, Jiisas kin ekii silmin wu ombu kin, Tomas ni ouni mulk. Molk kin, en enim Jura tep elmin wumb kin, mund mong erik kin, ngii ondu dinga ngo pendik poru nik, en enim nirik mulk konu ele, Jiisas opu tuk ele engim. Angpi kin, ek yi nirim, "Enim noman emin ka sengli," nirim.

27 Pe Jiisas eim ek nipi, Tomas ngopu yi nim, "Nim angil mong ei yi ele pendkin kin, na angil orpuł ele kenii!" nim. "Nga nim nge angil ei, na demb orpuł ele, tuk kindii! Pe nim pii gii ei to kindnenjii; ba nim pii gii dinga ninjii!" pa nim.

28 Tomas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Nim na nge Owundu! Nim na nge Gos mendpi!"

29 Jiisas ek nipi, Tomas ngopu yi nim, "Nim na kankin pii gii nin min? Wumb na kinarik kin, pii gii nik yi enmin wumb ei, ka piingii."

Jon Nge Pule Ek Ei Pultum

30 Jiisas eim jep ol nga pei erpi kin, eim nge ekii silmin wu ombu mulk, tuk ele erim. Ba na Jon Jiisas erim jep ol ei, pei mon ele pulenj, mon.

³¹ Ba na ek poɭ poru ninj ei, enim Jiisas ei eim Krai Gos kindang wu eim, enim pii gii ningii ei, eim Gos nge kingam. Pe enim eim kin pii gii ninjing kin, kapli enim eim nge embe ele, enim noman konj sik, kunum kunum muŋgii nge singii.

21

Jiisas Eim Kin Ekii Siɭmin Wu Angiɭ Orung Nga Taɭ Jiisas Kenjing

¹ Ekii se nga, Jiisas eim kin ekii siɭmin wu ombu kin tor om. Opu kin, Taipiriyas konu ele ni konu orung ep noɭ gop moɭum konu ele, Jiisas eim nge yi miɭ tor om.

² Saimon Piisa ni, Tomas eim embe nga endi ‘Dirimas,’ niɭmin ei ni, Nasaniyel, Kena konu kembis ele, Galilii konu owundu ele wu ei ni, Sependii nge kingam taɭ ni, nga wu taɭ Jiisas kin ekii sinjingiɭ wu taɭ kin, ouni mulnjung.

³ Pe Saimon Piisa ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Na omu tumbii pund,” nim. Wu ombu ek nik, eim ngok yi ninjing, “Sin nim kin ouni bin,” ninjing. Pe puk, noɭ kanu ele, tonu puk punjung. Ba kunum pei ei emii peng kin, en enim omu endi tunenjing mon.

⁴ Pe konu kupiiring konu eni tonu omba erang kin, Jiisas eim pupu, noɭ gop orung wer ele, engim. Ba eim kin ekii siɭmin wu ombu ei, Jiisas ni piinenjing mon.

⁵ Pe Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Kang wu kei, enim omu endi sinmin min?” Pe wu ombu ek nik, orung kindik yi ninjing, “Mon.”

6-7 Nga eim yi nim, “Enim omu kon nga sik, noł kanu angıl tundung ele kindik, omu kombur singii,” nim. Yi neng kin, omu kon pulnjung ni, omu pei sinjing. Pe omu kon ei tonu singii pinerim mon; kon ei wurup mendpił nim. Na Jon, ek nip, Piisa ngop yi nim, “Ei Owundu!” Pe Saimon Piisa eim kon takis gulpu sepi, kongun erim. Nga eim Owundu ek ei piipi kin, kon takis ni kindpi, puku sipi, noł ele mani pum. Pupu kin, Jiisas mułum konu ele sikir pum.

8 Jiisas kin ekii silmin wu kombur wangin kin, omu mer kon ele, piki top pim ni, ambıl gii nik tonu sinjing. Nga wu ombu noł wer ele, turii mił mulenjing. Mulk konu ele ei su yi mił, 300 simb mił sim.

9 Pe ok noł wer ele, tor ok kenjing ni, dup endi nopu pim. Pim konu ele, kenjing ni omu kombur dup ele pim. Nga bres orundung kenjing ni sim ku.

10 Jiisas ek nipi wu ombu ngopu yi nim, “Enim omu pe kon poł sinjing ei, kopur tu wei!”

11 Pe Saimon Piisa eim noł kanu ele tonu pupu, omu kon ni ambılpi kin, noł peł ele ambılpi sipi kin noł wer ele sipim. Omu owundu owundu tuk omu kon ele piki top pim. Omu tuk mołmun ei, omu peng yi mił 153 pei mołmun. Mulnjung omu pei ombu mulk, ba omu kon kilip tunerim mon.

12 Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Enim ok, kuni nei!” a nim. Pe Jiisas nim ek ei, wu endi eim kii sinerim mon, “Nim nii?” En enim piinjing ni, “Ei Owundu,” ni piinjing.

13 Jiisas eim dup konu ele opu, bres ni sipi, wu ombu ngum. Nga omu yi ku erim.

¹⁴ Jiisas eim kolpu nga tukpu ele angpi opu kin, nga konj pupu endim. Pe eim kin ekii silmin wu ombu kin, kunum tekliki peni ele tor wang kin, kenjing.

Piisa “Nim Na Nge Kung Siipsiip Ombu Kuni Ngo!”

¹⁵ Kuni nok poru nik, Jiisas ek nipi, Saimon Piisa ngopu yi nim, “Saimon, nim Jon nge kingam, nim epi eipi pei ele to mani kindkin, na noman ngon min?” Saimon ek yi nim, “Keimi Owundu, nim piin; na nim noman ngond.” Pe Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip wal mulangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei, kung siipsiip mił kuni ngunjii.”

¹⁶ Jiisas ek nga nipi, Piisa ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman ngon min mon?” Piisa ek orung kindpi yi nim, “Owundu, na nim noman ngond,” nim. Nga Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim na nge pii gii ninjing wumb kung siipsiip mił ei, tep ka er mulii!” a nim.

¹⁷ Jiisas nga ek kunum tekliki nipi, Saimon ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman palim min?” Pe Piisa eim noman embin to piim. Nimbil erang pe ek kunum tekliki mił nipi, Piisa kindpi yi nim, “Pe nim na noman ngokun nin min?” Pe Piisa ek nipi, Jiisas ngopu nim, “Owundu, ninim epi pei piilin wu. Nim piin, na nim noman ngoł.” Pe Jiisas nga ek yi ku nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip mił mulangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei kung siipsiip mił kuni ngunjii,” pa nim.

18 Na ek keimi mendpił nip nim ngond, ok nim wu kangi wu multum kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu jili bii ni piilin konu ele kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu jili bii ni piilin konu ele pulun. Nga ekii se, nim tukui enjii kunum ei, nim angil tonu kindkin mulan kin, wumb nim kan kend ele talk, ninim bii ni piinenjii konu ele sipngii,” Jiisas yi nim.

19 Jiisas ek nirim ei pule yi mił, Piisa eim ond peri ele kulmba ol ei mił nirim kunum ei, eim Gos nge embe ei ambil tonu kindmba nge nim. Jiisas eim ek ele nge piipi kin yi nim. Pe Jiisas Piisa kanpi yi nim, “Nim na bii konu ekii se!” a nim.

Jiisas Eim Noman Ngolum Wu Ei Nge Ek

20 Piisa eim kan ak topu, kenim ni, na Jon ekii sip onj. Na ok kuni nuk kunum ele, na Jiisas multum konu ele, mandi molup yi ninj, “Owundu, nim wu nii opu orung wumb ongii konu ni tor kindmba?”

21 Piisa na kanpi kin, ek yi nipi Jiisas ngum, “Owundu, wu Jon ei eim nipe ol mił endi eipi kulmba?”

22 Pe Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Pe nam noman ele, eim konj mulang kin, na nga orung ombii kunum, ei kapli. Pe ei nim nge epi mon! Nim na kin ekii se onjii.”

23 Yi mił nga ek ei, angim nol mulnjung konu ele, eipi eipi nipi angim nol kin ngum. Ngopu, yi nim, “Ekii silim wu ei, Jon eim kulermba. Ba Jiisas eim ‘Wu ei kulermba,’ ei, yi ninerim mon. Ba Jiisas eim yi nim, “Ei na nam noman ele pim kin,

wu ei konj mułang kin, na orung ombii kunum ei, ei nim nge epi mon!”

²⁴ Ei ekii silim wu endi, eim ek ei ni tor kindnim. Nga eim ek mon ei połpu, poru nim ek mon ei, sinim piinmin ek mon ei, ek keimi mendpil ninim.

²⁵ Ba nga oł kanim kanim pei, Jiisas eim erim ku. Kapli wu nii endi, eim Jiisas nge oł erim mon ei, pułmbii ni piim kin, kapli mon pułngii ei, pei mułmba. Na piind ei, ya mei konu ełe orung orung pei mon pułulangin kin, kapli konu endi wii sinenełang, mon!

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngolum
The New Testament in the Nii Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023

57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818